

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMA GÖRE
WEB TABANLI BİLGİSAYAR DESTEKLİ SANAT EĞİTİMİ**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Aydın ZOR**

ANKARA-2008

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMA GÖRE
WEB TABANLI BİLGİSAYAR DESTEKLİ SANAT EĞİTİMİ**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Aydın ZOR**

**Danışman
Prof. Dr. Adnan TEPECİK**

ANKARA-2008

Gazi Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Aydın ZOR'a ait "Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Sanat Eğitimi" başlıklı tez, 17.12.2008 tarihinde, jürimiz tarafından, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalında **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Jüri Başkanı) : Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ	
Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Adnan TEPECİK	
Üye : Prof. Ahmet ATAN	
Üye : Prof. Nur GÖKBULUT	
Üye : Doç. Dr. Galip YÜKSEL.....	

ÖNSÖZ

Lisansüstü öğrenimim süresince bilgi ve yardımını hiçbir zaman esirgemeyen, hoşgörü ve akademisyenliğiyle sürekli olarak örnek aldığım kıymetli hocam, Prof . Dr. Adnan TECECİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam süresince deneyim ve fikirleriyle beni yönlendiren, Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ ve önerileriyle tezimin şekillenmesinde büyük katkıları bulunan, Doç. Dr. Galip YÜKSEL hocalarıma teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulama aşaması için web tabanlı bilgisayar destekli eğitim materyalini oluşturmamda ders notlarını ve görüşlerini benimle paylaşan hocam Prof. Dr. Alev KURU'ya, verilerin analiz ve yorumlanmasında önemli ölçüde katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Şaban ÇETİN'e başarı testinin hazırlanmasında yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. İsmail SARICI ile Dr. Şahin GÜRSOY'a ve metin düzeltmelerini yapan ağabeyim Öğr. Gör. Lokman ZOR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarımın başlangıcından sonuna kadar beni cesaretlendirerek motive eden dost ve arkadaşlarıma, dualarıyla her zaman yanımda olduklarını bildiğim anneme, babama ve aile büyüklerime desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Kendisiyle tanıştığım ilk günden bu yana varlığıyla hayatıma anlam katan sevgili eşim Züleyha ZOR'a ve ömrümün geri kalan kısmını adadığım biricik oğlum Yesevi Batuhan ZOR'a çalışmalarım süresince gösterdikleri sabır ve özveriden dolayı şükranlarımı sunarım.

Aydın ZOR
Ankara - 2008

ÖZET

YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMA GÖRE WEB TABANLI BİLGİSAYAR DESTEKLİ SANAT EĞİTİMİ

Zor, Aydın

Doktora, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adnan TEPECİK

Kasım – 2008

Bu araştırmanın genel amacı, yapılandırımcı yaklaşıma göre hazırlanmış “Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim” etkinliğinin lisans düzeyinde sanat eğitimi gören öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemektir.

Yapılan bu çalışmayla, web tabanlı bilgisayar destekli öğretim için etkileşimli eğitim materyali hazırlanmış ve iki ayrı öğrenci grubuyla öğretim faaliyetinde bulunulmuştur. Gruplardan birisine geleneksel öğretim yöntemi, diğerine ise web tabanlı bilgisayar destekli öğretim uygulanmış, öğrencilerin başarı ve öğrenme kalıcılıkları uygulama sonucunda kullanılan yöntemler açısından incelenmiştir.

Araştırmada desen olarak, deneysel modeller içerisinde yer alan, “Çok Denekli-Tek Faktörlü Deneysel Desen” kullanılmış ve araştırma; öntest-sontest kontrol gruplu desen üzerinden yürütülmüştür.

Araştırma kapsamında yapılan Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulamalarına katılan öğrencilerin akademik başarılarının, Geleneksel Öğretim yöntemine katılan öğrencilerin akademik başarılarına göre anlamlı bir artış sağladığı görülmüş ve deney grubunda yapılan işlemlerin kontrol grubunda yapılan işlemlere göre daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Elde edilen sonuçlardan hareketle, sanat eğitimi alanında verilen diğer derslere yönelik Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulamalarını içeren yeni araştırmaların yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Sanat Eğitimi, İnternet, Web Tabanlı Eğitim, Bilgisayar Destekli Öğretim.

ABSTRACT

WEB BASED COMPUTER AIDED ART EDUCATION IN ACCORDANCE WITH THE STRUCTURAL APPROACH

Zor, Aydın

Post Graduate Thesis, Department of Fine Arts Education, Painting&Craft Teaching

Thesis Advisor: Prof. Dr. Adnan TEPECİK

November – 2008

The general objective of this study is to examine the effect of the “Web Based Computer Aided Teaching” activity which is prepared according to the structural approach on the academic success of the students who study art at graduate level.

With this study, interactive education material has been prepared for the web based computer aided teaching and teaching activity has been carried out with two separate student groups. One group has been subjected to the traditional teaching method, and the other has been subjected to the web based computer aided teaching. The success and the learning persistency of the students after the application have been examined.

“Multiple subject – one factor experimental pattern” among the experimental models has been used as the pattern in the study. In this respect, the study has been carried out on the pattern with the pretest-posttest control group.

A significant increase has been seen in the academic successes of the students who participated in the Web Based Computer Aided teaching applications when compared to the academic successes of the students who participated in the Traditional Teaching method. It has been revealed that the actions in the test group are more effective than those in the control group.

Relying on the obtained results, it can be suggested that new studies can be carried out including the web based computer aided teaching applications for different lessons in the field of art education.

Key Words: Education, Art Education, Internet, Web Based Education, Computer Based Education.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	4
Araştırmanın Önemi	5
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	8
Kısaltmalar	10

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
Sanat	11
Eğitim ve Sanat Eğitimi	13
Sanat Eğitiminin Gerekliliği	15
Teknoloji ve Sanat Eğitimi İlişkisi	18
Yapılandırmacı Öğrenme ve Sanat Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar	23
Bilgisayar Destekli Öğretim	26
Bilgisayar Destekli Öğretimin Amaçları	29
Sanat Eğitiminde Bilgisayar Kullanımı	29
Sanat Eğitiminde Bilgisayar Kullanmanın Önemi	32
Bilgisayar Destekli Sanat Eğitiminin Faydaları	33
Çoklu Ortam (Multimedya) ve Etkileşimli Ders Yazılımları	35

İnternet	36
İnternet'in Tarihçesi	39
Türkiye'de İnternet'in Gelişimi	41
İletişimde İnternet Kullanımı	42
Eğitimde İnternet Kullanımı	42
Web Tabanlı Öğretim	45
Eş Zamanlı (Senkron) Yöntem	50
Farklı Zamanlı (Asenkron) Yöntem	51
Web Tabanlı Eğitimin Yararları ve Sınırlılıkları	52
Web Tasarımı	55
Web Tasarımında Görsel Hiyerarşi	57
Web Sitelerinde Sayfa Tasarımı	58
Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretimde Etkileşimli	
Ders Yazılımlarının Hazırlanması	62
Web Tabanlı Eğitim İçin Oluşturulan Etkileşimli	
Ders Yazılımlarında Ekran Tasarım Standartları	63
 BÖLÜM III	
YÖNTEM	72
Araştırma Modeli	72
Çalışma Grubu	74
Veri Toplama Araçları	75
Öğretim Materyalleri	76
Web Sitesinin ve Etkileşimli Eğitim Cd'sinin Geliştirilme Aşamaları	76
Öğretim Materyallerinin İçeriği ve Çalışma Prensipleri	77
Ölçme Aracının Geliştirilmesi	78
Başarı Testi'nin Hazırlanması	79
Veri Toplama Aracının Uygulanması ve Deneysel İşlem Süreci	81
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	82

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR	83
1. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	83
2. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	85
3. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	86
4. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	88
5. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	89
6. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	90

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER	93
Sonuçlar	93
Öneriler	95
Araştırmacılar için öneriler	95
Uygulayıcılar için öneriler	96

KAYNAKÇA	97
-----------------	----

EKLER	113
Ek-1: Bizans Sanatı Ders Notları	114
Ek-2: Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretime Yönelik Hazırlanan	
Web Sitesinden Örnek Görüntüler	138
Ek-3: Ölçme Aracı	152
Ek-4: Bizans Sanatı Etkileşimli Eğitim CD'si	155

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Deney Deseni	73
Tablo 3.2. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Akademik Başarı Puanlarına İlişkin t-testi Karşılaştırılması	75
Tablo 3.3. Akademik Başarı Testinin Madde Güçlük ve Madde Ayırt Edicilik Dereceleri	80
Tablo 4.1. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulanan Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Puanlarının (Ön Test-Son Test) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	84
Tablo 4.2. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulanan Deney Grubu Öğrencilerinin Kalıcılık Puanlarının (Son test-Kalıcılık) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	85
Tablo 4.3. Geleneksel Öğretim Yönteminin Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Puanlarının (Ön Test-Son Test) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	87
Tablo 4.4. Geleneksel Öğretim Yönteminin Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kalıcılık Puanlarının (Son Test - Kalıcılık) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	88
Tablo 4.5. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı (Son Test) Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	89
Tablo 4.6. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim Grubu Öğrencilerinin Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	90

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sayıtlarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. Ayrıca tanımlar ve kısaltmalarda bu bölüm içerisinde verilmiştir.

Problem

Matbaanın icadından önceki dönemlerde bilgi paylaşımı sınırlı sayıdaki el yazmalarıyla mümkün olurken, matbaanın icadından sonra bilginin daha çok sayıda yayımlanarak milyonlarca kişiye ulaşması sağlanmıştır. Bu dönemde matbaanın kazandırdığı yeniliklerle eğitimde çok önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

Endüstri devrimi sonrasında bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler ivme kazanmıştır. Bu gelişmeler toplumların hayatını doğrudan etkilemiş ve öğrenilmesi gereken bilgi miktarının artmasına neden olmuştur. Bundan dolayıdır ki, çağımız, her alanda bilgi sahibi olan filozoflar yetiştirme yerine belirli alanlarda konusuna hâkim uzmanlar yetiştirir olmuştur.

İçinde bulunduğumuz çağ bilgi kaynaklarının çoğaltılıp dağıtılmasından ziyade, bilginin hızlı, kolay ve düşük maliyetlerle kullanıcılarına ulaştırılmasını gerektirmektedir.

Günümüz eğitim yöntemlerinde öğretim materyali olarak yazılı kaynakların ağırlıklı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Öğrenmeyi en üst düzeye çıkarabilmek için farklı eğitim yöntem ve yaklaşımları yıllar boyu denenmiş, geliştirilmiş ve

geliştirilmeye de devam edilmektedir. Bu yöntemlerin temelinde çoğunlukla yazılı kaynaklar yer almaktadır.

Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler beraberinde internet uygulamalarını getirmiş buna bağlı olarak bilgiye ulaşmanın yöntem ve teknikleri değişime uğramıştır. Birkaç saniyede günlük gazetelere veya herhangi bir kütüphanedeki binlerce kaynağa kolayca erişmek mümkün olmuştur.

Şüphesiz ki, internet giderek artan büyüklüğüyle eğitim için güçlü bir yardımcı ve aynı zamanda önemli bir araç olmuştur. Artık klasik eğitim yöntemlerinin değişmez doğrularından uzak, yaratıcı ve eleştirel düşünceye açık olan internet platformunun, yeni eğitim sistemi içerisinde yer alması gerektiğine pek çok eğitimci inanmaktadır (Kökdemir, 2007).

Eğitim alanında bilgisayar kullanımına 1970’li yıllarda başlanmıştır. (Doğdu ve Arslan,1993:85). Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ) uygulamaları ise 1980’den sonra sistemli bir şekilde eğitim alanında yer almıştır (Tokman, 2008). Çeşitli derslere yönelik hazırlanan etkileşimli (interactive) eğitim CD’leri ile yapılan BDÖ faaliyetleri sonucunda öğrencilerin davranış değişikliklerinde kalıcılığın önemli ölçüde arttığı görülmüştür (Çeliköz, 1996; Ünalın, 2005).

BDÖ uygulamalarıyla ilgili en önemli araştırmalardan biri 1988-1997 yılları arasında Drexel Üniversitesi’nde yapılan, “E4 Geliştirilmiş Öğrenim Tecrübesi”dir. Bu araştırma sonucunda, Bilgisayar Destekli Öğretim yüksek görsellik ve etkileşim oranı, sesli ve animasyonlu konu anlatımları ile en yüksek hatırlama oranı sağlayan öğrenme yöntemlerinden biri olarak tespit edilmiştir (Balkı, 2006).

Benzer araştırmalarda da aynı sonuçların çıkması bilgisayar destekli öğretimin günden güne önem kazanmasını sağlamıştır. Bu nedenle bilgisayar destekli eğitim materyallerinde sürekli bir gelişme söz konusu olmuştur. 1990’lı yıllardan sonra internetin eğitimde yoğun bir şekilde kullanılması, öğretimde kullanılan yöntemler içinde yeni ufuklar açarak bir reform oluşturmuştur (Tokman, 2008).

İnternet teknolojisinin bilgisayar destekli öğretimle harmanlanması sonucu Web Tabanlı Öğretim (WTÖ) yöntemi geliştirilmiştir. WTÖ için hazırlanan web sayfalarında; canlandırma (animasyon), benzetim (simülasyon), ses, görüntü, film gibi görsellerle birlikte elektronik mesaj (e-mail), karşılıklı sohbet (chat), haber grupları (listserver), bilgi paylaşımları (forumlar), video konferans vb. uygulamalarla etkileşim en yüksek seviyeye çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Web tabanlı öğretimin 1992 yılından itibaren kullanılmaya başlanması ve 2002 yılından itibaren internet altyapısındaki gelişmelerden sonra sanal sınıfların ve e-öğrenme modüllerinin oluşturulmasını göz önüne alırsak bu öğretim yönteminin henüz yeni bir yaklaşım olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır.

Driscoll (1999) bu konuyla ilgili şu açıklamayı yapmaktadır: “Web destekli öğretim araçları sürekli gelişmektedir. Araçlar daha az bilgi gerektirmektedir. Ayrıca kolay kullanımı ve düşük maliyeti büyük yararlar sağlamaktadır. Bu araçlar öğrencilerden alınan geri bildirimlerin değerlendirilmesiyle tekrar geliştirilmektedir” (Akt: Ünsal, 2007:1).

Türkiye’de ise durum bundan farklı değildir. Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak, eğitim alanında yeni yaklaşım ve yöntemler geliştirilmektedir. Özellikle, matematik, yabancı dil, coğrafya, tarih, fen bilgisi gibi derslere yönelik hazırlanan web tabanlı uygulamaların sayısı gittikçe artmaktadır.

Konu sanat eğitimi (Görsel Sanatlar Eğitimi) kapsamında ele alınacak olursa web tabanlı eğitim faaliyetlerinin yok denilecek kadar az olduğu söylenebilir.

Sanat eğitimi, alanı yapısı itibariyle yüksek yoğunlukta görsel materyal kullanmaya elverişli derslere sahiptir. Bundan dolayıdır ki, bu derslere yönelik yapılacak web tabanlı bilgisayar destekli öğretim faaliyetleri, sanat eğitimi programlarında belirtilmiş olan amaç ve davranışların öğrencilere kazandırılmasında önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Problem Cümlesi:

Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan web tabanlı bilgisayar destekli öğretim etkinliğinin lisans düzeyinde sanat eğitimi alan öğrencilerin akademik başarılarına etkisi var mıdır?

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış “Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim” etkinliğinin, lisans düzeyinde sanat eğitimi gören öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemektir.

Yapılan bu çalışmayla, web tabanlı bilgisayar destekli öğretim (WTBDÖ) için hem web sitesi, hem de etkileşimli eğitim CD’si hazırlanarak öğretim faaliyetinde bulunulmuştur. İnternet ve sınıf ortamında gerçekleştirilen sanat eğitimi uygulamalarıyla aşağıda yer alan alt amaçların cevapları aranmıştır.

Alt Amaçlar:

1. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim Yönetimi Uygulanan deney grubu öğrencilerinin başarı puanları (ön test- son test) arasında anlamlı bir artış var mıdır?

2. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemi Uygulanan deney grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları (son test- kalıcılık puanları) arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanları (ön test- son test) arasında anlamlı bir artış var mıdır?

4. Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin son test ve kalıcılık puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencileri ile Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı (son test) puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencileri ile Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı çağımızda eğitim alanında yeni yaklaşım ve yöntemler geliştirilmektedir.

Eğitimde öğretmen merkezli (geleneksel) öğretimin yeterince etkili olmadığı görülmektedir. Öğretmenin bilgi aktarıcı olma özelliğinden kurtarılması çağdaş eğitimin hedeflerine ulaşması açısından önemlidir. “Günümüz eğitiminde, eğitimcinin tanımı, bir konuda bilgi sahibi olan değil, bu bilgilere nerden ve nasıl ulaşılacağını bilen ve bu konuda öğrencilere rehberlik edebilen bir yapıya sahip olan kişi” şeklindedir (Söylemez, 2008).

Öğretmenin öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde bir rehber konumunda olması öğrencinin eğitimin merkezine alınmasını ve öğrenen odaklı bir yapının oluşmasını sağlamaktadır. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak amacıyla drama, öykü, proje, etkinlikler ve teknoloji kullanımı başvurulan tekniklerden bazılarıdır.

Bu tekniklerle öğrenciler bilgiyi tüketen değil, bilgiyi yorumlayarak anlam yaratma sürecine etkin katılan bireyler konumuna gelmektedir.

Öğrencinin öğrenme faaliyetinde etkin bir şekilde rol oynadığı eğitim yöntemlerinden biri de web tabanlı öğretim yaklaşımıdır.

Eğitimin birçok alanında web tabanlı öğretim yöntemiyle ilgili araştırma ve uygulamalar yapılmaktadır. Sanat eğitimi alanında ise yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışma; sanat eğitimi alanındaki eksikliğin bir ölçüde giderilmesi bakımından önemli görülmektedir.

Araştırma kapsamında geliştirilen web sitesi ve etkileşimli sanat eğitimi CD'sinin, lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilere sağlayacağı yararlar ortaya çıkabilecektir.

Sanat eğitiminde geleneksel öğretim yöntemi ile web tabanlı bilgisayar destekli öğretim yönteminin, olumlu ve olumsuz yönlerinin karşılaştırması mümkün olabilecektir.

Bunlara ek olarak, sanat eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik öğretim araçlarının geliştirilmesine, sınıf ortamının tasarlanmasına, öğretim programlarında yapılabilecek düzenlemelere ve benzer konular üzerinde çalışan kişilere kaynaklık edebilecektir.

Varsayımlar

Araştırmanın deneysel desen yöntemine göre yapılan uygulama çalışmasında aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenmelerini etkileyebilecek etkenler ve öğrenmeye karşı ilgileri denktir.

2. Denetim altına alınamayan değişkenler, uygulamaya katılan öğrenci gruplarını aynı şekilde etkilemiştir ve bu değişkenler araştırmanın sonucuna anlamlı derecede etki etmemiştir.

3. Uygulama için seçilen “Bizans Sanatı” konusu, anlamlı bir yargıya varmak için yeterlidir.

4. Uygulama için hazırlanan web sitesi ve etkileşimli CD, amaca yönelik ve yeterli seviyededir.

5. Deney grubu öğrencileri uygulamayı yürütecek ölçüde temel bilgisayar kullanım bilgisine sahiptirler.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda, 2007-2008 Eğitim - Öğretim Yılı Güz Dönemi ikinci sınıfta öğrenim gören 70 öğrenciyle,

2. Batı Sanat Tarihi Dersi’nin, Bizans Sanatı konusuyla,

3. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim için hazırlanan web sitesi ve etkileşimli eğitim CD’si ile,

4. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim’in sınıf ortamında gerçekleştirilmesiyle,

5. İnternetin öğretim ortamı olarak öğrenci ve öğretmenle etkileşimli kullanılmasıyla sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Arayüz (Interface): Bir etkileşimi yerine getiren aktör ve davranan olmak üzere iki ajan arasında bir iletişim kanalıdır. Ajanlardan biri aktör; diğer ajan tarafından seçilmiş davranışların bir sonucu olarak hareketleri tamamlayan, davranandır (Arch, 1992:118).

Bilgisayar Destekli Öğretim: Öğretim sürecinde öğrencilerin bilgisayarda programlanan dersler ile etkileşimde bulunduğu, öğretmenin rehber, bilgisayarın ise ortam rolünü üstlendiği öğretim yöntemidir (Somuncuoğlu, 1997:116).

Çoklu-ortam (Multimedia): İki veya daha fazla sayıda doğal duyuya hitap eden metin, ses, grafik, animasyon, video gibi sayısal medya ortamlarının bir sentezidir. Çokluortam en azından bir sürekli ve bir farklı kaynak içeren; bilgisayar kontrollü, entegre edilmiş medya, geliştirme, sunum, depolama, saklama yöntemi ve bağımsız bilgi iletişimi tarafından karakterize edilmiştir (Fluckinger, 1995:268).

Eğitim Teknolojisi: İnsanların öğrenmeleri için yöntemleri iyileştirmek, sistemleri, yöntemleri ve araçları geliştirmek, uygulamak ve değerlendirmektir (Ellington, Percival vd.1994:10).

E-öğrenme: ‘E’ harfi ‘elektronik’ kelimesi için kullanılmakta ve öğrenmenin nasıl bir süreçten geçtiğini tanımlamaktadır. E-öğrenme bilginin ve performansın güçlendirilmesinde bir dizi çözümün internet teknolojileri kullanılarak sunumu anlamına gelir (Rosenberg, 2001:28).

Etkileşimli (Interactive): Çeşitli iletim ortamlarını (metin, hareketli görüntü, ses ve canlandırma) bir arada barındıran program ve uygulamalardır (Tomak, 2000:180).

İnternet: “Inter” (arasında) ile “net” (ağ) sözcüklerinden oluşan internet, “ağlar arası” anlamına gelmektedir. İnternet birden fazla haberleşme ağının

(Networks), birlikte meydana getirdikleri bir iletişim ortamıdır. Bu iletişim ağında bilgisayarlar, birbirlerine kablolar, uydu bağlantıları, telsiz bağlantıları ile fiziksel olarak bağlıdır.

Öğretim Teknolojisi: Öğrenme-öğretme ortamının en etkin şekilde düzenlenmesi için gösterilen sistematik ve planlı etkinlikler bütünüdür (Şahin ve Yıldırım, 1999).

Sanal: Sanal kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde şöyle tanımlanmaktadır: Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, mevhum, farazi, tahmini. Bilgisayar ve internet ortamında olunca sanal sözcüğünü interactive (etkileşimli) anlamında yüklemek doğru olacaktır (Tepecik, 2008:235).

Sanal Sınıf: Bilgisayar programları kullanılarak dijital ortamda oluşturulan ve internet ortamında öğrencilerin bir araya gelmesi için yapılandırılan web ortamı.

Uzaktan Eğitim: Uydu, video, audio grafik, bilgisayar, multimedya teknolojisi gibi elektronik araçların yardımıyla, eğitimin uzaktaki öğrencilere ulaştırılmasıdır (USDLA; United States Distance Learning Association).

Web Sitesi: İnternet üzerinde yayınlanan yazı, resim, ses, film, animasyon gibi pek çok yapıdaki verilere kompakt ve etkileşimli bir şekilde ulaşmayı sağlayan birçoklu ortam sistemidir.

Web Tabanlı Öğretim: Bilginin, internet üzerinde bulunan Dünya Çapında Ağ (World Wide Web - www) servis sağlayıcılarıyla aktarılması sonucu yapılan öğretim modelidir. Web tabanlı öğretim, öğrenmeyi arttıracak ve destekleyecek anlamlı bir öğretme ortamı oluşturmak için bilgisayar ağları üzerinden dağıtılan yani Web'in özelliklerinden yararlanılarak oluşturulan bir öğretim programı olarak tanımlanabilir.

Yapılandırmacı Yaklaşım: Öğrencilerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmeye başlayan yapılandırmacılık, zamanla öğrencilerin bilgiyi nasıl yapılandırdıklarına ilişkin bir yaklaşım halini almıştır. Yapılandırmacılıkta, bilginin tekrarı değil, bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur (Perkins,1999:8).

Kısaltmalar

BDÖ: Bilgisayar Destekli Öğretim

CD: Compact Disk

DNS: (Domain Name System) Kullanıcı İsimlendirme Sistemi

IP: (Internet Protocol) İnternet Protokolü

LAN: (Local Area Network) Yerel ağ

LMS: (Learning Management System) Ders Yönetim Sistemi

WAN: (Wide Area Network) Geniş alanlı ağ

WTBDÖ: Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim

WTÖ: Web Tabanlı Öğretim

WWW: (World Wide Web) Dünya Çapında Ağ

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına geçmeden önce sanat, eğitim ve öğrenme, eğitim ve sanat eğitimi, teknoloji ve eğitim kavramları hakkında literatürde yer alan yaklaşımlar ele alınmış ve kısaca sunulmaya çalışılmıştır.

Sanat

Sanat, yaşayan ve değişen bir olgudur. Bu nedenle sanatın kesin ve değişmez bir tanımını yapmak zordur. Sanat bazen güzelliğin anlatımı, bazen de duyguların anlatımı olarak nitelendirilmiş, bazen de çirkin ama düşündüren ürünler sanat eseri sayılmıştır.

Sanat tartışmaya açık bir kavramdır. Estetik teorilerin birden fazla olması bunu göstermektedir. Hiç kimse bu teorilerden yalnız bir tanesinin doğru olduğunu iddia edemez. Böyle bir iddia, sanatın, güzelin mantığı demek olan estetiğe aykırıdır (Boydaş, 1996:8).

Sanatın evrensel nitelikleri, sözgelimi özgünlüğü, tekliği, yeniliği genel bir tanıma gitmeyi engellemektedir. Bunun içindir ki, “Sanat Nedir?” sorusuna cevap olacak birçok tanıma rastlamak mümkündür.

Boydaş, (2004:5) sanatı, karışıklıktan ahenk yaratma faaliyeti olarak tanımlamaktadır. Bir adım ileri giderek diyebiliriz ki sanat, kolayca anlaşılmayan çokluğu, kolayca anlaşılabilecek bir bilgiye dönüştürür.

Tepecik, (2002a:7) sanatın kesin bir tanımını yapmanın mümkün olmadığını, çünkü öznel (subjektif) bir kavram olduğunu ve dünya üzerinde yaşayan tüm insanlara göre farklı sanat tanımları yapmanın mümkün olabileceğini söyleyerek sanatı, “İnsanın bir biçim yaratma yetisi” şeklinde tanımlamaktadır.

Buyurgan ve Mercin (2005:20) ise sanatı, bireyin özgürleşmesi, ruhun maddeye dönüşmesi, bireyi diğer varlıklardan hem farklı kılan, hem de ortak değerlerde buluşturan bir varlık olarak tanımlamaktadırlar.

Sözcük olarak sanat; bir işi ustası gibi yapma ve yapılan işin de, çıkan ürünün de usta işi olması anlamını taşır. Terim olarak sanat ise, sınırları önemli bir tartışma yaratmayacak şekilde belirlenmiş bir sanat alanında ve o alana özgü olarak yapılan işlemleri ve elde edilen ürünleri tanımlar (Erinç, 1995:19).

Sanatın ne olduğu sorusuna hem nitelikleri, hem de nicelikleri bakımından, fakat daima ikisi bir arada yanıt bulmak gerekir. Nitelik bakımından tek olması, yeni olması, özgün olması gerekmektedir. Nicelik bakımından ise, hem bir iletide bulunması, hem de estetik kaygı yaratıcı olması gerekmektedir (Erinç, 1998:38).

Dört temel sanat kuramına göre bir tanım yapılacak olursa, şöyle ifade edilebilir:

- Sanat eserini esas alan tanım: “Sanat anlamlı biçimdir”
- Sanatçı unsurunu temel alan yaklaşım: “Sanat, sanatçının duygu, düşünce ve izlenimlerini estetik düzeyde dışa vurumudur”
- Sanat tüketicisini temel alan yaklaşım: “Sanat, izleyen ve dinleyene estetik haz veren bir olgudur”
- Doğa ve toplum (çevre) unsuruna temel olan tanım: “Sanat dış gerçekliğin yansımasıdır” (Boydaş ve Balcı, 1997:167).

Eğitim ve Sanat Eğitimi

Eğitim, çeşitli kaynaklarda değişik biçimlerde ve farklı anlamlarda tanımlanmıştır. Genel anlamda eğitimi, insana davranış kazandırma bilimi olarak tanımlamak mümkündür (Tepecik, 2002b:139). Kişinin davranışlarında, kendi yaşantıları yolu ile istendik yönde ve bir dereceye kadar kalıcı değişimler meydana getirme süreci olarak tanımlanan eğitim, ürün olarak ele alındığında bu süreç sonunda oluşan davranış değişimleri bütünüdür (Bloom, 1979:300).

Eğitim, bir toplumun yeniliklere ve uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Bireyin kendini ifade etmesinin sağlanmasında eğitimin rolü tartışılmazdır. Eğitim insana yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Bu nedenle eğitim çok doğru planlanmalı, amaçları çok iyi saptanmalıdır (Özsoy, 2003:25).

Aile, din ve kitle iletişim araçları gibi toplumsal kurumların ve toplum içinde olmanın insana kazandırdığı çeşitli yaşantıların ürünü olarak eğitimden söz ettiğimizde birçok toplumda görebileceğimiz gibi planlı ve sistemli eğitim, okulların görevidir.

Eğitimin genel amacı, her bireyde kişiliğin gelişmesine yardımcı olmaktır. Bunu gerçekleştirmek için de sanat eğitimi, estetik eğitimi şarttır. Bugün sanat eğitiminin öğretilebilir bir disiplin olduğu, çağımız bilim adamlarının kabul ettiği bir gerçektir.

Sanat Eğitimi; Sanat + Eğitim kelimelerinin beraber çözümlenmesiyle ortaya çıkar. 20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise, okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin verilen dersleri tanımlar (San, 1983:19).

Sanat eğitiminden, salt görsel ve plastik alandaki eğitim değil, tüm ifade tarzlarını kapsayan bir eğitim anlaşılmalıdır. Bilinç, yargılama ve usa vurma

güçlerinin aslında zekâyâ dayalı tüm duyumların ve duyguların eğitimidir (Erden, 2004:352).

Sanat eğitimi yönlendirme ve bilgilendirmedir. Sanat, insanların duymasını hissetmesini, görmesini sağlar. Simgeler aracılığıyla değerler, fikirler ve duygular anlatır.

Sanat eğitimi bu çerçevede ele aldığımızda kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olarak, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir. Kişilerin yeteneklerini işletip yaratıcı, kendine güvenen, üretken ve estetik duyguları gelişmiş kişi olmalarını amaçlarken, genelde aynı niteliklere sahip uygar bir toplum yaratma çabası içine girer.

“Sanat eğitimi, eğitim ve sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme, üründen tat alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise sanatsal bilgi ve deneyimin çocuğa, gence, yetişkine belirli bir düzen içinde, kazandırdığı bir disiplin alanı olur. Burada artık sanat, ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır” (Kırıçoğlu, 1991:104).

Sanatsal etkinliklerin bir disiplin olarak okullarda yer alması, onun, öğretilen ve öğrenilen bir ders konumuna gelmesini sağlamış ve sanat eğitimi kavramını doğurmuştur.

Sanat eğitimi; çalışma alanı itibariyle tüm bilim dalları ile ilişkilidir, bu alan kalkınmasını sağlamış ülkelerde bilim eğitimiyle aynı paralelde gelişme göstermiştir. Avrupa’da endüstri devriminin başlamasıyla birlikte, mal ve hizmet artışında meydana gelen üretim patlaması sanat eğitimi kavramlarının yeniden ele alınmasını gündeme getirmiş, çizim ve yazım eğitiminin birlikte ele alınmasını savunan eğitimcilerin fikirleri sayesinde okullarda yerini almıştır (Tepecik, 2003:164).

Sanat eğitimi derslerinin okullarda yer alması, bu ders kapsamında öğretilenlerin sanat mı olacağı yoksa sanat yoluyla insanın mı eğitileceği sorularını gündeme getirmiş ve bu doğrultuda birbirinden farklı fikirler ileri sürülmüştür.

19. yüzyılın son çeyreğinde teknoloji ve endüstriyel gelişmeler insan yaşamını etkilemiş ve eğitim alanında yeni kavramların kullanılmasıyla birlikte eğitimde sanattan yararlanma gereği ortaya çıkmıştır.

Önce Almanya’da görülen bu oluşum “Sanat Eğitimi Hareketi” olarak adlandırılır. “Genel eğitim sisteminde yer alan sanat dersleriyle, çağın robota dönüştürdüğü, mekanikleştirdiği insan, bu tehlikeden kurtulacaktır” (San, 1983:64).

Sanat eğitimi, bireye estetik bir kişilik kazandırmak için, sanatların eğitsel amaçlı kullanıldığı bir eğitim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat eğitimi yoluyla eğitilen birey hem kişisel olarak kendisini geliştirip olumlu ve çağcıl bir kimlik kazanabilir hem de içinde yaşadığı topluma yararlı hale gelebilir.

Sanat Eğitiminin Gerekliliği

İçinde yaşanan çağ, olanaklar ve koşullar ölçüsünde sürekli değişen bir yapıya sahiptir. Bununla beraber kişinin sağlıklı ve dengeli bir biçimde yaşamını sürdürebilmesi, sağlıklı düşünüp, tutarlı hareket edebilme ve olaylar karşısında analiz ve sentez yeteneğini geliştirebilmesi, eğitimin başlıca amaçlarından biri haline gelmiştir.

Teknoloji ve makine devrini yaşadığımız belki tüm çağlardan daha fazla estetik bir eğitime “Sanat Eğitimi” ihtiyaç duyuyoruz. Endüstri çağı, bize yeni bir düşünme sistemini öğretir. Çağ dışı kalmamak için, bireylerin topluma karşı sorumluluk duyan, toplumdan gücünü alan, oluşturucu ve yapıcı düşünmeyi benimsemeleri gerekir. Yoksa endüstri çağı, yalnız teknik bir olgu gibi görülür,

çağdaş bir düşünce sistemi kurulamazsa, ülkede, insanca çağdaş bir yaşam yaşanılmayacağı gibi, taklitten öteye de gidilemez (Telli, 1990:6).

Çağdaş insanın genel olarak üç tür bilgi, beceri ve görüşe gereksinme duyduğu söylenebilir: 1-Bilimsel bilgi, beceri ve görüş, 2-Sanatsal bilgi, beceri ve görüş, 3-Teknik bilgi, beceri ve görüş. Eğitim, bireylerin; bilişsel, duyuşsal ve devinışsel yönleri ile eğitmeyi kendine amaç etmiştir.

ABD'li eğitim felsefecilerinden Harry S. Broudy, “Genel eğitimde sanatın rolü nedir?” sorusunu sorarak “Eğer dengeli bir eğitimde sanat bir ana unsur ise ilk ve ortaöğretim kurumlarında eğitim programlarında bulunması yadırganmamalıdır. Eğer sanat çocuklar için ciddi okul çalışmalarından sonra elde edilen sadece güzel bir şey ise o zaman bu derse eğitim programlarında yer yoktur” diyerek çocuklara yönelik ve her birinin rahatlıkla yapabileceği sayısız güzel deneyimlerin varlığını belirtmiş ve sanat eğitiminin genel eğitim içindeki yerini sadece yetenek eğitimi veya geçici güzellikler elde etmekten ziyade sanat yoluyla insanların eğitilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Özsoy, 2003).

Sanat eğitimi, insanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yaygın biçimde düşünüldüğü gibi, sanat eğitimi sadece yeteneklilerin eğitimi için bir "lüks" değil, herkes için gerekli bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. İnsanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak şartları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını amaçlayan bir etkinliktir (Gençaydın, 1987:61). “Sanat eğitimi; gözlem yapma, özgün buluş ortaya koyma ve pratik düşünceyi geliştirmeyi pekiştirir. Zihinsel düşünceleri beyinde gerçekleştirilme gücünü artırır ve sentez yapmaya yardımcı olur” (Tepecik, 2008:236). Bu eğitimde çocuğun tüm sanatları tanıması, kendini anlatmada, kendi dışındaki dünya ile iletişim kurmada kendine yakın bulduğu sanat dilini kullanması hedeflenmektedir. Çocuk oyun oynar gibi, severek ve isteyerek; yetkili öğretmenlerin rehberliğinde, resim, seramik, drama, şiir, dans, müzik gibi tüm sanatlarla tanışır,

öğrenir, uygulamalar yapar, yaptıklarını eleştirir, düşünür, geliştirir, arkadaşlarıyla, çevreyle iletişim kurar ve böylece kendini anlatabilir.

Sanat eğitimin amacı, yapılmış olanları yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeterlilikleri olan insanları yetiştirmektir. Sanat eğitimi geçmişle gelecek arasında, eskiyle yeni arasında, analitik değerlendirme yapabilme, yargılayabilme bilgisine sahip olmayı sağlar (Tepecik, 2008:236). Çünkü sanat eğitimi sanıldığı gibi soyut anlamda salt bir duyu eğitimi değil, aynı zamanda zihinsel düşün süreçlerinin zenginleştirilmesi ve doğa-doğa, doğa-insan, insan-insan, insan-toplum arasındaki ilişkiler bütünüün sezilmesi ya da kavranmasına ilişkin çok yönlü bir yöntemler bütünüdür (Gençaydın, 1990). Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için gerekli ilk şarttır. Yalnızca bakmak değil "görmek", yalnızca duymak değil "işitmek", yalnızca ellerle yoklamak değil, "dokunulanı duymak" yaratıcılık için gerekli ilk aşamalardır (San, 1985:17).

Sanat eğitiminin günümüzdeki temel amacı, öğrenciyi kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek, onun kişisel isteklerine yanıt verebilmesini sağlamaktır. Daha ayrıntıya inildiğinde ise sanat eğitiminin, ayırısama ve görsel olan her şeyin netleştirilmesine olanak sağlayan aktif bir algılama becerisi kazandırmak, araştıran, inceleyen, sorgulayan, hoşgörülü, özgür düşünceli bireylerin yetişmesine olanak sağlamak, toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen, katılımcı, sorumluluk sahibi üretken kişilerin oluşmasını sağlamayı amaçladığı görülmektedir (Artut, 2001:95). Sanat eğitimi insanlığın ve ait olduğu toplumun “soyağacı niteliğinde” sanat eserlerini topluma kazandırma belleğinin taşıyıcısı durumundadır (Altıntaş, 2008:596).

Sanat Eğitiminin amaç ve gerekliliği temelinde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi ve bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratma çabası bulunmaktadır. Sanat eğitimi, bireylerin yeteneklerini işleyip, yaratıcı ve kendine güvenli, üretken, estetik duyguları gelişmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlarken, uygar bir toplum yaratma çabası da gütmektedir.

Sanat eğitimi her yaştaki birey için gereklidir ve insan hayatında önemli bir yer tutar. Fischer’e göre, “dün de, bugün de gerekli olduğu, yarın da gerekli olacağı açıktır”. Bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek, gözlem yapma, işbirliği, doğruyu seçme, ifade edebilme, üretken olma, kişisel buluş ve yaklaşımları destekleyerek pratik düşünceyi geliştirir. Kişilerin eğitimsel başarılarına katkıda bulunan sanat eğitimi, hayal gücümüzü çalıştırarak, bilişsel ve duyuşsal yönleriyle bütün zihinsel süreçlerini canlı tutmaktadır (Halıçınarlı, 1988:69). Sanat eğitiminin, hayatı değerli kıldığını, ondan zevk almayı sağladığını ve sanatsal zekâyı geliştirip beslediğini söyleyebiliriz

Teknoloji ve Sanat Eğitimi İlişkisi

İnsanlık tarihini incelediğimizde toplum yaşayışında çeşitli dönüm noktalarına rastlarız. Yaşamı kolaylaştıran bir takım araç-gereçlerin geliştirilmesi ve günlük yaşantıda etkin bir şekilde kullanılması toplum yaşamındaki bu dönüm noktalarını oluşturan en önemli faktörlerdir.

Toplayıcı ve göçebe hayat yaşayan ilkel dönem insanları avcılığı ve topraktan faydalanarak tarımsal üretimi öğrendiklerinde toplumsal bir devrim geçirmiş ve yerleşik hayat yaşamaya başlamışlardır. Aradan geçen yüzyıllardan sonra tarım devrimi gerçekleşmiş ve üretim kapasitesi arttıkça tarım toplumlarının oluşması hızlanmıştır. O dönemin teknolojik gelişmeleri sayesinde toplumlar yeni araç-gereçleri icat etmiş ve endüstri devriminin gerçekleşmesini sağlamışlardır. Endüstri devrimi sonrasında kırsal yaşamdan kent yaşamına hızlı bir geçiş olmuş ve çeşitli uzmanlık alanları gelişerek modern bir toplum modeli oluşmaya başlamıştır. Bu süreç özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra hızlanmış ve endüstri toplumu yavaş yavaş yerini teknolojik topluma bırakmaya başlamıştır.

Teknoloji sözcüğü, özellikle 20. yüzyılda Avrupa’da başlayan ve tüm dünyaya yayılan bir sözcüktür. İnsanın tarih boyunca manüel olarak yaptığı birçok işi araç gereç ve makineler yardımıyla yapmaya başlaması 20. yüzyıla rastlamaktadır.

İçinde bulunduğumuz çağa ayak uydurabilecek bireylerin yetişmesi için, çağın öngördüğü bütün olanakların eğitim alanında gerektiği gibi kullanılması vazgeçilmez bir olgu haline gelmiştir. Yirmi birinci yüzyılı yaşadığımız bu dönemde endüstri toplumu yerini bilgi ve iletişim toplumuna bırakmaktadır. Toplum yaşayışının her alanında olduğu gibi eğitim alanında da değişimi söz konusudur. Öğretimde yaygın olarak kullanılmaya başlanan yeni geliştirilmiş araç, gereç ve materyallere sanat eğitiminde de ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüz toplumları, teknolojideki bu gelişmeleri en iyi şekilde yaşantılarına dâhil ederek çağın gerisinde kalmamanın gayreti içerisinde girmişlerdir. Bilgi çağı olarak adlandırılan bu döneme teknolojik gelişmelerden yüksek seviyede yararlanan toplumların geleceğe daha emin adımlarla yürüdüklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Gelişen teknoloji, yaşama biçimimizi değiştirirken, çağdaş sanatta, sanatçının işlevi ve konumunda da büyük değişiklikler olmuştur. Sanatsal arayışların tümü, insanla çevre arasındaki yaşamsal ilişki ve sorunlar üzerine kuruludur (Karayağmurlar, 2000:126). Sanat bu durumdan faydalanmasını bilmiş ve teknolojinin sanat olmadan tek başına insanı mutlu edemeyeceği ispatlanmıştır. Örneğin; sanayi mamullerinin biçimlendirilmesi, renklendirilmesi yine malzeme üzerinde son sözü sanatın söylemesine sebep olmuştur. 21. yüzyıl dünyasında üretilen her mamulün içerisinde yüzde elli teknik, yüzde elli sanat mevcuttur. Almanya'nın gelişiminde önemli bir yeri olan Bauhaus okulunun kurucularından Walter Gropius, sanat ve teknoloji ilişkisini şöyle açıklamaktadır; “El işçiliğinden endüstriye geçiş, kişisel tecrübeden kolektif deneyime geçiş demektir” (Tepecik, 2002a:12).

Sanat nesnesi sanatsal eylemin kendisinden bir adım ileride ve belli bir kültürel ortam içerisinde var olan insan yapımı bir nesnedir.

Bu anlamda eser olarak teknoloji bilimin yada kendisini ortaya çıkaran yaratıcılığın sınırları içinde kalma koşuluyla aynıdır. Temel olarak obje eylemin

yerine geçtiğinde ise, bilimin mühendisliğe dönüşmesi ile benzer bir sürecin oluştuğunu görürüz (Biggs, 2001:292).

Yeni teknolojik sanat, çalışmanın içerisinde sanatçının imzasının belli bir şekilde eksik olmasından ve sanatçı ile eser arasındaki ilişkiye makinenin aracılık etmesinden dolayı eleştirilmektedir. Üretim teknolojilerinde, yerleşmiş sanat geleneklerinin varlığı unutulmamalıdır. Örneğin daktiloda yazılmış bir romandaki imzayı okumakta güçlük çekmeyiz ve romanın elle yazılıp basılmasının daha anlamlı olduğunu da düşünmeyiz. Fotoğraf, sinema ve video gibi kamera merkezli medyalarda üretilen sanat eserlerindeki sanatçı imzalarını da tarz ve biçim yönünden belirgin bir şekilde görebiliriz.

Sanat eseri meydana getirmede yeni teknolojilerin kullanımı sanatçıya yeni olanaklar sağlıyor ise sanatta teknoloji kullanımını eleştirmek artık geçerliliğini yitirmiştir diyebiliriz. Sanatçıların yeni teknolojilerden yararlanırken dikkat etmesi gereken en önemli husus; eserlerinin meydana getirirken teknolojiden ne ölçüde faydalanacaklarının analizini ve sorgulamasını yapmak olacaktır.

Bu bağlamda eğitimde teknolojiden ne kadar yararlanmalıyız ve teknoloji-eğitim ilişkisini nasıl ele almalıyız soruları aklımıza gelmektedir. Geleneksel öğretim yöntemi öğrencilerde davranış değişiklikleri meydana getirmektedir. Fakat günümüz teknolojilerinin eğitim sistemine entegre edilmesiyle bu davranış değişikliklerinin artması ve kalıcılığının yüksek seviyelere çıkarıldığını söyleyebiliriz.

Teknolojinin, sanat eğitiminde bir araç olarak geçmişe ait değerleri yok etmeden, koruyarak kullanılması sanat ve kültür açısından anlamlı ve önemlidir. Çünkü geleneği bilmeden, gerçekten yeniyi bulmak mümkün değildir. Kökünde geleneği olmayan hiçbir şey yeni sayılmaz. Gelenekten anlaşılması gereken, geçmişte yapılanların bir eleştiri süzgecinden geçirilip, geçmişin başarılarını, başarısızlıklarını, eksilerini artılarını tespit ederek geçmişten ders almak olmalıdır (Boydaş, 2005:43) .

Bilgi çağının getirisi olan bilişim teknolojileri, sürekli bir gelişme içerisindedir. Buna paralel olarak söz konusu teknolojilerin birçok alanda kullanıldığını görmekteyiz. Bu alanlardan biri de eğitimidir.

Bilim adamları her alanda olduğu gibi, eğitimde de iyileştirme çabası içerisine girmişler ve teknolojik gelişmelerin sınıf ortamına getirilmesini sağlayarak yenilikleri eğitimcilerin kullanımına sunmuşlardır (Küçükahmet, 2002:126).

Teknolojinin, iletişim ve bilişim alanında yenilikler getirmiş olmasına rağmen ülkemizdeki eğitim alanında kullanımı son derece sınırlıdır. (Şahin, 2003:442). Teknolojinin olanaklarından yararlanmayan eğitimin, günümüzün toplumsal ve bireysel beklentilerine cevap veremeyeceği düşünülmektedir (Bölükoğlu, 2003).

Günümüzde önemli ölçüde gelişmiş ve çeşitlenmiş olan eğitim teknolojileri (Çilenti, 1992), görsel sanatlar eğitiminde kullanabildiği takdirde sanat öğretimi programlarında belirlenmiş olan amaç ve davranışları gerçekleştirmede önemli kolaylıklar sağlayabilecektir. Eğitim teknolojilerinin sanat eğitiminde kullanılması, bu derslerde yaygın bir biçimde görsel materyaller kullanılmasından dolayı oldukça fazla önem taşımaktadır (Özsoy, 2004:2640).

Sanat eğitiminde televizyon, video, bilgisayar vb. teknolojik araçların kullanılmasının bireyin özgürce yaratmasını kısıtlayacağı konusunda çeşitli kaygılar vardır.

Bu tür kaygıların, sanatsal uygulamalar ile sanat öğretiminin birbirine karıştırılmasından kaynaklandığını söylemek gerekir. Sanat yapmak ve sanatı öğretmek ayrı şeylerdir. Kaldı ki, bazı sanatçılar bu tür teknolojik araçlardan oldukça yaygın bir biçimde yararlanmaktadırlar. Hatta “kavramsal” ağırlıklı eserler yaratan sanatçılar bu tür araçları birer sanatsal obje olarak dahi kullanmaktadırlar. Görsel sanatların öğretiminde ise eğitim teknolojileri kullanıldığı zaman, öğrencilerin yaratıcılıkları için önemli olan görsel algılama yetileri gelişir ve sanatla ilgili bilgileri

daha da artabilir. Bu da onların daha özgün ve nitelikli çalışmalar ortaya koymalarına yardımcı olur (Özsoy, 2004:2645).

Teknolojik araçların sanat eğitiminde kullanılmasına karşı çıkmak sanat eğitimi sistemimizde yıllardır baskın olan bir uygulama anlayışının tipik bir yansımasıdır. Buna göre, vazoda çiçek, ölü doğa, portre, belirli gün ve haftalar gibi konuların ağır bastığı resim dersleri artık çağdışı sayılabilecek gelenekselleşmiş alışkanlıklarla öğretimin gerçekleştirildiği derslerde elbette ki eğitim teknolojilerine ihtiyaç olmayacaktır. Ama bilmeliyiz ki, bu dönem çoktan kapanmış olmalıydı. Bunun yerine teorik derslerde olduğu kadar uygulama derslerinde de bilgisayardan vergi göstericiye (datashow), internetten uydu kanallı televizyon yayınına geniş bir yelpazede teknolojiye yararlanarak görsel sanatlar öğretimini zengin içerikli, etkili ve kalıcı uzun süren bir hale getirmek gerekir (Özsoy, 2004:2647).

Günümüz teknoloji araçlarından beklide en önemlisi olan bilgisayarların eğitim alanında kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Bilgisayarların işleri hem kolaylaştırdığını hem de daha etkili bir şekilde yerine getirdiğini ve ayrıca eğlenceli bir hale dönüştürdüğünü söyleyebiliriz (Seferoğlu, 2003:1). Bu kadar önemli bir teknolojik aracın eğitimde kullanılması kaçınılmaz bir hal almıştır.

Bu durum, eğitim ve öğretim alanında yeniden yapılanmayı gerektirmiş ve bilgisayarın bir sunum aracı olarak kullanılmasının yanı sıra derslerin internet aracılığıyla işlendiği sanal dersliklere kadar uzanmasını da beraberinde getirmiştir (Ağım, 1991:11).

Eğitimde teknoloji kullanımının öğretime önemli ölçüde katkı sağladığını görmekteyiz. Örneğin; bilgisayarlar, öğrencilerin kazanmış olduğu bilgi ve becerileri alıştırmaya ve pratik yaparak pekiştirmelerini sağlayabilirler, bir etkinliği sıkılmadan defalarca verebilirler (Vural ve diğerleri, 2004:2842). Bireylerin ihtiyaç duydukları bilgileri internet kanalıyla hızlı ve kolay bir şekilde elde etmelerine olanak tanıyabilirler. Bu yönleriyle öğrencilerin tek kanallı eğitime bağımlılığını azaltarak

kendi kendilerine öğrenme yeteneklerinin artmasına, eğitim ortamının monotonluğundan uzaklaşarak aktif olmalarını sağlayabilir.

İçinde yaşadığımız yüzyılda tipik bir eğitim aracı haline gelmiş olan bilgisayarın sanat eğitiminde de kullanılmaması çağa ayak uyduramama olarak değerlendirilmelidir.

Çağdaş toplum oluşturma anlamında öğrenme-öğretme süreçlerinde verim ve etkinliği arttırmak için eğitim teknolojisi araçlarının ve özellikle bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir (Sarı, 2003). Bilgisayarın eğitim alanında etkin bir şekilde kullanımı, tam öğrenmeye yardımcı olacağı ve başarıyı arttıran faktörler arasında yer alacağı söylenebilir.

Yapılandırmacı Öğrenme ve Sanat Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar

Endüstrileşme sürecinde ortaya çıkan ürünler toplumların yaşayışında ciddi değişiklikler meydana getirmektedir. Elektronik araçlar ve iletişimle iç içe geçen yeni estetik formlar tüm bu gelişmeler üzerine temellenen yeni bir eğitim modeline duyulan gereksinimi de beraberinde getirmiştir. Bilgi çağı ya da bilgi toplumu gibi kavramların çokça kullanıldığı şu evrede, bu akıştan uzak kalmak ve yeni bilgi ve bulguları ıskalamak, gerek kültürel, gerekse sanatsal düzeyde geleceği de ciddi ölçüde ıskalamak anlamına gelecektir (Şahiner, 2002:413).

21.yüzyıl, eğitim-öğretim yöntemleri açısından değişim ve gelişim çağıdır. Öğretim yöntemleri değişen eğitim anlayışına göre yenilenmektedir. Bu noktada şu hakikati görmemiz gerekiyor: Çağımızın araçları düşünme ve yaratma süreçlerimizi de doğrudan etkilemektedir. Yani geleneksel yöntemlerle, çağın sorunlarını incelemek artık tam anlamıyla olanaklı görünmemektedir. Konuyu sanat eğitimi bağlamında ele alacak olursak mevcut sanat eğitimi görüşlerini, eskiden ortaya atılmış ve artık günün toplumsal ve kültürel durumuna uymayan kuramsal temellere dayandığını görürüz. Dün için geçerli olan kimi didaktik, yöntemsel hatta temel

görüş ve çözümler, günün gereksinimlerini karşılayamamaktadır (Şahiner, 2002:416).

Bu durumun farkına varan kimi bilim insanları sanat eğitiminde yeni araştırmalar yapmış ve teknolojik gelişmelerin her alanda olduğu gibi sanat eğitiminde de kullanılabileceğini tespit etmişlerdir. Çeşitli yöntem ve modeller üzerinde çalışmalar devam etmekle birlikte her geçen gün bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların sayısı artmaktadır.

Eğitim paradigmalarında yaşanan değişim görsel sanat eğitimine de yansımaktadır. Görsel sanatlar eğitimi alanında paradigmalar ve yarattığı sonuçlar sürekli kendisini yenileyen bir öğretim ihtiyacı doğurmaktadır. Eğitimde modern anlayışın yerini post-modern anlayış almaktadır. Bunun anlamı daha çok bireyselleşme, yani kişinin biricikliği üzerine oturtulmuş bir eğitim olarak algılanabilir (Aykut, 2006:33).

Bilgi çağında, sanat eğitiminde, çağın gereği olarak geline aşamayı aşmak için yeniden yapılanma girişimlerine gerek vardır. Ancak bu “yeniden yapılanma” girişimlerinde bulunurken; etki ve yetki kullanımına açık birimlerin, konuyu aceleye getirmemesi gerekir. Gelişimini tamamlamış ülkelerin, bilgi çağının gereği olarak sanat eğitiminde uyguladığı/uygulayacağı modeller, mutlak olarak gelişim ve değişim sürecinde yeniden yapılanmayı gerektirecektir. Ancak gelişim sürecini devam ettirmekte olan ülkelerde, kendi iç gözlemlerinde bulunarak sanat eğitimi ilkelerinin belirlenmesi gerekliliği vardır (Atan, 2000:35).

Eğitim alanında meydana gelen yeni yaklaşımlar ve öğretim yöntemleri, Türkiye’de görsel sanat eğitiminde de etkisini göstermektedir. Buna göre öğrenci kendisine gelen bilgileri aynen almamakta, tam aksine öğrenme sürecinde aktif rol oynamaktadır.

Sanat eğitimi salt beceriye, yeteneğe dayalı bir eğitim değildir; tarihsel gelişim içinde değişen eğitim politikasına paralel olarak önemini korumuş ve

gelişmiştir. Türkiye’de bugüne kadar uygulanan programlar, bazı aksaklıklar nedeni ile “Sanat eğitimi uygulama ağırlıklı mı yoksa kuramsal bilgi ağırlıklı mı olmalı?” tartışmalarının da etkisi ile tam olarak amacına ulaşamamıştır. Oluşan aksaklıklar, doğal olarak sanat eğitiminin uygulama biçimini de etkilemiştir. Günümüze değin, birçok araştırmacının sanat eğitiminin uygulama alanına yönelik farklı yöntemleri ve görüşleri, sanat eğitimi tarihinde yer almıştır. Sanat eğitiminde kesin bir yöntemden söz edilmemekle birlikte, kişinin psikolojik yapısı, araç gereç yeterliği, donanımlı ortam, özgür düşünme gibi ifadeler daha da önem kazanmıştır (Katıracı, 2003).

Sanat eğitimi yapısı itibariyle teknoloji kullanımına müsait bir yapıya sahiptir. Günümüz eğitim yapısının öngördüğü bir nitelik olarak performatif bilgi ve bunun pratiği ile interaktif bir öğrenme ortamının oluşturulmasına yönelik amaçlar beklisi de alan olarak en çok sanat eğitiminde geçerlidir (Eker, 2002:121).

Eğitimin yeni hedefi; bilgiyi nasıl ve nerede kullanacağını bilen, kendi öğrenme yöntemlerini tanıyıp etkili bir biçimde kullanan ve yeni bilgiler üretmede önceki bilgilerinden yararlanan bir insan modeli yaratmadır. Bu hedefe ulaşmada yapılandırmacı yaklaşım önemli bir rol oynamaktadır (Abbott, 1999:68).

Yapılandırmacılık, öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır. Bu kuram bilgiyi temelden kurmaya dayanır (Demirel 2000:233). Özünde, öğrencinin bilgiyi yapılandırması ve uygulamaya koyması vardır. Öğrencilerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmeye başlayan yapılandırmacılık, zamanla öğrencilerin bilgiyi nasıl yapılandırıdıklarına ilişkin bir yaklaşım halini almıştır. Yapılandırmacılıkta bilginin tekrarı değil, bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur (Perkins,1999: 8).

Yapılandırmacı öğrenmede asıl olan, bilginin öğrenci tarafından alınıp kabul görmesi değil, bireyin bilgiden nasıl bir anlam çıkardığıdır. Bilgi, öğrencinin var olan değer yargıları ve yaşantıları tarafından üretilir. Yapılandırmacılıkta bütün çaba, öğrenmelerin kalıcılığının sağlanmasının ve üst düzey bilişsel becerilerin oluşturulmasına katkı getirmektir. Böylece yapılandırmacı öğrenme var olanlarla

yeni olan öğrenmeler arasında bağ kurma ve her yeni bilgiyi var olanlarla bütünleştirme sürecidir (Şaşan, 2002:74).

Yapılandırmacı anlayış bilinçli, yaratıcı, araştıran, soruşturan, neyi, nereden ve niçin öğrendiğini bilen, kendi teknolojisini üretebilen öğrencileri gerektirir. Yapılandırmacılıkta teknoloji etkin öğrenme, amaçlı öğrenme, özgün öğrenme ve işbirlikli öğrenme amacıyla kullanılır (Jonassen, Peck ve Wilsom, 1999:218).

Yapılan araştırmalar sonucunda web tabanlı öğretim yönteminin öğrenmenin gerçekleşmesinde yeni olanaklar sağladığı görülmektedir. Sanat eğitimi görsel etkinlikler ve teknolojik materyaller kullanılarak öğretim yapmaya müsait bir alandır. Bu bağlamda, günümüz çağdaş eğitim yöntemleri göz önüne alındığında, teknolojik gelişmelerin sanat eğitiminde yapılandırmacı yaklaşımla birlikte kullanılmasının mümkün olduğu söylenebilir.

Bilgisayar Destekli Öğretim

Çağımız toplumlarında yaşayan bireylerin bilim, teknoloji ve endüstri genel kültüründen uzak kalması mümkün değildir. Yaşadığı teknolojik ortamdaki araç ve gereçleri kullanmasını bilmeyen kişilerin kaliteli bir yaşam standardı sağlamasının artık imkânı kalmamıştır. Teknolojik ürünleri kullanmak çağdaş bir birey için gerekli hatta şarttır. Bilim ve teknoloji herkes için ortak olan değerlerden sayılmakta ve genel kültürün bir parçası olarak düşünülmektedir (Yavuzcan ve Erden, 2004:1219).

Bilgisayar Destekli Öğretimde bilgisayar, öğretime bir alternatif olarak değil, öğretim sürecini destekleyen ve güçlendiren bir araç olarak görülmelidir. Öğretilecek konular öğrenciye bilgisayar vasıtasıyla verilmektedir. Böylece öğrencinin öğrenim sürecinde katılımcı ve sürekli etkin durumda olması sağlanmaktadır.

Bilgisayar destekli öğretim; bilgisayarın öğretimde öğrenmenin meydana geldiği bir ortam olarak kullanıldığı, öğretim sürecini ve öğrenci motivasyonunu

güçlendiren, öğrencinin kendi öğrenme hızına göre yararlanabileceği, kendi kendine öğrenme ilkelerinin bilgisayar teknolojisiyle birleşmesinden oluştuğu bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemin öğrenme-öğretme süreçlerindeki başarısı çeşitli değişkenlere bağlı olmakla birlikte, yöntemin başarısında öğretim hedef ve amaçlarına uygun ders yazılımlarının sağlanması oldukça önemlidir. Geleneksel öğretime, bilgisayar destekli öğretim yöntemi bir seçenek olarak girmekte ve nicelik açılarından eğitimde verimi yükseltmede önemli bir rol oynamaktadır (Küçükahmet, 2001:86).

Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ), Uşun tarafından (2000:52) bilgisayarın öğretimde öğrenmenin meydana geldiği bir ortam olarak kullanıldığı, öğretim sürecini ve öğrenme motivasyonunu artıran, öğrencinin kendi öğrenme hızına göre yararlanabileceği, kendi kendine öğrenme ilkelerinin bilgisayar teknolojisiyle birleşmesiyle oluşmuş bir öğretim yöntemi olarak tanımlanırken, Büyüközer (1998:18), öğretimde bilgisayarın, öğrencinin daha etkin öğrenmesini sağlamak amacıyla kullanılması olduğunu belirtmektedir. Yalın (1997:134) ise, BDÖ'yü bilgisayar sistemi içine programlanan dersler yoluyla öğrencilere bir konu ya da kavramı öğretmek ya da önceden kazandırılan davranışları pekiştirmek amacıyla kullanılması olduğunu söylemektedir. Demirel ve Ün (1987:31) ise BDÖ'yü, bir kursun ya da dersin bilgisayar kullanılarak alıştırma, oyunlar, deneyler gibi özel dersler şeklinde işlenerek öğrencilerin belli hedeflere ulaşana dek bilgisayarlar yardımıyla yönlendirildiği ve kontrol edildiği durum olarak tanımlamaktadır.

Bilgisayar destekli öğretimde bilgisayar, öğretmenle birlikte ve ondan ayrı, diğer yöntem-tekniklerle ve destekleyici olarak kullanılabilecek bir uygulama alanı bulabilmektedir (Alkan, 1988b). Bilgisayar destekli öğretim bir eğitsel ortam olarak, bilgisayarın öğretme-öğrenme süreçlerinde; öğretmenin eğitsel ortamı hazırlaması, öğrencilerinin yeteneklerini tanıması, onların yeteneklerine uygun bireyselleştirme, yönlendirme, alıştırma ve tekrar gibi etkinlikleri gerçekleştirmesi; öğreteceği konunun yapısına, belirlediği öğretim amaçlarına göre bilgisayarı değişik yer, zaman ve şekillerde kullanmasını gerekli kılmaktadır (Keser, 1989).

Bilgisayarların amacına uygun ve planlı bir şekilde kullanılmasıyla eğitimde verim artışının sağlanacağı beyan edilmektedir. Günümüzde bilgi miktarının artması ve içeriğin karmaşılaşmasının yanı sıra öğrenci sayısının çoğalması öğretimde yeni yaklaşımların geliştirilmesine sebep olmaktadır. Bu yeni yaklaşımlardan beklide en önemlisi eğitimde bilgisayar teknolojisinden mümkün mertebede faydalanmaktır.

Bilgisayar destekli öğretimde bilgisayar, öğretim sürecine seçenek olarak değil, sistemi tamamlayıcı, sistemi güçlendirici bir öğe olarak girmekte, öğretim sisteminde kitap, arkadaş, öğretmen gibi diğer öğelerle bütünleşerek, zor fakat zorunlu birçok görevini üstlenerek destek olmaktadır (Namlu, 1999:26).

BDÖ'de öğretim amaçlı kullanılan ders yazılımlarıyla öğrenci bilgisayar başında kendi hızı ve yeteneği doğrultusunda konuyu öğrenmektedir. Bu yönüyle BDÖ eğitim yöntemleri içerisinde yeni eklemelerle etkinliliğini arttırmakta ve öğretim yöntemlerine katkılar sağlamaktadır.

Eğitim ve öğretim sürecinde bireyin dışardan yönlendirilmesi, ona davranış kazandırmak için, rehberlik yapılması söz konusudur. Bu işi yapanlar ise öğretmenlerdir. Etkili bir öğretmenin sınıfta yönlendirici bir rolü vardır. Sınıfı ve programı yöneten öğretmenin kendisidir. Sınıftaki tüm etkinlikler bir amaca dayalıdır. Öğretmenin program planlaması, sınıf yönetimi ve öğretim yaklaşımı öğrencilerin performansını büyük ölçüde etkiler. Bilgisayar destekli öğretimle dersin işlenişi ve sınıfın yönetimi daha kolay olmaktadır (Yavuzcan ve Erdem, 2004:1219).

Öğretmenler, aldığı hizmeti içi eğitimi müfredata entegre etmek, çeşitli yöntemler uygulamak ve dersi zevkli hale getirmek, öğrencilerin interneti ders ödevlerinde kullanmalarına fırsat sağlayacak ödevler vererek onlara rehberlik etmelidir. Öğrenciye bilgiyi öğretmekten çok ona nasıl ulaşılabileceğini göstermek, toplanan bilginin organize edilmesinde, yeni ödev konularının tasarlanmasında öğrenciye yardımcı olmak, öğretim teknolojilerinin etkili olduğu bir sınıf ortamında öğretmene düşen görevlerdir (Bakioğlu ve Şentuna, 2001:10).

Diğer bir deyişle, teknoloji kullanımının derslere entegrasyonu ile birlikte eğitimcilerin iş tanımları da yeniden şekillenmektedir. Öğretmen bir bilgiyi direkt aktaran değil öğrencisiyle işbirliği yaparak bilgiyi keşfetmesini sağlayan kişidir. Bütün bunlarla birlikte öğretmenler sınıfta tek konuşan kişi olmaktan çıkar ve daha aktif hale gelerek, bir rehber konumuna yükselir (Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu, 2004:974).

Bilgisayar Destekli Öğretimin Amaçları

Bilgisayarla öğretimin amacı, geliştirilen bir bilgisayar öğretim programı ile öğretim hizmetini hedefler doğrultusunda vermektir. Bu hedefler Barker ve Yeates tarafından şu şekilde özetlenmiştir (Uşun, 2000:53, Yağcı, 2002:14).

- Geleneksel öğretim yöntemlerini daha etkili hâle getirmek,
- Öğrenme sürecini hızlandırmak,
- Zengin bir materyal sağlamak,
- Ucuz ve etkili öğrenimi gerçekleştirmek,
- İhtiyaca dayalı öğretimi gerçekleştirmek,
- Telâfi edici öğretimi sağlamak,
- Öğretimde sürekli olarak niteliğin artmasını sağlamak,
- Bireysel öğretimi gerçekleştirmek.

Sanat Eğitiminde Bilgisayar Kullanımı

Geleneksel öğretim-öğrenme yöntemlerinden aktarma yöntemleri egemenliklerini korumaktadır. Bu yöntemlerden en çok kullanılanı “sözlü anlatımdır” (Peker, 1995:131). Öğretmenin işlevi bilgi aktarmayla, öğrenme ortamı ders kitabıyla sınırlıdır (Alkan, 1998a:10).

Bilginin ve öğrenci sayısının hızla artması birtakım sorunları da beraberinde getirerek, eğitim sürecinin ve niteliğinin gelişmesinde önemli rol oynayan yeni teknolojilerin eğitim kurumlarına girmesi zorunlu hale gelmiştir. Söz konusu yeni teknolojik sistemlerden birisi de “en etkili iletişim ve bireysel öğretim aracı” olarak nitelendirilen bilgisayarlardır (Keser, 1989:7, Numanoğlu, 1992:7, Daban, 2001:22).

Bilgisayar bir öğretim aracı olarak diğer öğretim araçlarından daha fazla imkânlar sunmaktadır. Eğitim amaçlı hazırlanan interaktif yazılımların öğrenmede kalıcı davranış değişikliklerine önemli ölçüde katkılar sağladığı bilinmektedir.

Bilgisayarlar, bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyıl araçlarıdır. İnsan düşüncesinin mükemmel bir buluşu olan bilgisayarlar, verilen tüm emirleri harfiyen yerine getirebilen bir özelliğe sahiptir (Tepecik, 2002a:51). Hayatın her aşamasında kullanılan bilgisayarların, eğitim alanında da kullanılması geniş bir kabul görmüştür.

Bilgisayarın eğitim sistemine girmesi; bilgi aktarımına yeni boyutlar getirmiş, öğretim programlarında değişiklik yapılmasını zorunlu kılmış, geleneksel eğitim sistemlerinde köklü değişikliklere yol açmıştır (Numanoğlu, 1992:90).

Son otuz yılda yapılan araştırmalar, sınıfta bilgisayar kullanımının öğrencilerin akademik performansları üzerine büyük etkisi olduğunu ve öğretmenlere bilgi toplama, iletişim ve sunum için güçlü bir araç olarak hizmet sunduğunu göstermiştir (Kirkpatrick ve Cuban 1998, Akt: Erkan, 2004:1917).

Aktif eğitimde asıl olan bilgi aktarma değil davranış değişikliği yaratacak eğitim programlarının uygulanmasıdır. Bu programlarla teorik bilgiler sınıf duvarlarını aşarak gerçek yaşam içerisindeki yerini alabilecektir. Teorik bilgiler sınıf duvarını aşarak öğrenmeyi güdüleyen örnek olaylarla canlandırma, simülasyon, drama yöntemleri ile öğrenciler uygulama içine sokulmalıdır (Erdoğan, 2004:1112).

Geleneksel eğitim ortamında gerçekleştirilmesi zor ve olanaksız pek çok iş bilgisayarlarla başarılabilmektedir. Bir eğitim aracı olarak bilgisayarlar, görsel ve

işitsel araçların pek çoğunun işlevini yerine getirerek bireysel öğrenmeyi daha kolay gerçekleştirmektedir (Aşkar, 1991:8).

Özellikle üç boyut içeren ve geleneksel öğretim yöntemleri ile anlatılması sırasında bazı sorunlarla karşılaşılan konularda bilgisayar benzetişimlerinden (simülasyon) yararlanmak öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalarda bilgisayar destekli öğretim, geleneksel öğretim yöntemleriyle karşılaştırıldığında başarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çekbaş ve diğerleri, 2003).

Bilgisayarın eğitimde çok yönlü işlevlerinin olması, sanat eğitimi alanında da bilgisayar teknolojisinden faydalanmak gerektiği fikrini gündeme getirmiştir.

Bilgi çağının en önemli getirilerinden biri olan bilgisayarlar, birçok alanda olduğu gibi sanat eğitiminin de vazgeçilmez bir parçası durumundadır. Bilgisayar ekipmanları, sanat eğitiminde öncelikle öğrencinin yaratıcılığını ön plana çıkartmak için son derece uygun araçlar olarak görülmektedir (Bölükoğlu, 2003:1, Tuna, 2002:27).

Bilgiye erişim noktasında kullanılan ve kullanılacak yöntemlerle, verimi arttırmak amacıyla sanat eğitimi, teknolojiyi umulandan daha çok kullanabilecek özelliktedir (Atan, 2000:34).

Tepecik ve Tuna (2001:12), bilgisayarların, Görsel Sanatlar (Resim-İş) derslerinde bir tasarım yapma aracı olarak öğrencilerin kullanımına sunulmasının yanı sıra, öğretmenin ders anlatma aracı olarak kullanımın da mümkün olacağını söylemektedirler.

Bilgisayarlar öğrencilerin ilgisini çeken ve öğrenciyi cesaretlendiren faydalı bir araç olarak gündeme gelmektedir. Söz konusu özellikleri dikkate alındığında bilgisayarların sanat eğitiminde yaygın bir şekilde kullanımının desteklenmesi gerekmektedir.

Sanat Eğitiminde Bilgisayar Kullanmanın Önemi

20. yüzyılda plastik sanat dallarının birbirine yaklaştığını, fotoğraf ve sinemanın da etkinliğinin arttığını görmekteyiz. Fotoğrafın kullanımının yaygınlaşması görsel sanatlarda önemli bir dönüm noktasıdır. O dönemde fotoğraf makinesinin kullanımı, bugünkü bilgisayar kullanımı kadar önemlidir. Fotoğrafın çoğaltılabilme özelliği, sanat yapıtının tek, özgün ve yüce olmasıyla ilgili görüşleri de değiştirmiştir. Bugün benzer bir tartışma, bilgisayarla üretilen sanatsal çalışmalar için de yapılmaktadır. Fotoğrafın tüm dünyada sanat olarak kabul gördüğü gibi bilgisayarla üretilen çalışmaların da sanat olarak kabul göreceği söylenebilir (İnce, 2004:259).

Bilgisayarların sanatsal üretimde veya sanat eğitiminde bir araç olarak kullanılması tüm dünyada giderek yaygınlaşırken bunu görmezden gelmek yaşadığımız çağın gerçeklerini inkâr etmekten başka bir şey olamaz.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın "e-devlet" uygulamalarını yaygınlaştırdığı bir dönemde sanat eğitiminin bilgisayar desteğinden yoksun olması düşünülemez. Bu sebeple; Bilgi Çağının, üretim, eğitim ve iletişim aracı olan bilgisayarları sanat eğitiminde etkin bir şekilde kullanmamız gerektiği söylenebilir (İnce, 2004:260).

İnsanın ruhsal yapısı, hareketli, renkli ve sesli olan eylemlere karşı özel bir ilgi gösterme özelliğine sahiptir. Televizyonun toplum yaşamında başköşeye oturmasının sebebi de bundandır. Bu nedenle, eğitim çalışmalarında, hareketi, rengi, sesi ve bu içeriğe sahip biçimleri ders ortamına mutlaka katmak gerekmektedir. Örneğin; öğrencilere "sarı renk ile kırmızı rengi birbirine karıştırırsak ortaya turuncu renk çıkar" demek yerine bilgisayar ortamında, sarı renkle kırmızı rengi birbirine karıştırmaya sağlayan bir uygulamayı öğrencilerinin kendisine yaptırmak, istendik davranış değişikliği sağlama açısından olumlu olacaktır (Özbudun, 2004:336).

Pek tabiidir ki bu davranış değişikliklerinin meydana gelebilmesi için sadece bilgisayar ve etkileşimli ders materyalinin olması yeterli değildir. Öğretmenin ve

eğitim ortamının da bu süreçte yeri çok önemlidir. Öğretmenin görevi öğrencilerin ilgi ve dikkatini eğitim ile ilgili etkinliğe yoğunlaştırabilmek onları motive ederek eğitimi daha da basit hale getirmektir.

Eğitim ortamı ise, öğrencilerin problemlerinin ne olduğunu fark etmesine, denenceler kurmasına, problemi çözmek için denemeler yapmasına fırsat verecek biçimde düzenlenmelidir (Özden, 2003:187).

Okuldaki bir dersliğin, bilgi gösterici (datashow), film oynatıcı (video, VCD-DVD player), televizyon, bilgisayar ve benzeri araç-gereçlerle donatılmasından eğitim ortamının fiziki anlamda oluşturulmasını anlamalıyız. Fiziki şartların yerine getirilmiş olması önemli bir aşamadır. Ama ondan daha önemlisi teknoloji sınıflarındaki malzemeleri kullanacak olan öğretmen ve öğrencilerin bu araçları etkin bir şekilde kullanmalarına olanak sağlanmasıdır. Ders programları, ders süre ve saatleri ile etkileşimli eğitim yazılımlarının birbirini destekler nitelikte organize edilmesi gerekmektedir.

Bilgisayar Destekli Sanat Eğitiminin Faydaları

Şimdiye kadar bilgisayar destekli eğitimle ilgili çok sayıda araştırmalar yapılsa da sanat eğitimine yönelik yeterli sayıda araştırma ya da proje bulunmamakta ve istisnalar haricinde görsel sanatlar dersinde uygulanmamaktadır. Ancak bazı kaynaklarda sanat eğitiminde bilgisayarların ciddi anlamda faydaları olduğundan bahsedilmiştir. Çellek (2004)'e göre bilgisayarların sanat eğitiminde üç farklı grup üzerinde ayrı ayrı faydaları vardır:

a) Öğrenci açısından:

- Yaratıcılığın ortaya çıkmasını sağlar.
- Grup çalışmalarıyla ve internet uygulama paylaşım ağıyla sosyal iletişimde bulunma yeteneğini geliştirir.

- Her öğrenciye kendi hızında ve düzeyinde ilerleme olasılığı verir.
- Kendine güveni artırır. Çalışmalarını, daha da severek ve isteyerek yapar.
- Projeler üretme ve dikkatini bir obje üzerine yoğunlaştırma yeteneğini geliştirir.
- Bir saatlik sanat eğitiminde öğrenme zamanından tasarruf sağlar. Böylece uygulamaya eleştiri ve estetik değerlendirmelere de daha çok zaman ayrılabilir.
- Özgün çalışmalarını belgeleme, dosyalama ve belgelere başvurma alışkanlığını kazandırır.
- 3 boyutlu objelerin her boyutunun aynı anda görülebilmesi ile görsel uzamsal zekâ yeteneğini geliştirir.
- Paylaşım duygusunu geliştirir.
- Daha çok sanatçı ve çalışmalarına ulaşma imkânı verir.
- Anında dönüt sağlandığı için kaçırılan ders veya konu öğrenci tarafından tekrar edilebilir.
- Benzeşimler sayesinde öğrencilere özgü mekânlar sağlar.

b) Öğretmen açısından:

- Sınıf performansını artırır.
- Öğrencinin derse aktif katılımının sağladığı için öğretmenin işini kolaylaştırır.
- Öğretmenin farklı yetenek seviyelerindeki öğrencileri izleyerek onlara ayrı ayrı zaman ayırabilme olasılığı sağlar.
- En zor konu ve kavramları kolay ve zevkli hale getirerek öğretmene yardımcı olur.
- Konuyu kaçıran öğrencilere, öğretmeni engellemeden konuyu tekrar etme olanağı sağlar.

c) Okul açısından:

- Eğitimde fırsat eşitliği sağlar.
- Okul başarı düzeyini artırır.
- Dünyadaki diğer öğretim kurumlarıyla paralel bir şekilde görsel sanatlar dersi işleme olanağı sağlar.
- Okullar arası iletişimde rol oynar (bilgi alış-verisi).
- Sınıf ortamında yapılamayacak deney ve uygulamalar benzeşimler sayesinde okul ortamına girebilir.

Çoklu Ortam (Multimedya) ve Etkileşimli Ders Yazılımları

Hızla gelişen bilgisayar teknolojisi eğitime yeni materyaller kazandırarak eski araç gereçlerin yerini almaktadır. Bilgisayarların grafik işleme ve bilgi depolama kapasitelerinin artması her geçen gün eğitsel yazılımların daha fazla kullanılmasını sağlamaktadır.

Kul (1995:14), çoklu ortamı; “bilgisayar teknolojisinin, çok yönlü kullanımında, video, ses, grafik animasyon, modem ve yazılı metin ortamlarının bir üniteye bütünleştirme yeteneği” olarak tanımlarken, Tomak (2000:180) ise, etkileşimli multimedyaı, “çeşitli iletim ortamlarını (metin, hareketli görüntü, ses ve canlandırma) bir arada barındıran program ve uygulamaların sosyal adı” şeklinde tanımlamaktadır.

Önceleri disketlerde hazırlanan eğitim programları, disketin bellek kapasitesinin yeterli olamaması nedeniyle çok fazla görsel bilginin depolanmasına izin vermiyordu. Günümüzde ise gelişmiş CD-DVD teknolojisi, büyük çaptaki resim, grafik, video ve ses dosyalarının depolanmasına imkân vermektedir.

CD-DVD’ler, her türlü veriyi dijital olarak depolayabilmekte ve taşımada çok büyük imkânlar sağlamaktadır. Üstelik bu maliyetler, eğitim alanında kullanılan

diğer materyallerden daha ucuzdur (Karaman, 1996). Bu sayede sadece durağan resimlerin ve yazıların değil, hareketli resimlerin ve video görüntülerin de eğitim yazılımlarında kullanılmasına olanak tanımaktadır. Çoklu ortamda hazırlanan etkileşimli ders yazılımlarıyla öğrenciler, daha fazla duyu organı öğrenme işlemine katılmaktadır.

Öğrenme işlemine katılan duyu organlarının sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenilip o kadar geç unutulduğu belirtilmektedir. Dale'in oluşturduğu, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak öğrencilere en somuttan en soyuta doğru bir öğrenme yaşantısı sağlayacak “yaşantı konisi” adını verdiği “öğrenme yaşantılarını seçme ve eğitim durumlarını düzenlemeye yardımcı” modele göre insanlar öğrendiklerinin;

- % 83'ünü görme duyusuyla,
- % 11'ini işitme duyusuyla,
- % 35'ini koklama duyusuyla,
- % 1,5'ini dokunma duyusuyla,
- % 1'ini tatma duyusuyla, öğrenmektedirler (Yalın, 1998:13).

Çoklu ortamda hazırlanan etkileşimli ders yazılımlarıyla, derslerin daha etkili öğretimi mümkün olmaktadır. Son yıllarda geliştirilen internet teknolojisi ile eğitime pratik çözümler getirilmiştir. Eğitim amaçlı oluşturulan web siteleri yardımıyla öğretimde yeni yaklaşımlar oluşturulmuştur.

İnternet

“Inter” (arasında) ile “net” (ağ) sözcüklerinden oluşan internet, “ağlar arası” anlamına gelmektedir. İnternet birden fazla haberleşme ağının (Networks), birlikte meydana getirdikleri bir iletişim ortamıdır. Bu iletişim ağında bilgisayarlar, birbirlerine kablolar, uydu bağlantıları, telsiz bağlantıları ile fiziksel olarak bağlıdır. Bu bağlantı ve TCP/IP (İletim-Denetim Protokolü/İnternet Protokolü) gibi IP uyumlu

özel protokoller kullanarak bilgisayarlar arası haberleşmeyi ve geniş kapsamlı servislere ulaşmayı sağlar.

İnternet, teknik olarak birçok bilgisayarın ve bilgisayar sistemlerinin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. 24 Ekim 1995'te FNC (Federal Networking Council) internet'i tanıtan bir bildiri yayınladı. FNC'ye göre İnternet “birbirlerine IP protokolüne dayalı global bir adres uzayı ile lojik olarak bağlı bilgisayarlardan oluşan bir bilgi sistemidir.”

Bilişim dünyasında ağ denildiğinde bir bütün anlaşılmaktadır. Boyutu birkaç kilometreyle sınırlı olan yerel ağların (LAN-Local Area Network) yanı sıra binlerce kilometrelik bir coğrafyaya yayılan geniş alanlı ağlar da (WAN-Wide Area Network) bulunmaktadır. İnternet bütün yerküreyi kapsayan bir WAN'dır. Her ağ üç temel öge içerir:

- Donanım; bilgisayar aygıtları, terminaller, arabirim kartlar, kablolar.
- Yazılım; uygulamalar, işletim programları, güvenlik sistemleri.
- İnsan; ağı kuran ve işleten girişimciler, uzmanlar ile ağ üzerinden bilgi değiş-tokuşu yapan kullanıcılar.

İnternet, bir bilgi teknolojisi sistemidir. İnsanların her geçen gün artan üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve bu bilgiye kolayca ulaşma istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımıyla insanlar, pek çok alandaki bilgilere kolay, ucuz, hızlı bir şekilde erişebilirler. İnternet bu haliyle bir bilgi denizine, ya da büyükçe bir kütüphaneye benzetilebilir.

İnternet, tek taraflı bilgi vermek yerine, kullanıcının taleplerine göre yönlenen bir bilgi akışı oluşturur. Birden fazla bilgisayarda bulunan bilgilerin, tek bir kullanıcının kullanımına açılmasını sağlayan internet, ayrıca görüntü ve ses alışverişini de sağlar.

İnternet temel olarak bir telefon şebekesine benzetilecek olursa, internete bağlı her bilgisayarın telefonlardaki gibi bir numarası bulunmaktadır. Bu numaralara I.P. (Internet Protocol/İnternet Protokolü) denilmektedir. Ancak bu numaraların akılda tutulması oldukça zor olduğundan aynı konuda çalışan sistemleri belli bir düzen içerisinde gösterebilmek için DNS (Domain Name System/Kullanıcı İsimlendirme Sistemi) adı verilen bir isimlendirme kullanılmakta, her numaraya karşılık gelen bir de isim bulunmaktadır. Bu isimler URL (Uniform Resource Locator) olarak adlandırılır.

Örneğin **http://www.gazi.edu.tr/~pgocmen/index.html** adresinde,

http	hyper text transfer protocol
www	world wide web
gazi	internet hizmet sağlayıcı
edu	eğitim (education)
tr	ISO standart ülke kodu
~pgocmen	~işareti bulunan sayfalar genellikle kişisel tanıtım sayfalarıdır
index	internette yer alan sayfanın ismi
html	Hyper Text Markup Language

İnternet kullanıcıları, Internet Network Information Center (InterNIC) tarafından altı ana grupta toplanmıştır. Bunlar;

- .com:** ticari faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlar, kişisel sayfalar
- .edu:** üniversiteler vb. eğitim kurumları
- .gov:** resmi kuruluşlar
- .org:** vakıflar, dernekler, sivil toplum örgütleri ve kâr amaçsız kuruluşlar
- .net:** internet erişim hizmeti veren kuruluşlar, servis sağlayıcılar
- .mil:** askeri kurumlar

Üç harften oluşan kısaltmalarla temsil edilen bu alan adı gruplarının haricinde alt alan olarak adlandırılan kullanıcılar ise şu şekilde sıralanabilir:

.bel.tr: il, ilçe ve belde belediye teşkilatları tarafından alınabilen alt alan adıdır.

.web.tr ve **gen.tr:** kişisel ve kurumsal başvurunun (genel) yapılabildiği ve “ilk gelen alır” ve “alan adı - kişi/kuruluş adı ilişkisi aranmaz” ilkeleri ile ad tahsisı yapılan alt alan adlarıdır.

.pol.tr: emniyet teşkilatı tarafından alınabilen alt alan adıdır.

.mil.tr: T.C. askeri kurum ve kuruluşları tarafından alınabilen alt alan adıdır.

.av.tr: serbest avukatlar, hukuk büroları ve avukatlık ortaklıkları için alınabilen alt alan adıdır.

.bbs.tr: BBS (Bulletin Board System) hizmeti veren kuruluşlar;

.name.tr: T.C. vatandaşları ile Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu kişiler tarafından alınabilen alt alan adıdır.

.tel.tr: Türkiye'de yaşayan kişiler ile faaliyet gösteren kuruluşların, Türkiye'de kullandıkları her türlü telefon numarası ile bağlantılı olarak tahsis edilen alt alan adıdır.

.k12.tr: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nca onaylanmış ilköğretim, lise ve dengi okullar tarafından alınabilen alt alan adıdır.

Dünyadaki alan adları sayıları ile kıyaslandığında, Türkiye ticari alan adı sayısı (.com.tr) dünya sıralamasında 33. sırada yer almaktadır. Bu sıralamada dikkat çekici bir nokta İngiltere, Rusya, Meksika gibi büyük ülkeler dışında Belçika, Hollanda, Finlandiya ve Polonya gibi hem nüfus hem de yüzölçümü olarak Türkiye'den çok küçük olan ülkelerin bile Türkiye'den daha üst sıralarda olmasıdır (Constantine, 2006).

İnternet'in Tarihçesi

İnternet'in ortaya çıkışı Amerikan Federal Hükümeti Savunma Bakanlığı'nın araştırma ve geliştirme kolu olan “Savunma İleri Düzey Araştırma Projeleri Kurumu”na (DARPA - Defense Advanced Research Project Agency) dayanmaktadır.

1969'da çeşitli bilgisayar ve askeri araştırma projelerini desteklemek için Savunma Bakanlığı, ARPANET adında paket anahtarlama bir ağ tasarlamaya başlamıştır. Bu ağ, ABD'deki üniversite ve araştırma kuruluşlarının değişik tipteki bilgisayarlarını da kapsayarak büyümüştür.

1973 yılında, ağ için bir protokol seti geliştirmek amacıyla Stanford Üniversitesi'nde - daha sonra BBN (Bolt Beranek ve Newman)'in ve University College, London'in da dâhil olduğu - bir internetworking projesi başlatılmıştır. 1978'e kadar "İletim Kontrol Protokolü"nün (TCP - Transmission Control Protocol) dört uyarlaması geliştirilmiş ve denenmiştir. 1980'de bu küme sabitleşmiş ve ARPANET'e bağlı bilgisayarlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmıştır.

1983'te tüm ARPANET kullanıcıları, İletim Kontrol Protokolü/İnternet Protokolü (TCP/IP) olarak bilinen yeni protokole geçmişlerdir. Aynı yıl TCP/IP, ARPANET'i de içeren Savunma Bakanlığı İnternet'inde kullanılmak üzere standartlaştırılmıştır. ARPANET, Haziran 1990'da kullanımdan kaldırılmış yerine ABD, Avrupa, Japonya ve Pasifik ülkelerinde ticari ve hükümet işletimindeki backbone adı verilen omurgalar almıştır. ARPANET'in kaldırılmasına rağmen, TCP/IP protokolü kullanılmaya devam etmektedir.

Bugün internet, ilk kuruluş amacının çok ötesine geçmiş ve dünya yüzeyine yayılmış en büyük bilgisayar ağı haline gelmiştir. Grafik ağırlıklı www'in internet üzerinde kullanılmaya başlaması ve kişisel bilgisayarların yaygınlaşması internetin aktif bir bilgi denizi olmasını sağlamıştır. Kullanıcılar kendilerine yakın servis sağlayıcılarından aldıkları hatlarla günün her saatinde internete bağlı herhangi bir bilgisayara bağlanabilmekte ve buradaki bilgilerden istifade edebilmektedir. Bu müthiş iletişim tekniği, her alanda etkilerini çok kısa zaman içinde göstermiş ve özellikle ticarete etkin bir sunum ve iletişim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

İnternet üzerine, her gün milyonlarca bilgi eklenmekte ve yine her gün milyonlarca kullanıcı internete bağlanmaktadır. Bu durum, firmaların internetten yararlanma isteklerini körüklemekte, bu arzu ise yazılım geliştirenleri teşvik

etmektedir. Bu döngü içerisinde internet gitgide günlük hayatın içerisine girmekte, ticaretten eğitime, sağlıktan siyasete birçok alanda etkisini giderek arttırmaktadır (Şengül, 2006:70).

Türkiye’de İnternet’in Gelişimi

Türkiye’deki 6-7 yıllık geçmişiyle, henüz sonuçları yeterince hissedilmese de, dünyada yüzyılın devrimi olarak görülen internet, günlük yaşamımızda haberleşme, bilgi edinme ve alışveriş gibi kolaylıklar sağlamasının yanı sıra, iş dünyası ve ülke ekonomisine katkısı ile geniş bir alanı etkilemektedir. Kişiler internet yoluyla alışveriş yapabilmekte, banka hesabını kontrol edebilmekte, sonsuz kaynaktan araştırma yapabilmekte, seyahatlerini planlayabilmektedirler.

Türkiye’de 1999 yılında, internet sektörü açısından çok yoğun yatırımlar ve çalışmalar yapılmıştır. Birçok internet hizmetinin yanı sıra elektronik ticarete giriş yapılmış, mevcut siteler içeriklerini geliştirerek, B2B (Business to Business-Şirketlerden Şirketlere Yürütülen Pazarlama Etkinliği) ve B2C (Business to Consumer-Şirketlerden Tüketicilere Yürütülen Pazarlama Etkinliği) konularında birçok gelişme kaydedilmiştir. Türkiye, mynet.com sayesinde portal kavramı ile ilk defa tanışmış ve bilgi, iletişim, eğlence amaçlarına hizmet eden servisler sayesinde internet, kullanıcıların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

İnternet’in en parlak dönemi olan 2000 yılında, bilgisayar ile birlikte dial-up internet paketlerinin de satılması, internetin evlerde aktif halde kullanılmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. 2001 yılı başında yaşanan krizler, her sektörün olduğu gibi internet sektörünün de gelişimini durdurmuştur. Türk internet sektörü 2002 yılı itibariyle ulaşılan kitle ve sunulan internet hizmetleri sayesinde kuvvetli bir sektör olma yolunda ilerleme göstermiştir. The Roger Reports World Wide strateji şirketinin 2003 yılında yaptığı araştırmada Türkiye, internet kullanıcı sayısı son iki yılda en hızlı artan ülke olarak gösterilmektedir (Şengül, 2006:82).

İnternet, bazı alışkanlıkları da kökünden değiştirerek, telefonların yerini MSN, ICQ gibi sohbet kanallarının, tebrik kartlarının yerini elektronik postaların, bayiden satın alınan gazetelerin yerini de sanal gazetelerin almasına yol açmıştır. Birçok insan artık banka işlemlerini, fatura ödemelerini, süpermarket alışverişlerini internet üzerinden yapmakta, hatta sevdiklerine çiçek siparişlerini bile internet üzerinden vermektedir. Bu özellikleri ile internet hayatı kolaylaştıran, zamandan kazandıran bir iletişim ortamıdır.

İletişimde İnternet Kullanımı

Tarih boyunca insanlar duygu ve düşüncelerini ifade etmek için farklı iletişim biçimleri kullanmışlardır. Son yıllarda bu iletişim yöntemlerinden en yoğun şekilde kullanılanlarından biri ise internettir.

İnternet, milyonlarca insanın iletişim, araştırma, ticaret, eğitim vb. alanlarda kullandığı dünyanın en yaygın, en büyük bilgisayarlı iletişim ağıdır. Artık tüm ülkeler, internet üzerinden de ekonomik, politik ve toplumsal avantajlar sağlamak için çaba göstermektedirler. Devlet dairelerinin, araştırma kurumlarının, üniversitelerin ve ticari kuruluşların birbirine bağlandıkları bu ağdan yaralananların sayısı her geçen gün biraz daha artmaktadır (Pektaş, 2003:142).

İnternetin bu kadar geniş bir kapsamda kullanılmasının sebebi diğer iletişim araçlarına göre ekonomik, esnek ve daha başarılı olmasıdır diyebiliriz.

Eğitimde İnternet Kullanımı

Bilgisayar teknolojisi, geleneksel sisteme kıyasla dinamik bir yapı ile öğretim programlarında hem konu hem de yöntem bağlamında yerini almıştır. Ancak bu konuda gelişmiş ülkelerde bile daha iyiyi bulmaya yönelik olarak halen araştırmalar devam etmektedir. Bazı eğitim kurumları öğretimlerinde bu teknolojiden

yararlanmak üzerine edindikleri deneyimi internet ortamında diğer insanlarla paylaşmakta ve fikir alışverişinde bulunmaktadır.

1990'lı yıllardan itibaren bütün dünyada internet kullanımı yaygınlaşmış ve günümüzde hızlı bir artış göstermektedir. Bilgiye kolay ulaşma anlamında zaman ve mekân sınırlılıkları olmadan kullanılan internet eğitimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (İşman ve diğerleri, 2004:10).

İnternetin eğitimde kullanımının giderek yaygınlaşması bir iletişim aracı olarak etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Bu durum özellikle gelişmiş ülkelerde eğitim yöntemlerinin yeniden organize edilmesine neden olmaktadır.

Bilgisayar ortamında eğitim kavramı birçok fakültenin ders programlarında yer alırken, gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkenin ilköğretim okullarında ve liselerinde internet kullanma ve ondan mümkün mertebe yararlanmayı temel olarak öğreten dersler verilmektedir (İşman ve diğerleri, 2004:1040).

İnternet, öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarını ve deneyimlerini zenginleştirmek için kullanabilecekleri mükemmel bir araçtır. Bu aracın kullanılmasında ilk hedef; öğrencilerin internet ile tanıştırılıp, onların dünya çapında oluşturulmuş bu ağın bir parçası olma tutumlarını kazanmalarına yardımcı olmaktır. Daha ileri seviyede ise; bu ağ içerisinde, öğrencilerin proje tabanlı çalışma ortamlarından etkin bir şekilde faydalanmalarını sağlamaktır (Şengül, 2006:74).

Öğrencilerin kendilerine uygun bir zaman ve süre içinde, istenilen sıklıkta ve kendi kendine öğrenmeleri de internet ortamı ile sağlanabilmektedir. Bu hem öğrencilerin doğru ve görselliği olan bilgilere ulaşmalarına hem de sunum tekniği, çizim ve ifade teknikleri, bilgilerin üç veya iki boyutlu etkileşimli geçişlere sahip bir yapıda sunulması ile daha kalıcı ve zevkli bir çalışma ortamına sahip olmalarını sağlamaktadır. İnternet üzerinden erişimli olarak ulaşılabilen yeni öğretim yapısı zamandan ve yerden bağımsız olarak çoklu ortam (multimedya) özelliklerini de

barındırarak öğretim programlarında karşılıklı katılımı sağlayabilen bir fırsat yaratmaktadır (Tokman, 1999).

İnterneti kullanarak gerçekleştirilen eğitim, yeni öğrenim ve algılama metotlarının gelişmesine neden olmuştur (Duman, 1998:62). Bu bilgilerden hareketle internetin öğretimde kullanılmasıyla öğrencilere aşağıdaki kazanımların sağlanacağından söz edilebiliriz:

- İnternet, bireylere bilgileri karşılıklı paylaşma ortamı yaratır ve diğer kullanıcılar ile fikirlerini tartışma olanağı sunar,
- İnternet, belli bir öğrenci ve öğretmen grubuna ortak ilgi alanları çerçevesinde farklı bölgelerdeki insanlarla iletişim olanağı sağlar,
- İnternet, öğrencilere kendi kendilerine dünya çapındaki bu ağ üzerinde arama ve araştırma yapma becerileri kazandırır. Uygun tekniklerle bu kazanımlar erişilen bilgileri etkin kullanma davranışlarına da dönüştürebilir.

Bu durumda internet, öğrencilere yapıcı bir rol yükler ve her öğrencinin birer araştırmacı, iletişimci, beraber çalışmaya istekli bireyler olarak, kendi bilgi kümesini kendilerinin oluşturmaya imkân sağlar.

Gerek ilköğretim ve lisede gerekse mesleki öğretimde internet kullanımı, özellikle gelişmiş ülkelerde hızla etkinliğini artırmaktadır. Görüntü, yazı, ses ve grafiğin aktarımı ile gerçekleşen hız ve kolaylık, bugün öğretim programlarında önemli avantajların kazanılmasını sağlamıştır. Öğrenciler artık geleneksel sistemde olduğu gibi belli saatte belli mekânda öğrenim görmemektedirler. Hatta bilişim teknolojisi sayesinde farklı kültürlerle birlikte düşünce üretmeye, ortak çalışmalar yapmaya başlamışlardır.

Ülkemizde internetin öğretim programlarında kullanımı çok etkin değildir. Mimarlık okulları üzerinde yapılan bir araştırmada internet daha çok e-mail ile haberleşme konusunda kullanılmaktadır. Ders içerik ve yöntemlerinde henüz tam olarak yer almamaktadır (Tokman, 1999).

İnternetin önemli bir bilgi kaynağı olduğu şüphesizdir. Fakat internette bilgiye ulaşma yöntemi bilinmiyorsa bu kaynaktan gerektiği gibi faydalanmak mümkün olmayacaktır. Öğrencilerin web sayfalarındaki bilgiye ulaşma ve onlardan yeterince faydalanmalarını sağlamak amacıyla internet kullanımına yönelik gerekli ön bilgiyle donatılmaları gerekmektedir. Özellikle de öğretmen yetiştiren fakülte öğrencilerinin, bilgisayar, internet gibi teknolojik imkânlardan etkili bir biçimde faydalanması elzemdir. Çünkü internet günümüzün en etkili iletişim araçlarının başında gelmekte, öğretmenlerle öğrenciler arasındaki ilişkiyi sınıf duvarlarının ve ders saatlerinin ötesine taşımaktadır.

Kuşkusuz ki, öğretmenler teknolojik eğitim araçlarını derslerinde yaygın olarak kullandıklarında öğrencileriyle kolay iletişim kurmanın yanı sıra, onlara zevkli, heyecanlı, etkili ve kalıcı bir öğretme-öğrenme ortamı oluşturma da tadına varacaklardır (Özsoy, 2004:2652).

Küçük işletmelerin bile sıradan kullanım nesneleri haline dönüştürdüğü bilgisayar teknolojisi, baskı ve üç boyutlu modelleme teknolojileriyle bilgiye kolay ve hızlı erişim alanı olan internetin kullanımı sanat eğitimi kurumlarında daha da yaygın ve etkili bir hale getirilmelidir (Seylan, 2004:273).

Web Tabanlı Öğretim

Günümüzde yaşamın her alanında, bilgiye ulaşmak ve dolaşımını sağlamak tüm sistemlerin işleyebilmesi için ön koşul olarak ortaya çıkmıştır. Bu işleyişin en doğru ve kısa sürede gerçekleşmesi için internet teknolojisi çok kısa sürede önem

kazanmış ve artık günlük yaşamdan, bilimsel çalışmalara uzanan bir çerçevede bilgiye ulaşmanın en etkili yolu haline gelmiştir.

İnternet kullanıcı sayısının dünyada hızla artması web sanayinin yan dallarını inanılmaz şekilde harekete geçirmiştir. Bu hızlı gelişim süreciyle birlikte bilgiye ulaşmaya ve bilgi paylaşımına ilişkin birçok uygulama, internete entegre şekilde gelişmeye ve girdilerini internetten alır ürünlerini internete sunar halde işlemeye başlamıştır. Dünyada bilişim teknolojilerinde, yazılım sektörü ve telekomünikasyon alanlarındaki olağanüstü ilerlemeler eğitimin yapısını da değiştirmeye başlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak bilginin paylaşılması sürecinde artık geleneksel eğitim şekilleri yerine web tabanlı eğitim olanaklarının geçmesi kaçınılmazdır (Başkaya, 2008).

İnternetin teknoloji ile paralel gelişim süreçleri ve bu süreçlerin eğitime olan etkisi kabul edilen bir gerçektir. Web tabanlı eğitimden söz edebilmek için, öncelikle eğitim yoluyla verilecek bir içeriğin olması, bu eğitimin bir ağ üzerinden ve web sitesi yoluyla verilmesi gerekir.

Web üzerinden verilmek üzere hazırlanmış, zamandan ve mekândan bağımsız olarak erişim olanakları sunan, erişimin bir ağ üzerinden (internet ya da intranet olarak) yapıldığı eğitim şekli Web Tabanlı Eğitim (WTE) olarak tanımlanmaktadır (Horton, 2000:2).

Web siteleri; yazı, resim, ses, film, animasyon gibi pek çok yapıdaki verilere kompakt ve etkileşimli bir şekilde ulaşmayı sağlayan bir çoklu ortam sistemidir. Çoklu ortam, bir dokümandan başka bir dokümanın çağırılmasına, başka dokümanlar eklenmesine, bir doküman üzerine görüş/yorum eklenmesine olanak sağlar.

Web sayfaları öğretim için önemli bir destek ve kaynak teşkil etmektedir. Öğretim amaçlı hazırlanan web siteleri, derslerin öğretimine önemli katkılar sağlayabilmektedir (Uzunboylu ve Ballı, 2004:1052).

Web uygulamaları eş deyişle sayfaları, Web listeleyicilerinde görüntülenir. Web sayfalarında başka sayfalara ve değişik türden ortamlara linkler bulunmaktadır. Bu durum, Web sitesinin uzaktan eğitim maksatlı kullanılmasında, eğitici ve öğrenci açısından değişik olanakların yaratılmasına fırsatlar yaratır (Kaya, 2002).

Web tabanlı eğitim siteleri hazırlanırken ve diğer web sitelerine bağlar kurulurken, internet teknolojisinin vermiş olduğu olanaklardan herhangi bir kısıtlama olmadan faydalanma imkânı vardır. Yakın geçmişte sadece metinlerden oluşan eğitim materyalleri, günümüzde bilgisayar yazılımları kullanılarak ses ve görüntü eklemeleriyle zenginleştirilmekte, etkileşim daha da arttırılmaktadır. Bu yeniliklerin internet aracılığıyla kullanılması ise eğitim içerikli web sitelerinin popülerliğini arttırmaktadır.

Burada en önemli sorun, web tabanlı eğitim siteleri oluşturulurken hangi tür öğretim materyali için hangi geliştirme aracının kullanılacağı ve eğitim içeriğinin nasıl düzenleneceği sorularının yanıtını vermektir.

Gelecekte, artan deneyim ve çalışma sonuçları ile bunun cevabını bulmak söz konusu olabilecektir. Fakat şu an referans olarak kullanmak için, teknolojiadaki gelişimin hızı nedeni ile ne yeterli deneyim ne de araştırma sonucu bulunabilmektedir (Yiğit ve Özden, 2008).

Web tabanlı öğretim uygulamalarında yaşanan sıkıntılardan biri de iyi organize edilmemiş ders yazılımlarındaki yönerge ve açıklamalarının belirsiz olmasıdır. Bu durum, eğitimcilerin istenilen düzeyde geri dönüt almalarına engel olmaktadır. Bahsedilen sorunların yaşanmaması için, eğitim amaçlı kullanılacak olan web siteleri geliştirilirken belirli bir eğitim yaklaşımı göz önüne alınmalı ve uzman bir ekip tarafından hazırlanmalıdır.

Web tabanlı öğretimde yapılandırmacılık teorisinin etkileri görülmektedir. Yapılandırmacılık, öğretimi, öğrenciyi ve öğretim materyallerinin farklı bakış

açılılarıyla değerlendirmesini sağlayacak araçların geliştirilmesine imkânlar sunmaktadır.

Bruner ve Vygotsky'e göre etkileşimli web ortamı yapılandırmacılık teorisine paralellik gösterir. Öğrenme ortamının tasarlanmasında araştırmacılar etkili öğrenme için yapılandırmacı teorisinin kullanılmasını önermektedirler. Yapılandırmacı yaklaşım, çoklu bakış uygulanmasını sağlayarak bilginin oluşum sürecindeki eğitim hedeflerini içermektedir (Ünsal, 2007:18).

Öğretmen veya konu merkezli geleneksel öğretim yöntemlerine alternatif olarak geliştirilen yeni eğitim modelleri içerisinde giderek popülerliğini arttıran web tabanlı öğretim modelinde, bilgi öğrenciye birden fazla yolla sunulmakta ve etkileşimli uygulamalar yapılarak öğretim ortamı zenginleştirilmeye çalışılmaktadır.

Bilgisayar yazılım şirketleri tarafından, Ders Yönetim Sistemleri (Learning Management System - LMS) adı verilen eğitim materyalleri geliştirilmektedir. LMS; öğrenci, öğretim elemanı ve ders materyalleri arasında etkileşimi sağlayan, yöneten ve raporlayan yazılımları tanımlar. Bu yazılımlar, öğrencinin sisteme kaydı, alınan konu ve dersler hakkında zaman ve katılım raporlarının izlenmesi, sınavların yapılması, notlarının saklanması, derslerin tamamlanmasıyla ilgili uyarıların gönderilmesi ve öğrencilerin performansının değerlendirilmesi için bir platform oluşturur (Sular, 2005:50).

Web tabanlı eğitim için geliştirilen bu yazılımlar, içerisine eklenen bireyselleştirilmiş öğrenme objeleri ile öğrenci, öğretmen, danışman, yönetici ve kullanıcı gruplarına ait sayfalarla modüler bir yapıya kavuşturulmaktadır. Bu özellik sayesinde kullanıcılar web sayfalarına, portal yöneticilerinin kontrolünde bilgi ekleyebilmektedirler. Böylece web tabanlı eğitim siteleri ders ve ders programlarını içeren cansız bir arayüz olmaktan çıkarak duyuru, forum, doküman ve linkleriyle dinamik bir eğitim materyaline dönüşmektedirler.

Web tabanlı eğitim siteleri internet üzerindeki basit içerikli öğretim sayfalarından ayrılabilmesi için birtakım temel özelliklere sahip olmalıdır. Bu özellikler eğitim sisteminin amacına ve hedef kitlesine göre değişiklikler gösterse de genel hatlarıyla aşağıdaki fonksiyonları içermelidir (Cüez, 2006:35).

Kullanıcıların tanımlanması ve yönetilmesi: İnternet üzerinden yayın yapan Web Tabanlı Öğretim Siteleri genel erişime açık olabileceği gibi herkes tarafından görüntülenmesi istenmeyebilir. Bu gibi durumlarda belirli bir kullanıcı grubuna sisteme giriş yetkisi verilerek kullanıcı tanımlı bir eğitim sitesi olması sağlanmalıdır.

Ders içeriklerinin hazırlanması: Web Tabanlı Öğretimin temelini oluşturan ders içeriklerinin hazırlanması ya da hazırlanmış içeriklerin web ortamına aktarılması sistem içerisinde yapılabilir.

Derslerin yönetilmesi: Öğrencilerin hangi dönem hangi dersi almaları gerektiği ya da hangi dersi aldıklarını takip edilebilmesi gerekmektedir.

Öğrenciye özel programların açılması: Web Tabanlı Öğretimin en önemli avantajlarından birisi esnekliktir. Bu esneklik öğrenciye özel programların oluşturulabilmesiyle ön plana çıkan bir özellik haline gelmektedir. Eğitim programı zamandan bağımsız olarak tasarlanabildiğinden, dönemlik, aylık hatta haftalık ders yükleri farklı şekilde belirlenebilir. Seçmeli derslerin sınıf mevcuduna göre açılıp açılmama durumu gibi sorunlar bu sistemde yer almaz.

Ödev ve proje verilmesi/teslimi: Öğrencilere ödev ve projelerin verilmesi, bu çalışmalar ile ilgili içerik ve açıklamaların öğrencilere aktarılması, tamamlanan çalışmaların toplanıp değerlendirilmesi gibi işlemlerin yapılabilmesi gerekmektedir.

Sınav ve testlerin hazırlanması ve uygulanması: Web Tabanlı Öğretim uygulamalarında dönem içinde aktarılan bilginin öğrenci tarafından ne derecede alınabildiği ortaya konmalıdır. Bütün eğitim sistemlerinde olduğu gibi Web Tabanlı Öğretimde de bu çalışma sınav ve testler yoluyla yapılmaktadır.

Öğrenci davranışlarının izlenmesi ve incelenmesi: Web Tabanlı Öğretim Sistemlerini başarıya taşıyacak en önemli çalışmalardan biri şüphesiz sistemin ne derece etkin kullanıldığının gözlenebilmesidir. Öğrencilerin günün hangi saatinde sistemden ne ölçüde yararlandıkları, hangi ders içeriklerinde ne kadar vakit geçirdikleri gibi bilgilerin sorumlu kişiler tarafından sistem üzerinden takip edilebilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin başarı durumlarının değerlendirilmesi: Eğitimin sonunda hem sistemin başarısını, hem de öğrencinin başarısını ortaya koyacak durum değerlendirmesi yapılmalıdır.

Yukarıda bahsedilen bu temel özellikleri bünyesinde barındıran eğitim siteleri sayesinde web tabanlı öğretimde istenilen amaçlara ulaşmak mümkün olabileceği gibi ideal bir eğitim modelinin oluşmasına da olanak sağlanabilecektir.

Web tabanlı eğitim modellerinde kullanılan etkileşimli sayfalar, eğitim verilen dersin işlenişini kolaylaştırmakta, dersin eğitim yönünden kalitesini arttırmaktadır. Dersi etkileşimli sayfalardan izleyen öğrenciler gerçek hayatta gözle göremeyecekleri birçok olayı deneyerek görebilir, tehlikeli deneyler veya pahalı araç gereç gerektiren laboratuvar uygulamalarını gerçekleştirilebilirler (Kaptan ve Çamurcu, 2008).

İnternet üzerinden etkileşimli sayfalarla yapılan web tabanlı eğitim uygulamalarını sunum şekline göre, eş zamanlı (senkron) ve farklı zamanlı (asenkron) olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

Eş Zamanlı (Senkron) Yöntem

Bir grup öğrenci ve ders öğretmenin aynı zaman dilimi içerisinde, canlı olarak bilgisayar ortamında sanal bir sınıfta buluşmaları eş zamanlı (senkron) yöntem olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyurt, 2006:6). Eğitici ve öğrenciler, gerçek zamanlı

olarak görüntülü görüşme (video konferans), sohbet (chat) odaları, ekran paylaşımı gibi uygulamalarla günün belirli saatlerinde mekândan bağımsız olarak bir sınıf ortamındaymış gibi eğitimi gerçekleştirirler.

Bu sistemde; öğrenci farklı mekânlardaki öğrencilerle video konferans vasıtasıyla tanışarak ortak projelere katılma fırsatını yakalamaktadırlar. Öğrenciler bu türeden deneysel çalışma ortamlarını sanal olarak oluştururken, öğretmenler ise derslerinde kullanacağı doküman ve materyalleri dijital ortamda yapılandırmaktadırlar.

Web tabanlı eğitimde eş zamanlı yöntemin kendine özgü birtakım avantajları vardır. Bunlardan beklide en önemlisi farklı yer ve kültürden birçok öğrencinin eğitim alırken aynı anda etkileşim içinde olmasıdır. Bunun yanı sıra senkonize yöntemde; anında test yapmak, soru-cevap ve tartışma ortamı yaratmak, anında geri bildirim almak diğer avantajlar olarak değerlendirilebilir.

Farklı Zamanlı (Asenkron) Yöntem

Bu yöntemi Picciano (2001), web tabanlı eğitimde öğrenme durumunun farklı zamanda gerçekleşmesi şeklinde tanımlamaktadır (Akt. Ünsal, 2007:8). Dersin içeriği internet ortamına aktarılmıştır. Öğrenciler zamandan ve mekândan bağımsız olarak bilgisayar vasıtasıyla web sitesine girerek kendi kendine eğitimlerini gerçekleştirirler (Yeşilyurt, 2006:7). Öğretmen ise yönetici ve rehber konumundadır. Çeşitli yönlendirmelerle derse ait konuların tanzimini ve kontrolünü gerçekleştirir.

Farklı zamanlı eğitim, uzaktan eğitimin temelini oluşturur çünkü zaman ve yerden bağımsız olarak eğitim olanakları sunar. Web siteleri, normal olarak farklı zamanlı eğitim hizmeti verirler. Verilecek eğitimin sonunda bir belgelendirme yapılıp yapılmadığına, Web sitelerindeki eğitimin verilme şekillerinden, siteden yararlanma şekillerine değin farklı uygulamalar oluşturulabilir (Başkaya, 2008).

Bu yöntemde öğrenciler web sitesinde yer alan ses, video, sunum, animasyon ve simülasyon gibi zengin eğitim materyalleri ile etkileşime geçerek öğrenme sürelerini kendilerine göre ayarlayabilmekte, dersi istedikleri kadar tekrar etme imkanına sahip olabilmektedirler. Kişi kendi kendine internetten, VCD, DVD ve video kayıtlar gibi görsel/ işitsel kaynaklardan istifade edebilmekte bunun yanı sıra online tartışma grupları, forumlar, duyuru panoları gibi olanaklardan da faydalanabilmektedir.

Web Tabanlı Eğitimin Yararları ve Sınırlılıkları

Web tabanlı öğretimde bilgi aktarımı, eğitim amaçlı geliştirilmiş etkileşimli web sayfalarından, internet üzerinde servis sağlayıcı şirketlerden ve telefon hatlarından yararlanılarak yapılmaktadır. Bahsedilen bu durum sistemin teknik altyapısını oluştururken, bilgisayar monitöründe kullanıcının gördüğü arayüz ise sistemin tasarım boyutunu meydana getirmektedir. Gerek teknik gerekse tasarım boyutuyla iyi organize edilmiş bir web tabanlı eğitim sisteminin diğer öğretim modellerinde olduğu gibi birtakım yararları ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Rosenberg (2001)'inde dediği gibi “Web tabanlı eğitimin başarılı olabilmesi onu almaya ve kullanmaya istekli bir kültür ve strateji oluşturmaya bağlıdır”.

Web Tabanlı Eğitimin Yararları;

Web tabanlı eğitim, tasarlama ve geliştirme aşamasında yüksek maliyet gerektiriyormuş gibi görülmesine rağmen uzun vadede maliyeti düşük bir öğretim sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanal sınıflarda yüzlerce kişinin eş zamanlı ve farklı zamanlı eğitim almasına olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle eğitimi kitlelere ulaştırırken aynı zamanda da bireyselleştirmektedir.

Geleneksel öğretimde kullanılan pahalı laboratuvar ile ders araç ve gereçlerine ihtiyaç duyulmamakta, bunların yerine daha ucuza mal edilmiş sanal laboratuvarlar ve ders simülatörlerinden yararlanılmaktadır.

Ders içerikleri veya yazılımlar istendiği zaman güncellenebilir. Bu durum güncellenmiş bilgilerin hızlı bir şekilde zaman kaybına uğramadan öğrencilere ulaşmasını sağlar.

İnternet merkezli öğrenci kayıt sistemi ile öğrencilerin performanslarını izlemek ve çeşitli yazılımların kullanılmasıyla değerlendirme sürecini hızlandırmak mümkündür.

Web tabanlı eğitimde farklı zamanlı (asenكرون) yöntemle eğitim alan öğrenciler, gününü herhangi bir saatinde, internet erişimi olan herhangi bir yerden öğrenme eylemlerini gerçekleştirebilirler.

Öğrenci web ortamında kendini daha rahat ifade edebilir ve derse aktif katılım sağlayarak öğrenme ortamına konsantrasyonunu arttırabilir.

Web sayfalarında bulunan sesli ve görüntülü ders materyalleri ile etkileşim arttırılabilir. Bu özelliği ile değişik öğrenme alışkanlığına sahip bireylerin birden fazla duyu organına hitap ederek ilgisini çekebilir ve farklı bir eğitim deneyimi yaşamaları sağlanabilir.

İnternette yer alan ilgili kaynaklara bağlantı (link) verilerek içerik zenginleştirilebilir.

Web Tabanlı Eğitimin Sınırlılıkları;

Sorumluluk duygusu olmayan öğrencilerin motivasyonu ve derse olan ilgilerinin sağlanamaması web tabanlı eğitimde karşılaşılabilecek önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle yüz yüze eğitimin olmadığı asenkron yöntemde söz konusudur.

Öğrencilerin belli bir düzeyde bilgisayar ve internet kullanım bilgisine sahip olması gerekmektedir. Eğer yeterli düzeyde bilgisayar ve internet kullanım bilgisine sahip değilse önceden bu kazanımların sağlanması gerekmektedir.

Bazı yerleşim bölgelerinde özellikle kırsal kesimlerdeki internet erişim hızının istenilen seviyeye sahip olmaması bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel eğitim yöntemine alışkın olan kişilerin kendi kendine öğrenme veya web tabanlı öğrenmeye adaptasyonda belirli bir dönem zorluk çekmesi sorun oluşturmaktadır.

Web tabanlı eğitim aktif öğrenmeyi desteklemesine rağmen iyi organize edilmemiş eğitim siteleri, öğrenciyi pasif duruma getirebilir, kazandırılacak hedef davranışlara ulaşılmasını engelleyebilir.

Öğrencilerin el becerisini geliştirmeye ve uygulamaya dönük dersler, çeşitli benzetişim uygulamalarıyla verilmeye çalışılsa da tam bir başarıdan söz etmek mümkün değildir.

Öğrencinin bilgisayar başında gereğinden fazla kalmasının vücut fizyonomisinde çeşitli postür bozukluklarına yola açabileceği bunun yanı sıra aile yaşantısında da olumsuzluklara sebep olabileceği söylenebilir.

Yukarıda bahsedilen bu sınırlılıklara rağmen web tabanlı bilgisayar destekli eğitime olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Farklı bilim dallarında konu ile ilgili yapılan araştırmalar ve elde edilen sonuçlar bunu göstermektedir. İnternet teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmelere bakıldığında, önümüzdeki yıllarda web tabanlı öğretimin daha çok önem kazanacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Web Tasarımı

Web sayfaları kâğıt yerine, sanal bir ortam olan ekranda tasarlanır, kullanılan renkler ise ekran rengi (ışık rengi)'dir. Web sayfalarındaki görüntüler internet hatlarında veya hava boşluğunda hareket ettiği için bilgilerin hızlı aktarılması amacıyla dosya boyutlarının çok büyük tutulmaması gerekmektedir (Tepecik, 2002a:88).

Bir web sitesinin tasarım aşamasına geçmeden önce sitenin içeriği ve hedef kitlesinin doğru belirlenmiş olması gerekir. Bu planlama aşamasından sonra web sitesinin içeriği ile ilgili metin, resim, video gibi sitenin görsel kısmını oluşturacak materyaller toplanır. Bu materyallerin toplanma aşaması hedef kitlenin demografik özellikleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmelidir.

Bir web sitesi tasarımındaki ilk adım, web sitesinde ne ifade edilmek istenildiğinden emin olmaktır. Dikkatli planlama ve amacın açık anlatımı web sitelerini oluşturmada başarının anahtarıdır. Web sitesini oluşturmaya başlamadan önce;

- Hedef kitle belirlenmelidir.
- Amaç ifade edilmelidir.
- Sitenin ana başlıkları belirlenmelidir.
- Ana başlıkların içeriği ile ilgili bilgi ve birikime sahip olunmalıdır. Ayrıca web sitesine konulacak belgeler ve grafik kaynakları arşivlenmelidir.

Bir web sitesi oluşturmak durağan bilgilerle bir kerelik bir sunum değil, devamlı gelişen bir işlemdir. Bu dikkate alınmadığında site, geniş bir görüşe sahip olmayan, sadece haber niteliğinde birkaç yazıdan farksız olmayacaktır.

Tasarımdaki bir sonraki aşama, web sitesinin potansiyel ziyaretçilerini belirlemektir. Böylelikle, onların ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak web tasarım yapısı oluşturabilir. Bilgi, birikim, kullanıcıların ilgileri ve ihtiyaçları, grafik tasarımı “zor ziyaretçiler” olarak adlandırabileceğimiz, en ufak bir gecikmeye, aksamaya sinirlenen, dikkatli planlanmış tanıtımlara ihtiyaçları olanları bile bilgilendirmek açısından önemlidir. İyi tasarlanmış bir site, belirli bir alandaki ziyaretçilerin ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayabilmelidir (Constantine, 2002).

Web sitelerindeki en önemli arabirim sorunu, ziyaretçilerin girdikleri sayfalarda aradıkları belgeleri bulamamaları, vakit kaybetmeleri ve hatta kaybolmalarıdır. Siteye giren bir ziyaretçinin kaybolmaması, sayfalar arasında kolay hareket edebilmesi ve ana sayfaya hemen dönebilmesi için bağlantılar eklenmeli ve site hakkında yol bildirim haritası şeklinde bir yardım belgesi hazırlanmalıdır.

Web belgeleri, kâğıt üzerindeki alışlagelmiş düzenden farklı olarak hazırlanmalıdır. Okuyucunun ilgisini çekmek sadece belgelerin içeriği ile değil, onları sunuş biçimiyle de ilgilidir. Site, kullanıcının dikkatini çekecek görsel güçte olmalıdır. Güçlü başlıklar ve kısa metin bilgiler yanında resimsel anlatımın kullanıldığı sayfalar, kullanıcıyı sıkmaz ve sitede tutmaya yarar. Bunu sağlamada en önemli unsur ise doğru tasarlanmış arayüzdür.

Mantıklı bir site organizasyonu, kullanıcıların aradıklarını nerede bulabilecekleri hakkında doğru yönlendirmeler yapar. Eğer ilişkiler, mantıklı yapılar halinde kurulmamışsa sayfa okuyucunun aklını karıştırmaktan başka işe yaramaz. Bundan dolayı web sayfasında yer alan belgeler hiyerarşik bir düzen içerisinde sıralanmalıdır. Web sitesi için hangi organizasyon şemasının seçildiğinden ziyade kullanıcıya doğal gelen menü ve sayfa hiyerarşisi oluşturabilmek daha önemlidir.

Web Tasarımında Görsel Hiyerarşi

Bir web sitesi tasarımına başlamadan önce bilgiler belli bir görsel hiyerarşi içinde organize edilmeli ve sitenin kabaca çizim taslağı yapılmalıdır. İyi bir planlama her tasarımın temel koşuludur. Düzensiz yerleştirilen görseller ve metinlerin oluşturduğu karmaşa iletişimi zorlaştırarak, yanlış anlamalara neden olacaktır. Kullanıcıya, önem sırası, açıkça hissettirilmelidir.

Sayfa içindeki öğelerde bir hiyerarşi yaratarak birbirlerine göre konumları belirlenmeli, işlevine veya önem sırasına göre sayfadaki en uygun yere yerleştirilmelidir. Kullanıcının ilk olarak görmesi istenen resim veya metinler sayfanın üst ve orta kısmında göze çarpacak biçimde konulmalı, ikinci öncelik sırasında olan elemanlar ise daha küçük boyutta sayfanın alt ve yanlarına yerleştirilmelidir.

İnternette arayüz kullanımı konusunda araştırmalar yapan UIE (User Interface Engineering), insanların tipik bir üç sütunlu web sayfasını nasıl gözdediklerini ölçen çalışmasında; kullanıcıların öncelikli olarak orta sütuna, sonra sol sütuna, en son olarak da sağ sütuna göz attıklarını ve kullanıcıların asıl sayfa olarak orta sütunu kabul ederek, ancak ek bilgiye ihtiyaç duyduklarında sol ve sağ sütunlara baktıkları sonucuna ulaşmıştır (Patricia ve diğerleri, 2003).

Herhangi bir tasarımda, öğelerin etrafında bırakılan her boşluk, kullanıcının bu tasarımı rahatça algılayabilmesini sağlar. Web sayfasında yazı ve görüntüyü gösteren boşluklardır. Özellikle yazı alanına çok yaklaşmış görüntüler, hem yazının hem görüntünün algılanmasını zorlaştırarak gözü yorar ve dikkati dağıtır. Elemanların birbiriyle olan uzaklıkları tasarımın başında dikkatle hesaplanmalı, sayfanın genelinde “yeterli” nefes alacak boşluklar bırakılmalıdır.

Web tasarımcı, sitenin tüm sayfalarının tasarımında tutarlılık göstermelidir. Sadece giriş sayfasının özenli biçimde planlanması, o siteyi başarılı yapmaz. Takip eden diğer sayfaların da yazı karakteri, renk paleti, kolay kullanım gibi kriterler

açısından süreklilik göstermesi gerekmektedir. Ayrıca kolay kullanılan ve işlevsel bir düğme (button) sistemi oluşturulmalıdır. Giriş sayfasında koyulan düğmelerin her yeni sayfada yer değiştirmesi, kullanıcının bu düğmelerin yerlerini her defasında öğrenmeye ve hatırlamaya çalışmasına sebep olarak ilgisini dağıtacaktır.

Site tasarımında karmaşadan kaçınılmalıdır. Gereksiz yere kullanılan çizgiler, kutular ve gölgelendirmeler alan içinde parçalanmalar yaratarak, karmaşaya sebep olur. Özellikle yazılarda kullanılan gölge efektleri, parlak ekranda harflerin boşluklarını doldurarak yazının okunurluğunu öldürürler. Gerekli olduğu yerlerde; belki bir görüntüyü ön plana çıkarmak ve sayfa içinde küçük hareketlilikler yaratmak için bu tarz etkiler kullanılabilir. Fakat unutulmamalıdır ki; küçük dosyaların, az elemanların kullanıldığı siteler hızlı yüklenen ve daha fazla kişi tarafından ziyaret edilen sitelerdir.

Web Sitelerinde Sayfa Tasarımı

Web tasarımında bilgiler, belli bir görsel hiyerarşi içinde organize edilmeli ve kullanıcının bu bilgilere önem sırasına göre ulaşması sağlanmalıdır. Bir web sitesi içinde, renkler ve yazı grupları yarattıkları kontrastlıklar ve büyüklükler sayesinde, öncelik ve sonralıklar belirlenerek, gereken noktalara ilgi çekilmelidir (Constantine, 2004:17). Doğru tasarlanmış bir görsel hiyerarşi sayesinde kullanıcının dikkati hedeflenen yöne kaydırılarak, sayfa içindeki elemanları algılaması kolaylaştırılmalıdır.

Bir web sitesi tasarımında, diğer tüm tasarım ürünlerinde kullanılan grafik öğeleri kullanılabilir. Basılı ürünlerden farklı olarak, hareketli ve sesli öğeler web sitesi tasarımının vazgeçilmez parçalarıdır. Renk, tipografi, görüntünün (illüstrasyon, fotoğraf) yanı sıra animasyon, film ve ses dosyaları da tasarım öğelerindendir. Web sayfalarında, bilginin kullanıcıya aktarılmasında en önemli eleman, yazılı metinlerdir. Yazının belirli kurallar içerisinde verilmesini sağlamak amacıyla birtakım tipografik kurallara uymak gerekmektedir.

Tipografi: Yunanca τύπος (*typos*)=”form” ve γραφία (*graphia*)=”yazmak” sözcüklerinden oluşan tipografi, yazıyı bir forma sokma sanatı ve tekniğidir. Türkçe’deki tam karşılığı; “matbaa işaret sistemi ve yazı düzenleme sanatı” anlamına gelmektedir (Tepecik, 2002a:83). Font (yazı tipi), font büyüklüğü, satır uzunluğu, satır arası boşluk ve benzeri unsurların kombinasyonları ile yapılır. Yayımlanacak yazınsal içeriğin bir forma sokulması veya tasarımı olarak da tanımlanabilir.

Tipografinin sayfa içerisinde çok dikkatli bir seçim sonucu kullanılması gerekmektedir. Mesajı iletirken tipografiyi mümkün olduğunca basit ve açık bir ifade ile anlaşılır tutmak gerekmektedir. Karmaşıklık bilginin algılanmasını güçleştirebilir ve mesajın istenilen şekilde iletilmesinde birtakım sorunlara sebep olabilir.

Yazı karakterlerinin kendinden olan açıklığı, harf büyüklüğü, kelime ve harf arası boşluklar ile satırlar arasındaki boşluklar okunabilirliği ve tipografik tasarımı güçlendiren unsurlardır.

İnternette tipografinin görevi tasarım elemanı olmasından önce, iletilecek bilginin aktarımını ve mesajın rahatlıkla okunmasını sağlamaktır. Yazıyı oluşturan karakterin seçimi, harflerin iç ve dış boşluklarının hesaplanması, birbirlerine oranı, zemin ve değer ilişkileri algılama düzeyini belirleyen önemli etkenlerdir. İyi bir tipografi, farklı yazı karakterleri arasındaki güçlü kontrastlıklar, fon ile metin arasındaki boşlukların doğru organize edilmesi ile mümkündür (Tracy, 1988). Herhangi bir grafik ürün tasarımında olduğu gibi web sitelerinde de, yazı karakteri seçimi, puntosu, tırnaklı, tırnaksız, kalın ya da eğik olması, bloklama biçimi tipografik düzenlemenin temel sorunlarından. Sözcüklerin etkili görünüp görünmemesi, yazıldığı harf karakterinin kazandırdığı anlama bağlıdır.

Sayfa tasarımında hangi yazı tipinin kullanılacağına karar verebilmek için yazı karakterlerini ve özelliklerini bilmek gerekir. Yazı konusundaki çalışmalarda harflerin ölçülerinden bahsederken bazı terimler kullanılır:

Harfin yüksekliği, harfin alt ve üst satır çizgileri arasındaki dikey uzunluk; harfin genişliği, alt ve üst satır çizgisi üzerindeki harfin kapladığı yatay uzunluk; harfin kalınlığı ise gövdeyi oluşturan et kısmına denir. “Harflerin ölçüm sistemleri tüm dünyada geçerli olan ‘punto’ üzerine kuruludur. Punto, harfin büyüklüğüne denir. Bir punto, 0,376 mm olarak ölçülmektedir. Punto sistemi, Fransız harf döküm ustası Pierre Simon Fournier tarafından ortaya konulmuştur” (Tepecik, 2002a:84).

Büyük harfler “majiskül”, küçük harfler “miniskül” olarak adlandırılırlar. Harfleri, “düz-tırnaksız” (sans-serif) ve “tırnaklı” (serifli) olmak üzere en temel biçimde ikiye ayırabiliriz. Yazı karakterleri, harflerin kalınlıklarında yapılan değişikliklerle daraltılmıştır. Bazı karakterler az daraltılmış, bazısı orta, bazısı ise kalın tasarlanmıştır. Birçok karakter sadece düz (roman), eğik (italik), kalın (bold), kalın eğik (bold italik) olarak tasarlanmıştır.

Bir metnin yazılmasında kullanılan karakterlerin büyüklüğü, eğikliği, kalınlığı gibi özelliklerin tümüne “font” (yazı tipi) denir. Fontlar biçimlerine, serif yapılarına, uzunluk ve genişliklerine, dolgu tiplerine, tek ya da çift et kalınlığına sahip olmalarına, taşıdıkları dekoratif öğelere, hangi araç kullanılarak yazıldıklarına ve bunun gibi değişik özelliklere göre sınıflandırılabilir:

Serifli Olanlar ve Olmayanlar: Harfleri oluşturan çizgilerin sonlarında kısa uzantılar vardır. Bu tür uzantılara “serif” denir. Örneğin çok kullanılan Times fontu (gazete yazısı) bu türdendir. Serifli ve çift et kalınlıklı fontlar, en küçük puntolarda bile okunaklılığını koruyan yazı tipleridir. Kitap, gazete gibi uzun metinlerde tercih edilir. Serif olmayan fontlara da “sans serif” denir. Örneğin; Arial, Helvetica, Futura sans seriftir.

Harf Genişliğine Göre: Bazı fontlarda her karakterin genişliği aynıdır. Bunların, monospace veya fixed-width olduğu söylenir. Örneğin Lucida Console, Courier sabit genişlikli fontlardır. Sabit genişlikli fontların dışında kalan fontlara “orantısal (proportional) fontlar” denir. Web’de, kitap, dergi ve gazetelerde en çok bu yazı karakterinin kullanıldığı görülmektedir.

Yazı Ailelerine Göre (Family): Yüzyıllardır geliştirilen on binlerce font tasarımından bazıları birbirine benzer. Bunları sınıflandırırken “font family” kavramı kullanılır. Örneğin serif fontlar veya times tarzı olanlar veya decorative fontlar hep font ailelerine örnektir. Bunların dışında en çok rastlayabileceğiniz font aileleri şunlardır:

- *Script (el yazısı) fontları:* El yazısı şeklinde dekoratif amaçlı fontlardır.
- *Gothik fontlar:* Karakterlerin çok farklı şekillere sahip olduğu fantastik fontlardır.
- *PI fonts:* Yazı için değil de şekil için olan fontlardır.

Tasarımda kullanılabilecek yüzlerce yazı karakteri ve her yazı karakterinin bir kimliği vardır. Bu kimlik mesajın doğru iletimini sağladığı gibi, yanlış yorumlara da neden olabilir. Font kataloglarında teknolojik, gotik, modern, hareketli veya durağan çok çeşitli yazı karakterine rastlanabilmektedir. Önemli olan bahsedilen konunun içeriğine uygun yazı karakterini seçebilmektir.

Bir web sitesi tasarımı içerisinde çok sayıda yazı karakteri kullanımı risklidir. Her karakter farklı mesajlar ileterek, kullanıcının kafasını karıştıracak ve verilmek istenen mesaj, hedefe ulaşamayacaktır. Web sitesinde verilecek mesajı içeren yazılar önem sırasına göre sınıflandırılmalı, bir yazı karakterinin seçenekleri, farklı punto değerleri veya çeşitli renkler kullanarak belli bir hiyerarşi yaratılmalıdır.

Ekrana yönelik tasarımlarda farklı font ailelerinden gelen (serifli, serifsiz vb.) ikiden fazla yazı karakterinin kullanılması sakıncalıdır. Aksi takdirde, algılamada güçlükler meydana gelebilir. Aynı harf karakterinin “bold”u (kalın), “light”ı (ince), “italik”i (yatık) kullanarak istenilen çeşitlilik sağlanabilir. Uzun metinlerde serifli (tırnaklı, Times New Roman gibi) fontların takibi oldukça kolaydır. Okuyucu, serifli harflere daha alışıktır fakat harf ve sözcük boşlukları düzgün olduğu sürece serifsiz (tırnaksız, Arial gibi) bir yazı da, serifli kadar okunaklıdır. Hatta internette; özellikle koyu zeminlerde serifsiz yazının okunurluğu daha da fazladır. Mutlaka serifli ve

serifsiz karakterler bir arada kullanılacaksa; uzun metinlerde serifli karakterin başlıklarda ise daha düz olan serifsiz karakterlerin kullanımı daha uygundur (Jury, 2006).

Özellikle el yazısı karakterler, hareketli yapılarıyla bazı kişilere ilginç gelebilir. Fakat bu karakterler, çoğunun tasarımlarındaki keskin olmayan hatlar, organik yapılarındaki sorunlar ve espas (kelimeler arası boşluk) problemlerinden dolayı zor okunabilir.

Web sitelerinde kullanılan alanların boyutu düşünülürse sözcüklerin tümünün büyük harfler (majüskül) ile yazılması, küçük bir alan içinde monotonluk yaratarak, okumayı zorlaştıracak ve bütünde dikdörtgen alanlar oluşturacaktır (Jury, 2006). Oysa küçük harfler lekesel olarak inişli çıkışlı, parçalı ve daha dinamik alanlar yaratacağı için okunurluk artacak, mesaj daha rahat iletilebilecektir.

Eğer herhangi bir etki amacıyla tasarlanmamışsa, yazıların web sitesi dış çerçevesine kadar dayanmamasına, boşluklar sayesinde nefes almasına özen gösterilmelidir. Eğer metinler tek satıra sığmayacak kadar uzun ise, birden çok satıra bölünmelidir. Yeterli satır arası boşluk bırakılmalı ve harfler arası boşluklar dikkatle hesaplanmalıdır.

Tasarımda tutarlılık, kullanılan görsel öğelerin ilkeli kullanımı ile mümkündür. Kullanıcının belli bir tip fontu web sitesinin bütününde görmesi, site tasarımına olumlu puan kazandırmaktadır (Borça, 2003).

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretimde Etkileşimli Ders Yazılımlarının Hazırlanması

Bilgisayar destekli öğretim için gerekli öğelere bakıldığında en önemli kısmı, genelde öğrenciyle etkileşimde bulunan, öğrencinin en fazla etkilenip bilgilendiği bölüm, yazılımdır. Ders yazılımı öğretilecek konuların bilgisayar programlama dil ve

sistemlerinden yararlanarak öğretim amacıyla bilgisayara uygulanması sonucu oluşturulan, bilgisayarın öğretimde kullanılmasının temel öğelerinden birisidir. Genel yazılım kavramlarından farklı olarak eğitici öğeleri de içermektedir ve bilgisayar destekli öğretimin başarısı, ders yazılımının kalitesi ile doğrudan ilişkilidir (Keser, 1989, Maden, 1996, Polat, 2001).

Bilgisayar destekli eğitimde amaçlanan, öğretmen tarafından yapılan eğitimin desteklenmesi, geleneksel eğitimin yetersizliklerinin bilgisayarın olanakları ile tamamlanması ve böylece eğitimin niteliğinin yükseltilmesidir. Ancak temel problemlerden biri, öğrencilerin düzey ve ihtiyaçlarına uygun ders yazılımlarının hazırlanmasıdır (Keser, 1989, Numanoglu, 1992).

Bilgisayar destekli öğretimde kullanılan ders yazılımlarının hazırlanması, daha çok bilgisayar programcılarının görevi gibi görülmesine rağmen gerçekte durum tam olarak böyle değildir.

Söz konusu ders yazılımlarının hazırlanmasında daha çok eğitimcileri ilgilendiren ve “eğitimde program geliştirme” kavramı altında ele alınması gereken oldukça önemli bir nokta vardır (Bekiroğlu, 1995). Geleceğin etkileşimli ders yazılım tasarımcısı, bir sanatçının, bir mühendisin, psikologun ve bir eğitim bilimcinin bilgisiyle donanmış bir tasarımcı olmalıdır (Tomak, 2000:186).

Etkileşimli ders yazılımlarının hazırlanması çok çeşitli yetenek ve uzmanlık alanlarına ihtiyaç göstermekte ve geliştirme süresi uzun, çok yönlü bilgi ve araştırma gerektirmektedir.

Web Tabanlı Eğitim İçin Oluşturulan Etkileşimli Ders Yazılımlarında Ekran Tasarım Standartları

Bilgisayar destekli öğretimin başarıya ulaşmasında en önemli etken, dersle ilgili konuların çeşitli görüntü işleme programları kullanılarak bilgisayar koduna

dönüştürülmesi yani, etkileşimli ders yazılımlarının oluşturulması aşamasıdır. Yazılımın etkililiği ise ekran tasarımına bağlıdır.

Ekranların tasarımı öğrenme sürecinde doğru bilginin okunması, algılanması, yorumlanması, kullanımının kolaylığı yönlerinden yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bilgilerin sunulmasında yazıların, şekillerin veya grafiklerin gösterimi için çok farklı arabirim biçimleri vardır. Bu arabirimler, bilginin sunumu için uygun olacak biçimde ve öğrencilerin düzeyine uygun olarak seçilmiş olmalıdır. Ekranların tasarımı ve planlaması yeterli düzeyde öğretici olmalı, cümle ve paragraflar yeterince yer almalıdır (İpek, 2000).

Bülbül (2003), etkileşimli ders yazılımlarının tasarlanması aşamasında kullanılan ekran tasarım standartlarının metin düzeni, yerleştirme, görünüm ve grafik olmak üzere dört başlık altında gruplandırmakta ve aşağıdaki gibi özetlemektedir:

a. Metin Düzeni

Metinleri oluşturan paragraflar ekranda kolaylıkla görülebilen ve okunabilecek bir biçimde yer almış olmalıdır. Metinleri oluşturan paragrafların, ekranda kolaylıkla görülebilen ve okunabilecek bir biçimde yer almış olması, okuyucunun gözlerini yormadan, ekranda gereksiz yere bilgiyi aramadan kolayca konuya adapte olmasını sağlamaktadır.

Cümleler anlamlı bir biçimde mümkün olduğunca kısa tutulmuş olmalıdır. Cümlelerin anlamlı bir biçimde mümkün olduğunca kısa tutulmuş olması, kullanıcıyı sıkımsız ve ilgisini tutar.

Satır sonlarında kelimeler anlam bozmaması için bölünmemelidir. Satır yazım kurallarına uygun olarak bitirilmelidir. Gelişigüzel yerde satırın bitirilmesi veya kesilmesi kullanıcının konu ile ilgisinin kesilmesine sebep olur.

Paragraflar bölünmeden aynı ekranda bitirilmelidir. Paragrafların bölünmeden aynı ekranda bitirilmiş olması ikinci ekrana geçerken kullanıcının ilgisinin dağılmasını önlemektedir.

Vurgulanması istenen noktalar için italik, alt çizgi, farklı renk, yanıp sönme vb. dikkat çekiciler kullanılmalıdır. Genel bir kurala göre zorunlu kalınmadığı sürece her ekranda bir dikkat çekici kullanılmalıdır. Vurgulanması istenen noktalar için italik, alt çizgi, farklı renk, yanıp sönme vb. dikkat çekicilerin kullanılmış olması kullanıcının ilgisini istenen noktaya çekmeyi sağlar.

Aynı ekranda, farklı yerlerde, ayrı türden dikkat çekici kullanmaktan kaçınılması gerekir. Aynı ekranda, farklı yerlerde, ayrı türden dikkat çekici kullanmaktan kaçınılmamış olması, çok fazla ve çeşitli dikkat çekicilerin kullanılması kişileri usandırır. Aynı ekranda, hem yanıp sönmeli hem de parlayan bir özellik verilmesi kullanıcının dikkatini dağıtacağı ve ilginin dağılmasına neden olacağı için kullanılmamalıdır.

İfadelerde yazım kurallarına uyulmalıdır. İfadelerde yazım kurallarına uyulmuş olması bütün eğitim materyallerinde tartışmasız uyulması gereken bir kuraldır. Bu kurallar uzun araştırmalar sonucu ortaya konulmuş kurallardır ve kişilere okumada ve anlamada kolaylık sağlar. Yazılım tasarımında kullanılan direktiflerde farklı anlamları çağrıştırmayan basit anlamlı cümleler ve kişileri gereksiz düşünmeye zorlayıcı teknik kelimelere ve çok gereksiz kısaltmalara yer verilmemesi gerekmektedir.

Yönergelerde olumlu cümleler kullanılması çok sayıda teknik kelime ve kısaltmalar kullanmaktan kaçınılmalıdır. Yönergelerde olumlu cümleler kullanılması, çok sayıda teknik kelime ve kısaltma kullanmaktan kaçınılmış olması kullanıcının öğrenme anında farklı bir düşünceye kapılmasını önlemektedir. Dolayısı ile dikkatini sadece bulunduğu yere verebilmektedir.

Her paragraf için paragraf içeriğini özetleyen başlık kullanılmalıdır. Her paragraf için paragraf içeriğini özetleyen başlık kullanılmış olması konunun kolay anlaşılmasını sağlayacak ayrıca kullanıcı programın neresinde olursa olsun başlıkla iletişim kurarak metin içinde kaybolmayacak, konunun anlamını kaybetmeyecektir.

Başlıklar üç satırı aşmayacak şekilde sınırlandırılmalıdır. Başlıkların üç satırı aşmayacak şekilde sınırlandırılmış olması kullanıcının başlığı kolayca seçmesine ve okumasına sebep olacaktır. Ayrıca başlığın kolayca seçilebilmesi için metinden farklı olarak kalın (bold) fontla veya farklı bir renkte yazılması gerekir. Bir konunun başlığı ile konu arasındaki boşluğun miktarı arttırılabilir. Bu durum hafızayı kuvvetlendiren bir araç olur ve başlığı göze çarpar hale getirir.

b. Yerleştirme

Ekranda öncelikle görülmesi gereken ifadeler göze çarpmalıdır. Ekranda öncelikle görülmesi gereken ifadelerin göze çarpar özellikte olması kullanıcının ilk ilgisini çekmek suretiyle onu yönlendirmektedir. Kullanıcı yeni bir ekrana baktığı zaman, ilk olarak hangi bilginin verildiği alanı arar, bu da öncelikle kullanıcıya verilmek istenen mesaj veya konunun başlığı olabilir. Kişinin ilk ilgisi bu merkezde tutulur. Kullanıcı ekranda ilk görebileceği herhangi bir ilgi çekici bulamazsa (başlık, şekil, direktif v.b.) aramaya devam eder ilgisi dağılır. Bu da görsel hareketin yavaşlamasına sebep olur.

Paragraflarda okumayı kolaylaştırıcı satır aralıklarına yer verilmelidir. Ekran dizayn edilirken ilk hedef, kolay okunabilirliği sağlamaktır. Satırlar arasındaki ekstra aralık, aşağı inen ve yukarı çıkan harfleri daha fazla ortaya çıkaracağı için okunaklılığı sağlar. Satırlar arası boşluk okunabilirliği arttırırken, bu boşluk çok fazla olursa konu bütünlüğünü bozar. Bu yüzden boşluğun uygun miktarda olması gerekir.

Gerektiğinde farklı erişimler için yapılabilecek işlemlerle ilgili yönergeler bulunmalıdır. Yazılımın kullanım yönergesinde belirtilmiş olan programın kullanımı ile ilgili bazı yerleştirme özellikleri vardır. Bunlar kullanıcı tarafından her zaman aynı yerde aranır. Örnek olarak; eğer kullanım yönergesinde bir sonraki sayfaya gitmeyi sağlayan bir buton sağ alt köşede belirtilmişse, kullanıcı her seferinde sağ alt köşeyi kullanmaya çalışır veya gözü her zaman sağ alt köşedeki butonu arar. Aynı türdeki araçlar kendine ayrılan yerde oluşturulmalıdır.

İstendiğinde destekleyici bir bilginin görüntüye gelebilmesi için ekranda belli bir yer ayrılmalıdır. Kullanıcı, programda bir soru ile karşılaştığında yani bir soru ekranı ile karşı karşıya geldiğinde, soru ile etkileşimi sonucu kullanıcıya verilecek olan (doğru, yanlış, tebrik vb.) direktiflerin ve açıklamaların yazılabileceği veya görüntülenebileceği bir yer, ekranın uygun ve değişmeyen bir kısmında olmalıdır.

Paragraflar arasında en az bir satır boşluk olmalıdır. Paragraflar arasında en az bir satır boşluk olması, paragrafların seçilmesini belirler. Bu özellik, okuma ve kavrama gibi önemli süreçlerin faaliyete geçmesinde önemli bir yere sahiptir.

c. Görünüm

Programın ilerleme, geri gitme, yardım, çıkış vb. kullanımla ilgili buton işaretleri kullanıcının kolayca görebileceği yerde ve nitelikte olmalıdır. Her ekran, çeşitli görsel öğelerin bir araya gelmesi ve bunların düzenlenmesi ile oluşur. Programın ilerleme, geri gitme, yardım, çıkış vb. kullanımla ilgili buton işaretleri kullanıcının kolayca görebileceği yerde ve nitelikte olması programın kullanılabilirliğini artıran bir özelliktir.

Ekrandaki elemanların hareketi, göz hareketlerine uygun olmalı gözü yormamalıdır. Ekranda göz bir noktadan diğerine atlayarak dolaşır. Genellikle okuyucu veya izleyici, merkezin sol üst tarafındaki bir noktadan başlayarak başıboş

hareketlerle gözünü sayfa üzerinde gezdirir. Ekrandaki elemanların hareketinin, göz hareketlerine uygun olması, gözü yormayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Kullanılan yazı tipi öğrenci düzeyine uygun olmalıdır. Öğretim amacı ile hazırlanan yazılarda, dekoratif işlerdeki gibi çok süslü fontların değil de uygun nitelikte fontların kullanılması daha uygundur. Yazı fontlarından eğitim amaçlı kullanmak için “gothic” veya “times new roman” türü fontların kolay okunması açısından uygun olduğu bilinmektedir. Araştırmalara göre en uygun okunabilirlik, büyük harfler yerine küçük harflerin kullanılmasıyla sağlanır. Büyük harfler sadece gerektiği yerde kullanılmalıdır.

Konu ile ilgili ekranda verilen renk ve grafikler öğrencinin ilgisini uyandıracak nitelikte olmalıdır. Konular simgesel şekillerle desteklenebilir. Başlıkların grafiklerle ifade edilmesi özellikle çarpıcıdır. Ancak aşırıya kaçmamak gerekir; her sayfada bir grafik genellikle yeterlidir. Eğer karmaşık kavramlar açıklanıyorsa, birbirini tamamlayan bir kaç grafik kullanılabilir.

Renklerin kullanılmasında renk bilgisinden yararlanılarak hareket edilmelidir. Konu ile ilgili ekranda verilen renk ve grafikler, öğrencinin ilgisini uyandıracak nitelikte olmalı ve zemin rengi ile hem vurgulama hem de görülebilirlik açısından uygun bir renk kompozisyonu oluşturmalıdır.

Paragrafta dikkat çekilmek istenen kavramlar, farklı yazı çeşidi veya farklı renk kullanılarak vurgulanmalıdır. Paragrafta dikkat çekilmek istenen kavramların farklı yazı çeşidi veya farklı renk kullanılarak vurgulanmış olması, kullanıcının dikkatinin kolayca vurgulanmak istenen noktaya çekilmesi açısından önemlidir.

Ekran da bilgiler biyolojik olarak gözün hareketine ters düşmeyecek şekilde tasarlanmalıdır. İnsan, yeni bir ekrana baktığı zaman ekranda bilgi alabilecek, kendisine verilebilecek bir bilgi arar. Bu aşamada göz hareketi ekrandaki soru, şekil renk gibi özelliklerle yönlendirilir. Ekran da bilgilerin biyolojik olarak gözün

hareketine ters düşmeyecek şekilde tasarlanmış olması okuyucunun gözünü yormadan ilgisinin devam etmesini sağlar.

Paragraf başı konunun önemini belirtmek için içerden başlamalıdır. Paragraflar, boşluklu ve boşluksuz iki türlü düzenlenebilir. Paragraf başının, konunun önemini belirtmek için içerden başlamış olması hem paragrafın başladığının belirtilmesi hem de konunun ayrılmasını ifade edeceğinden, okuyucu ile uygun iletişim kurulması açısından önemlidir.

Bilginin sunulmasında, “Küçük adımlar” ve “Aşamalılık” ilkelerine uyulmalıdır. Konular basitten karmaşığa doğru ilerlemeli ve ekrandaki düzen küçük adımlar ilkesine göre düzenlenmelidir. Bilginin sunulmasında, “Küçük adımlar” ve “Aşamalılık” ilkelerine uyulmuş olması da programlı öğretim açısından öğrenmede etkili bir sonuç sağlamaktadır.

Yeni bir sayfaya ancak öğrencinin onayı ile geçilebiliyor olması. Öğrencilere, kendi kendilerine öğrenmede bireysellik tanıma açısından ekran, öğrenci onayı ile ilerler nitelikte tasarlanmalı ve yeni bir sayfaya ancak öğrencinin onayı ile geçilebiliyor olmalıdır. Ekranın, kullanıcı onayını bekleme özelliğinin olması kullanıcıya kendi öğrenme hızlarına göre öğrenme fırsatı vermektedir.

Bir ekranda dört farklı renkten fazla renk kullanılmamalıdır. Aynı ekranda gereğinden fazla renk kullanımı kullanıcıyı usandırır ve ilgisini azaltır. Bir ekranda, dört farklı renkten fazla renk kullanılmamış olması, renklerin kullanımı konusunda yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar, grafikler için yapılan araştırma sonuçlarına benzemektedir. Renklerin kullanılmasında “Renk Bilgisi”nden yararlanılarak hareket edilmelidir.

d. Grafik

Verilen bir metnin gerektirdiği resim ya da grafiğin metinle birlikte aynı ekranda yer almış olması gerekir. Grafiksel anlatım biçiminin, öğrenciyi motive ederek, öğrenme ve hatırlamayı artırıcı kolaylıklar getiren bir yöntem olduğu vurgulanmaktadır. Grafikler, verilmesi gereken yazılı bilgilerle aynı ekranda sunulabilmeli, böylece öğrencinin grafik ve bununla ilgili açıklamayı birlikte incelenmesi sağlanmalıdır. Bu durum, grafiğin temsil ettiği konunun daha kolay anlaşılmasını sağlayan bir özelliktir.

Kullanılan resim ya da grafikler gereksiz ayrıntılardan arındırılmalıdır. Kullanılan resim ya da grafiklerin gereksiz ayrıntılardan arındırılmış olması aşırı ayrıntılar ya da gerçekçilik, grafiksel sunuş biçimlerinde kaçınılması gereken şeylerdir. Basit çizimler, ana fikri, gerçekçi resimlerden daha açık gösterebilirler. Grafiksel bilgi, diğer öğretimsel mesajlarla uyumlu ve onlarla bütünleştirilmiş olmalıdır.

Yazı ile grafik arasında zaman kaybı ve anlam bozulmasını önlemek için butona basıldığında ekrana resim veya grafik getiren (Picture Popup) pencereler kullanılmalıdır. Bu durum gerektiğinde aynı ekranı iki amaç için kullanıp zaman kaybının önlenmesini sağlar ve kullanıcı, aynı ekranda istenilen resim grafik vb. nesnelere ilgisi dağılmadan erişme imkânı bulur.

Gerektiğinde konuların anlatılmasında canlandırılmış resim (animasyon) kullanılmalıdır. Gerektiğinde konuların anlatılmasında canlandırılmış resmin (animasyon) kullanılmış olması, anlatılması metinle veya grafikle mümkün olmayan veya başka bir deyişle öğrenmeyi daha iyi gerçekleştirmek için canlı bir cismin hareketini gösterir gibi canlı animasyon uygulaması yapılmalıdır. Animasyonlar yolu ile sınıf ortamında yapılması çok pahalıya mal olan deneylerin yapılması da kolay bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Bugün kullanılmakta olan birçok yazılımda ekran boyutunun ihmal edildiği görülmektedir. Hâlbuki yazılımlarda ekran tasarımı gibi eğitsel özelliklerin olması, öğrencinin ilgisini, yazılım üzerinde toplayabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Tasarım ve öğrenme stratejileri bakımından, ders yazılımları yeterli miktarda bilgi öğretmeli ve uygun tekniklerde yapılmalıdır (İpek, 2000, Bülül, 2003).

Web tabanlı eğitim için oluşturulan etkileşimli ders yazılımlarının hazırlanmasında bilgisayar teknolojisinin tasarım olanakları kullanılırken aşırıya gidilmemelidir. Görsel yönden zengin içerik oluşturmak adına abartılı bir düzenleme yapılmamalıdır. Yazılımı kullanacak öğrencinin düzeyi ve psikolojik nitelikleri göz önüne alınmalıdır. Öğrenciyi yormayan, onu motive eden, açık, anlaşılır ve yaratıcılığını destekleyen niteliklere sahip yazılımlar oluşturulmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, deneysel işlemin yürütüldüğü çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması ile ilgili yapılan çalışmalar açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Web Tabanlı Eğitim, web üzerinden verilmek üzere hazırlanmış, zamandan ve yerden (mekândan) bağımsız olarak erişim olanakları sunan, erişimin bir ağ üzerinden (İnternet ya da İntranet olarak) yapıldığı eğitim şeklidir (Horton, 2000). Bilgisayar Destekli Öğretim ise, bilgisayarın, öğretimde öğrenmenin meydana geldiği bir ortam olarak kullanıldığı, öğretim sürecini ve öğrenme motivasyonunu artıran, öğrencinin kendi öğrenme hızına göre yararlanabileceği, kendi kendine öğrenme ilkelerinin bilgisayar teknolojisiyle birleşmesiyle oluşmuş bir öğretim yöntemidir (Uşun, 2000). Web tabanlı bilgisayar destekli öğretim modelinde kullanılan etkileşimli sayfalar, eğitim verilen dersin işlenişini kolaylaştırmakta, dersin eğitim yönünden kalitesini arttırmaktadır (Hall, 1997).

Bu araştırmada, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda lisans düzeyinde okutulan, “Batı Sanat Tarihi” dersinin öğretiminde iki farklı yöntem kullanılmıştır. Gruplardan birine geleneksel öğretim yöntemi, diğerine ise web tabanlı bilgisayar destekli öğretim uygulanarak öğrencilerin uygulama sonucunda başarı ve öğrenme kalıcılıkları kullanılan yöntemler açısından incelenmiştir.

Desen olarak, *deneysel modeller* içerisinde yer alan, *Çok denekli-tekt faktörlü deneysel desen* kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırma; öntest-sontest kontrol gruplu desen üzerinde yürütülmüştür. Kontrollü ön ve son test modelde araştırma belirli amaçlar için daha önce şekillenmiş olan gruplar üzerinde yapılmaktadır. Daha önce oluşmuş gruplar aynen alınmakta; ancak, bunlardan bir tanesi deney grubu, öteki de kontrol grubu olarak rasgele-seçkisiz (random) yolla atanmaktadır. Gruplar, bir kez deney başlamadan önce bir kez de deney bittikten sonra bağımlı değişken üzerinde olmak üzere iki kez ölçülmektedir (Kaptan, 1998:85).

Araştırmada Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören II. sınıf öğrencileri arasından 2 grup için toplam 70 öğrenci seçilmiştir. Gruplardan biri deney, diğeri kontrol grubu olmak üzere seçkisiz olarak atanmıştır. Katılımcılar, deneysel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenlerle ilgili olarak ölçüme tabi tutulmuşlardır.

Deney grubunda, Batı Sanat Tarihi dersinin öğretiminde web tabanlı bilgisayar destekli öğretim etkinliklerine yer verilirken kontrol grubunda, aynı derse ilişkin geleneksel öğretim etkinliklerine yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan deney deseni, Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 3.1. Deney Deseni

<u>Grup</u>	<u>Seçim</u>	<u>Ön test</u>	<u>Denel İşlem</u>	<u>Son test</u>	<u>Kalıcılık</u>
G _D	R	Ö ₁	X _{WTBDÖ}	Ö ₃	Ö ₅
G _K	R	Ö ₂	X _{GÖ}	Ö ₄	Ö ₆
G_D : Deney Grubu G_K : Kontrol Grubu R : Rasgele Seçim					

XWTBDÖ : Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemi

XGÖ : Geleneksel Öğretim Yöntemi

Ö₁ : Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemindeki Ön Test

Ö₂ : Geleneksel Öğretim Yöntemindeki Ön Test

Ö₃ : Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemindeki Son Test

Ö₄ : Geleneksel Öğretim Yöntemindeki Son Test

Ö₅ : Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemindeki Kalıcılık Testi

Ö₆ : Geleneksel Öğretim Yöntemindeki Kalıcılık Testi

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2007-2008 Eğitim Öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda lisans düzeyinde öğrenim gören II. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, 6 şubeden oluşmakta ve derslerini birleştirilmiş 2 ayrı grup halinde almaktadırlar. Birinci gruptaki (2R1) öğrencilerin sayısı 38 iken ikinci gruptaki (2R2) öğrencilerin sayısı 41'dir. Her iki gruptaki toplam öğrenci sayısı 79'dur. Çalışma grubu içerisinde yer alan sınıfların seçiminde sınıf yapısı ve öğrenci özellikleri dikkate alınmamıştır. Hangi grubun web tabanlı bilgisayar destekli öğretim ya da geleneksel öğretim grubu olacağına yansız atama yoluyla karar verilmiştir. Uygulama süresince herhangi bir sebeple derse devam edemeyen ve devam zorunluluğu olmayan tekrarlı öğrencilerle, kalıcılık puanlarının tespitinin yapıldığı saatte sınıfta olmayan öğrenciler araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Bu işlemler sonucunda her iki grupta 35 öğrenci sayısı elde edilerek toplamda 70 öğrencinin katılımıyla araştırma tamamlanmıştır.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test akademik başarı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Akademik Başarı Puanlarına İlişkin t-testi Karşılaştırılması

GRUPLAR	N	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Deney	35	32,14	12,44	68	,484	0,630
Kontrol	35	30,86	9,59			

$P > 0.05$

Tablo 4.1. incelendiğinde, Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin deney öncesindeki ön test puan ortalaması, $\bar{x} = 32,14$ ’tür. Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin ön test puan ortalaması ise, $\bar{x} = 30,86$ ’dır. İki farklı öğretim yöntemi uygulanan öğrencilerin ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir.

Bu nedenle, Batı Sanat Tarihi dersi Bizans Sanatı konusunun müfredatın gerektirdiği önkoşul öğrenmeler ya da giriş yeterlilikleri açısından ele alındığında gruplarda bir farklılık bulunmadığı [$t=0,484$; $p>0.05$] söylenebilir.

Veri Toplama Araçları

Yapılan bu araştırma kapsamında, uygulamaya yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi amacıyla web sitesi, etkileşimli sanat eğitimi CD’si ve araştırmanın alt amaçlarına yönelik akademik başarıyı ölçmek için başarı testi hazırlanmıştır.

Öğretim Materyalleri

Batı Sanat Tarihi dersi için “Bizans Sanatı” isimli, etkileşimli Bilgisayar Destekli Sanat Eğitimi (BDSE) CD’si ve bu CD’de ki bilgilerin yer aldığı bir Web sitesi geliştirilmiştir. Bizans Sanatı öğretim materyalleri geliştirilirken alanında uzman bilgisayar programcılarının ve sanat eğitimcilerinin görüşleri alınmıştır.

Web Sitesinin ve Etkileşimli Eğitim CD’sinin Geliştirilme Aşamaları

Dersle ilgili verilecek bilgilerin dokümanlarını oluşturmak amacıyla; Batı Sanat Tarihi dersini yürütecek olan öğretim üyesinin ders notlarından, ilgili literatürden yapılan taramalardan elde edilen bilgilerden (Ek-1) ve çeşitli kaynaklardan istifade edilmiştir. Bu bilgilerin bilgisayar koduna dönüştürülmesinde bir takım uygulama ve tasarım programlarının bir arada kullanılması söz konusu olmuştur.

Kullanılan programlarla yapılan işlemler kısaca şu şekildedir:

Masaüstü yayıncılıkta kullanılan programların bir arada sunulduğu Adobe CS3 paket yazılımı kullanılmıştır. Adobe Illustrator programı ile CD’de ve web sitesinde yer alan şekil ve butonların çizimleri yapılmıştır. Çizimler PSD formatında export edilerek Adobe Photoshop programında işlenebilir duruma getirilmiştir.

Adobe Photoshop programının görüntü işlemedeki verimliliği, diğer bitmap tabanlı programlara nazaran daha fazla olanak sunmaktadır. Bu nedenle ders materyallerindeki görüntü ve resimlerin görsel yönden zenginleştirilmesi işlemlerinde Adobe Photoshop kullanılmıştır.

Adobe Audition programının, yüksek kalitede ses kaydetme özelliğinden faydalanılarak ders konuları ile ilgili ses dosyalarının kayıt-montaj işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Adobe Premiere 6.0 programı kullanılarak konularla ilgili çekilmiş ve çeşitli kaynaklardan elde edilmiş video filmlerin montaj ve düzenlemeleri yapılmıştır.

Adobe Flash programı yardımıyla CD ve sitede yer alan butonlara hareketlilik verilerek öğrenci ilgi ve dikkatinin üst seviyeye çıkarılması sağlanmıştır.

Yapılan bu işlemlerden sonra elde edilen görsel dosyalar, (görüntüler, ses kayıtları, butonlar, video filmler vb.) web sitesi yapımında kullanılan Dreamweaver programında işlenerek “Bizans Sanatı Web Sitesi” (Ek 2) oluşturulmuştur. Yine bu görsel dosyalar, Macromedia Director MX programı kullanılarak çeşitli komutlar doğrultusunda yönlendirilip “Bizans Sanatı Etkileşimli Eğitim CD”si (Ek 4) hazırlanmıştır.

Öğretim Materyallerinin İçeriği ve Çalışma Prensipleri

Öğretim Materyalleri; Bizans Sanatı Web Sitesi ve Bizans Sanatı Etkileşimli Eğitim CD’si olmak üzere iki adettir. İçerik olarak her iki materyalde birbirinin aynısıdır fakat çalışma prensipleri ve uygulama yöntemleri birbirinden farklıdır.

Web sitesine giriş, her öğrencinin kendine ait bir şifre kullanmasıyla sağlanmaktadır. Öğrenciler, bireysel şifrelerini kullanarak siteye giriş yapmakta ve ana sayfadan hareketle konulara ulaşmaktadırlar. Sitenin sol çerçevesinde konu butonları, sağ çerçevesinde ise konularla ilgili bilgiler yer almaktadır. Sitede öğrencilerin ilgili başlıklara erişimini sağlayan butonların isimleri ve içerikleri kısaca şöyledir: Ana sayfada dersin tanımı ve Bizans Sanatı’yla ilgili konu ve alt konu başlıkları verilmiştir (Ek-2). “Forum” kısmı; öğrencilerin birbirleriyle dersle ilgili bilgi alışverişinde bulunmalarını ve konularla ilgili tartışmalarını gerçekleştirebilecekleri bir alan oluşturulmuştur. “Öğretim Elemanı” isimli buton ise, öğrencilerin ders sorumlusuyla ilgili bilgi edinmelerini ve okul ortamı dışındayken yazılı olarak iletişime geçmelerini sağlamaktadır. “Duyurular” kısmı; öğretim elemanının öğrencilerine dersle ilgili güncel hatırlatmaları, etkinlikleri, haftalık

çalışma içeriklerini yayınlamakta kullandığı bir bölüm niteliğindedir. “Online Test” bölümünde, dersle ilgili soruların yer aldığı bir test bulunmaktadır. Öğrenciler bu testteki sorulara verdikleri cevapların doğru olup olmadığını, test bitiminde istatistiki olarak görmektedirler. Buradaki sorular, site yöneticisi tarafından periyodik zaman dilimlerinde değiştirilerek güncellenmektedir. “Bilgi Paylaşımı” isimli kısım ise, öğrencilerin dersle ilgili farklı kaynaklardan edindikleri belgeleri, doküman ekleme yöntemiyle birbirleriyle paylaştıkları bir bölümdür. “Sözlük” kısmı; Batı Sanat Tarihi dersi içerisinde geçen kavramların açıklamasının yapıldığı bir bölümdür. “E-posta” bölümünde, gruptaki öğrencilerin birbirleriyle haberleşmesini sağlamak amacıyla e-posta adresleri yer almaktadır. “Kaynaklar” sayfasında ise, Batı Sanat Tarihi dersi ile ilgili internette yer alan, Türkçe ve İngilizce farklı web sitelerine ulaşım sağlanmaktadır.

Bizans Sanatı Etkileşimli Eğitim CD’si (Ek-4), içerik olarak web sitesinde yer alan Bizans Sanatı konularının başlık ve alt başlıklarını kapsamaktadır. CD’de yer alan yönlendirme butonları sayesinde konular arasında hareket imkânı sağlanmıştır. Bu CD, öğrencilerin internet bağlantısı olmayan bilgisayarlarda dersle ilgili çalışmalarını etkileşimli olarak gerçekleştirmelerine olanak tanımaktadır.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın alt amaçlarına yönelik olarak, Batı Sanat Tarihi Dersi ile ilgili başarı testi hazırlanmıştır. İşlemin başında ön test, sonunda son test, dersin bitiminden 1 ay sonra kalıcılık puanlarının tespiti için uygulanan bu araç ile; grupların Batı Sanat Tarihi Dersi’ne yönelik uygulama öncesi ve sonrasında akademik başarıları ve öğrenme kalıcılıkları belirlenmiştir.

Başarı Testi'nin Hazırlanması

Başarı testi için (ön test-son test-kalıcılık) kullanılan ölçme aracı, 4 seçenekli 20 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Ek-3'de yer alan ölçme aracı, Batı Sanat Tarihi Dersi hedef ve davranışları temel alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Aracın geçerliliğinin belirlenmesinde ölçme değerlendirme, konu uzmanı ve araştırma yöntembilim uzmanlarından yardım alınmıştır.

Uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan test, Gazi Üniversitesi'nde daha önce bu dersi almış, 113 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanarak ön denemesi yapılmıştır. Uygulamalardan elde edilen veriler, 0 ve 1 şeklinde puanlara dönüştürülerek, geçerlilik ve güvenirlikle ilgili çözümlemelerde kullanılmıştır. Çalışmanın başlangıcında 40 madde olarak hazırlanan ölçme aracı; uzman görüşleri, madde güçlük düzeyleri, madde ayırtıcılık indisleri ve toplam madde korelasyonları dikkate alınarak 20 maddeye indirilmiştir. Aracın güvenirlik katsayısı, .74 olarak hesaplanmıştır. Soruların madde ayırt edicilik güçleri ve güvenirlik katsayısı, ITEMAN 1988 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Madde ayırt edicilik gücü, .30'un üstünde olan 23 soru maddesi tespit edilmiştir. Bu sorulardan 3 tanesi rasgele çıkartılarak 20 sorudan meydana gelen nihai test oluşturulmuştur. Geri kalan 17 sorunun, madde ayırt edicilik gücü .30'dan küçük olduğu için testten çıkarılmıştır.

Tekin (1996:249), madde ayırt etme katsayısı 0,40 ve daha büyük olan maddelerin çok ayırt edici, 0,30-0,39 aralığında bulunan maddelerin oldukça ayırt edici, 0,20-0,29 aralığındaki maddelerin düzeltilip kullanılabilecek düzeyde düşük ayırt edici, 0,19 ve daha küçük maddelerin testten çıkarılması gereken çok düşük ayırt edici maddeler olduğunu belirtmektedir. Test kapsamındaki 20 madde ayırt edici özelliğe sahip olduğu için teste kalmıştır.

Tablo 3.2’de, ölçme aracında kullanılan maddelerin madde güçlük dereceleri, madde ayırt etme katsayıları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.3. Akademik Başarı Testinin Madde Güçlük ve Madde Ayırt Edicilik Dereceleri

Madde No	Madde Güçlüğü	Madde Ayırt Ediciliği
1	0.412	0.341
2	0.557	0.327
3	0.443	0.351
4	0.459	0.389
5	0.475	0.326
6	0.398	0.341
7	0.446	0.376
8	0.391	0.384
9	0.479	0.355
10	0.492	0.384
11	0.459	0.391
12	0.934	0.538
13	0.820	0.344
14	0.426	0.391
15	0.574	0.353
16	0.508	0.418
17	0.492	0.340
18	0.426	0.384
19	0.475	0.329
20	0.393	0.380

Veri Toplama Aracının Uygulanması ve Deneysel İşlem Süreci

Araştırma kapsamında hazırlanan çoktan seçmeli 20 sorudan oluşan akademik başarı testi, “ön test” olarak deneysel işlemin başlamasından bir hafta önce kontrol ve deney gruplarına uygulanmıştır. Uygulama esnasında, öğrencilerin bireysel cevaplandırma yapmaları için uygun ortam hazırlanmış ve birbirlerinden etkilenmemeleri için gereken önem gösterilmiştir.

Bu aşamadan sonra araştırmacı, deneysel işlemin başladığı hafta öğretim elemanı ile birlikte deney grubu öğrencilerinin dersine girip Bizans Sanatı’yla ilgili hazırlanmış olan eğitim materyallerinin tanıtımını yapmış, uygulama sürecinde işlenecek konular ve etkinlikler hakkında bilgi vermiştir.

Deney grubuyla bilgisayar laboratuvarında yürütülen derslerin ilk bölümünde, öğrencilerin, Bizans Sanatı Web Sitesi’ni kullanarak o haftaki konuları bireysel öğrenmelerine imkân tanınmıştır. Derslerin ikinci bölümü ise, Bizans Sanatı Etkileşimli Eğitim CD’si projeksiyon cihazıyla perdeye yansıtılarak öğretim elemanının yüz yüze öğretim etkinliğinde bulunmasıyla sürdürülmüştür. Deney grubundaki her öğrenciye web sitesine girişte kullanmaları için kullanıcı adı ve siteye giriş şifresiyle birlikte etkileşimli eğitim CD’sinin bir kopyası verilmiştir. Böylece öğrencilerin ders saatleri haricindeki zamanlarında da konulara ilişkin öğrenimlerini gerçekleştirmelerine olanak sağlanmıştır.

Kontrol grubuyla yapılan derslerde ise, dersin öğretim elemanı dia gösterimi ve diğer görsel malzemeleri kullanarak geleneksel öğretim yaklaşımıyla, Bizans Sanatı konularını kontrol grubu öğrencilerine aktarmıştır.

Dört hafta süren bu uygulamalar sonunda her iki gruba deneysel işlem sürecinde ulaşılan düzeyi belirlemek amacıyla son test verilmiştir. Son test soruları, ön testte yer alan çoktan seçmeli 20 sorunun aynısı olmasına rağmen soruların sıralamasında ve şıkların yerleştirilmesinde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Böyle yapılmasındaki amaç; öğrencilerin ön testte verdikleri cevapların etkisinde

kalmamaları ve sorulara daha temkinli cevap vermelerinin sağlanması olarak açıklanabilir.

Uygulamalara yönelik çalışmaların bitiminden dört hafta sonra her iki gruptaki öğrencilere ön testin aynısı kalıcılık puanlarının tespit edilmesi amacıyla uygulanmış ve deneysel işlem süreci tamamlanmıştır. Yapılan bu işlemden sonra elde edilen verilerin çözümü ve yorumlanması aşamasına geçilmiştir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma ile ilgili elde edilen veriler, SPSS 11.05 paket programına aktarılarak, kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin ön test-son test (erişi) ve kalıcılık puanlarının karşılaştırılmasında bağımlı ve bağımsız gruplar için t testinden yararlanılarak sonuçlar tablolaştırılmıştır. Yapılan analizlerde ,05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, deneysel işlem sürecinde Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yaklaşımı ve Geleneksel Öğretim yaklaşımıyla verilen konuların başarı ve kalıcılığa olan etkisine ilişkin bulgular ele alınmış, araştırmanın alt amaçlarına dayalı olarak elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı yorumlara yer verilmiştir.

1. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan birinci alt amaç; “*Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin başarı puanları (ön test-son test) arasında anlamlı bir artış var mıdır?*” şeklinde idi. Bu alt amacın cevabını bulmak için öğrencilerin erişim puanlarında (ön test-son test) anlamlı bir artış sağlayıp, sağlamadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli öğretim yönteminin uygulandığı öğrencilerinin erişim puanları öncelikle genel erişim düzeyleri açısından incelenmiştir. Bu amaçla Web Tabanlı Bilgisayar Destekli öğretim yöntemi kullanılarak, 4 haftalık bir süreyle Bizans Sanatı konularının öğrencilere öğretimi yapılmıştır. Uygulama öncesinde ön test, sonrasında ise son test verilmiş ve öğrencilerin başarı puanları hesaplanmıştır.

Tablo 4.2’de Web Tabanlı Bilgisayar Destekli öğretim yönteminin uygulandığı öğrencilerin başarı (ön test-son test) puanlarının karşılaştırılmasına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.1.
Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulanan Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Puanlarının (Ön Test-Son Test) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

İŞLEMLER	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
ÖNTEST	35	32,14	12,44	34	18,930	0,000
SONTEST	35	80,57	7,04			

P<0.05

Tablo 4.2’den de anlaşılacağı gibi Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim’in uygulandığı deney grubunun ön test puan ortalaması $\bar{x}=32,14$ iken, son test puan ortalaması $\bar{x}=80,57$ ’ye bir artış göstermiştir. Öğrencilerin ön test-son test puanları arasındaki bu artış anlamlıdır [$t=18.930$, $p<0.05$]. Bu sonuca dayalı olarak, Web Tabanlı Bilgisayar Destekli öğretim uygulamalarının, Batı Sanat Tarihi dersi kapsamında öğrencilerin başarılarında anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir.

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulamasında öğrenciler, bilgisayar yazılımı ve web sitesi ile etkileşerek somut öğrenme etkinliklerinde bulunmuşlardır. Deney Grubu öğrencilerinin başarısına ilişkin gözlenen bu değişimin, yapılan web tabanlı bilgisayar destekli öğretim uygulamasından kaynaklandığı ve öğretim sürecinde kullanılan yöntemin, öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerini meydana getirdiği söylenebilir.

Bilgisayarların eğitimde bir araç olarak kullanılmasına yönelik uygulamaları içeren bazı araştırmalarda, web tabanlı bilgisayar destekli öğretimin verimliliği ve öğretime katkısı vurgulanmaktadır (Savaş 2007, Sular 2005, Yeşilyurt 2006, Cüez 2006, Doğangün 2007, Ünalın 2005, Şengül 2006, Demirel 2006, Alakent 1991, Orhan 1995, Şimşek 1995).

Bu alt amaca ilişkin elde edilen bulgu, diğer araştırmalardan elde edilen bulguları desteklemektedir.

2. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan ikinci alt amaç; “*Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları (son test-kalıcılık puanları) arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” şeklinde idi. Bu alt amacın cevabını bulmak için deney grubu öğrencilerinin son test ve kalıcılık puanları karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.3’de Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerin başarı (son test-kalıcılık) puanlarının karşılaştırılmasına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.2.

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulanan Deney Grubu Öğrencilerinin Kalıcılık Puanlarının (Son test-Kalıcılık) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

İŞLEMLER	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
SONTEST	35	80,57	7,04	34	,584	,563
KALICILIK	35	79,57	9,50			

P>0.05

Tablo 4.3. incelendiğinde Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim'in uygulandığı deney grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması $\bar{x}=80,57$ iken, kalıcılık puan ortalaması $\bar{x}=79,57$ 'ye düşmüştür. Öğrencilerin son test ve kalıcılık puanları arasındaki bu düşüş anlamlı bulunmamıştır [$t=.584$, $P>0.05$]. Kalıcılık puanlarının tespiti ile ilgili yapılan işlemler, uygulamanın bittiği tarihten itibaren 4 hafta sonra gerçekleştirilmiştir. Aradan geçen 1 aylık süreç göz önüne alındığında, öğrencilerin konu ile ilgili kazanım düzeylerindeki bu azalmanın önemsenecek nitelikte olmadığı konu ile ilgili kazanımların yeterince kalıcı olduğu söylenebilir.

3. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan üçüncü alt amaç; “*Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanları (ön test-son test) arasında anlamlı bir artış var mıdır?*” şeklinde idi. Bu alt amacın cevabını bulmak için kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanlarında (ön test-son test) anlamlı bir artış gerçekleştirip, gerçekleştirmediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde etmiş oldukları puanlar, öncelikle başarı düzeyleri açısından incelenmiştir. Öğrencilere uygulama öncesinde ön test, sonrasında ise son test verilerek başarı puanları hesaplanmıştır.

Tablo 4.4’de Geleneksel Öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı (ön test-son test) puanlarının karşılaştırılmasına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları verilmektedir.

Tablo 4.3.
Geleneksel Öğretim Yönteminin Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin
Başarı Puanlarının (Ön Test-Son Test) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi
Sonuçları

İŞLEMLER	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
ÖNTEST	35	30,85	9,58	34	8,304	0,000
SONTEST	35	55,42	13,19			

P<0.05

Tablo 4.4’de de görüldüğü gibi Geleneksel Öğretim’in uygulandığı kontrol grubu ön test puan ortalaması $\bar{x}=30,85$ iken, son test puan ortalaması $\bar{x}=55,42$ ’ye doğru bir artış göstermiştir. Öğrencilerin ön test-son test puanları arasındaki bu artış anlamlı bulunmuştur [$t=8.304$, $p<0.05$]. Buna göre, Batı Sanat Tarihi dersi kapsamında yürütülen geleneksel öğretim uygulamalarının öğrencilerin başarılarında anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir.

Öğrenci başarısına ilişkin gözlenen bu değişimin, kontrol grubunda yapılan geleneksel öğretim etkinliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Geleneksel öğretim uygulamaları her ne kadar etkili yöntemleri içermese de, sonuçta öğretimin yapılmış olması nedeniyle öğrencilerde belirli bir ölçüde öğrenmeye yol açtığı düşünülmektedir.

Çeliköz (1996) öğretmene dayalı herhangi bir öğretim yapılmasa dahi, öğrencilerin kendi kendilerine kitaptan konuyu okuyarak bir ölçüde öğrenebildiklerini ifade etmektedir. Farklı öğretim etkinlikleriyle, geleneksel öğretimi karşılaştıran araştırmalarda geleneksel öğretim sonucunda öğrencilerde öğrenmenin olduğu vurgulanmaktadır (San 1986, Öztürel 1987, Köksal 1988, Bayraktar 1988, Sezer 1989, Pekçağlayan 1990, Coşkun 1990, Aşkar 1991, Güneş 1991, Say 1992).

4. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan dördüncü alt amaç; “*Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları (son test-kalıcılık) arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” şeklinde idi. Bu alt amacın cevabını bulmak için kontrol grubu öğrencilerinin son test sonuçları ve kalıcılık puanları karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.5’de Geleneksel Öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı (son test-kalıcılık) puanlarının karşılaştırılmasına yönelik bağımlı gruplar için t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.4.

Geleneksel Öğretim Yönteminin Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kalıcılık Puanlarının (Son Test - Kalıcılık) Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

İŞLEMLER	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
SONTEST	35	55,42	13,19	34	,044	0,965
KALICILIK	35	55,57	12,58			

$P > 0.05$

Tablo 4.5. incelendiğinde Geleneksel Öğretim’in uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması $\bar{x} = 55,42$ iken, kalıcılık puan ortalaması $\bar{x} = 55,57$ ’dir. Öğrencilerin son test ve kalıcılık puanları arasındaki önemsizlik derecedeki pozitif yöndeki bu fark anlamlı bulunmamıştır [$t = ,044$, $P > 0.05$]. Buna göre; öğrencilerin konu ile ilgili kazanım düzeylerinde son teste oranla bir farklılaşma oluşmadığı öğretim etkinliklerinin kalıcı öğrenme sağlama yönünde yeterli olduğu söylenebilir.

5. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan beşinci alt amaç; “*Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencileri ile Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puanları (son test) arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” şeklinde idi. Bu alt amacın cevabını bulmak için deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanları arasında fark olup olmadığı karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.6’da Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim gören öğrencilerin, son test akademik başarı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar için t-testi sonuçları verilmektedir.

Tablo 4.5.

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı (Son Test) Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim (Deney Grubu)	35	80,57	12,44	68	9,944	0,000
Geleneksel Öğretim (Kontrol Grubu)	35	55,42	9,58			

P<0.05

Tablo 4.6'dan da anlaşılaçağı gibi Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim'in uygulandığı deney grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması $\bar{x}=80,57$, Geleneksel Öğretim'in uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması ise $\bar{x}=55,42$ 'dir. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim grubu öğrencilerinin son test puanları arasındaki bu fark anlamlıdır [$t=9,944$; $p<0.05$]. Bu sonuç, Batı Sanat Tarihi dersi kapsamında yapılan Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim uygulamalarının, öğrencilerin akademik başarılarında Geleneksel Öğretim yöntemine göre anlamlı bir artış sağladığını göstermekte ve deney grubunda yapılan işlemlerin kontrol grubunda yapılan işlemlerden daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

6. Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan altıncı alt amaç; “*Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi uygulanan deney grubu öğrencileri ile Geleneksel Öğretim yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” şeklinde idi. Bu alt amacın cevabını bulmak için deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları arasında fark olup olmadığı karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.7'de Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim yönteminin uygulandığı öğrencilerin kalıcılık puanlarının karşılaştırılmasına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları verilmektedir.

Tablo 4.6.
Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim Grubu
Öğrencilerinin Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin
t-testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim (Deney Grubu)	35	79,57	9,50	68	9,003	0,000
Geleneksel Öğretim (Kontrol Grubu)	35	55,57	12,58			

P<0.05

Tablo 4.7'nin incelenmesinden de anlaşılabileceği gibi Geleneksel Öğretim'in uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık puan ortalaması $\bar{x}=55,57$ iken, Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim'in uygulandığı deney grubu öğrencilerinin kalıcılık puan ortalaması $\bar{x}=79,57$ 'dir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerin kalıcılık puanları arasındaki bu fark anlamlıdır [t=9,003, p<0.05]. Bu sonuca dayalı olarak Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim'in, Geleneksel Öğretim'e göre Batı Sanat Tarihi dersi kapsamında öğrenci başarısı üzerinde daha etkili olduğu, öğrencilerin bu anlamdaki öğrenme başarısını artırdığı ileri sürülebilir. Diğer taraftan başarıdaki bu artış kalıcılık anlamında da yapısını koruduğu için daha etkili bir öğrenmenin gerçekleştiği yönünde yorumlanabilir.

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrenciler, web ortamında öğrenme etkinliğinde bulunmuş, bu ortamda yer alan video, ses, animasyon, yazılı metinler, üç boyutlu modeller vb. materyallerle etkileşimde bulunarak bilgileri uzun süreli belleklerine aktarmış olabilirler. Geleneksel Öğretim yönteminde bu denli etkileşim söz konusu olmadığından kalıcılık web tabanlı öğretime göre nispeten düşük çıkmıştır. Buradan hareketle web tabanlı öğretim yöntemindeki görsel zenginlik ve bireysel uygulama özelliği, kalıcılığı olumlu yönde etkilemiştir şeklinde bir yorumda bulunabiliriz.

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yöntemi, öğrencilerin kendi hızında ilerleyip istediği kadar tekrar etmesine ve bilgiye kolay erişmesine olanak sağlamaktadır. Sanat eğitiminin yapısı itibariyle, öğretmen-öğrenci arasındaki yüz yüze iletişimin mutlaka sağlanması gerekmektedir. Bu süreçte yüz yüze öğretimden tamamen bağımsız bir uygulamadan vazgeçilemeyeceğini belirtmek gerekmektedir. “Gates (1999) ve Drucker (1996) da öğrenme öğretme sürecinde, öğreticinin, önemini ve olmazsa olmazı olduğunu ifade etmektedirler”. Bilgi toplumunda ve bilgisayar teknolojileriyle yapılan öğretimde, öğretmen bir rehber niteliğinde öğrenmeyi yönetmektedir (Akt. Ünsal, 2007: 208).

Araştırmada elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde sanat eğitiminde; Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim yönteminin kullanılması öğrencilere kendi hızında ilerleme, seçme, tekrarlama, serbestçe tepkide bulunma gibi birçok imkânı sunmasıyla, öğrencilerin akademik başarı ve öğrenmede kalıcılığı sağlaması açısından Geleneksel Öğretim yöntemine göre daha etkili bir yaklaşım olduğunu söyleyebiliriz.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak sunulan önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları arasında bir artış görülmüştür. Bu artış (erişi), anlamlıdır [$t=18.930$, $p<0.05$]. Bu sonuç, öğrenci başarısına ilişkin gözlenen değişimlerin deney grubunda yapılan işlemlere bağlanabileceğini göstermektedir.

2. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması $\bar{x}=80,57$ iken, kalıcılık puan ortalaması $\bar{x}=79,57$ 'ye düşmüştür. Öğrencilerin son test ve kalıcılık puanları arasındaki bu düşüş anlamlı bulunmamıştır [$t=.584$, $P>0.05$]. Buna göre öğrencilerin konu ile ilgili kazanım düzeylerinde önemsenecek nitelikte bir azalma olmadığı konu ile ilgili kazanımların yeterince kalıcı olduğu söylenebilir.

3. Geleneksel Öğretim uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları arasında bir artış görülmüştür. Bu artış (erişi), anlamlı bulunmuştur [$t=8.304$, $p<0.05$]. Geleneksel öğretim uygulamaları her ne kadar etkili yöntemleri içermese de, sonuçta öğretimin yapılmış olması nedeniyle öğrencilerde belirli bir ölçüde öğrenmeye yol açtığı görülmüştür.

4. Geleneksel Öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması $\bar{x}=55,42$ iken, kalıcılık puan ortalaması $\bar{x}=55,57$ 'dir. Öğrencilerin son test ve kalıcılık puanları arasındaki önemsizmeyecek derecedeki pozitif yöndeki bu fark anlamlı bulunmamıştır [$t=,044$, $P>0.05$]. Buna göre öğrencilerin konu ile ilgili kazanım düzeylerinde son teste oranla bir farklılaşma oluşmadığı öğretim etkinliklerinin kalıcı öğrenme sağlama yönünde yeterli olduğu söylenebilir.

5. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim ve Geleneksel Öğretim grubu öğrencilerinin son test puanları arasında, deney grubu lehine bir artış görülmüştür. Bu fark (başarı), anlamlıdır [$t=9,944$; $p<0.05$]. Bu sonuç, Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretimin uygulandığı deney grubunda yapılan işlemlerin etkili olduğunu göstermektedir.

6. Geleneksel Öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık puan ortalamasıyla Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin kalıcılık puan ortalaması arasında deney grubu lehine bir fark görülmüştür. Deney ve kontrol grubu öğrencilerin kalıcılık puanları arasındaki bu fark anlamlıdır [$t=9,003$, $p<0.05$]. Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretimin, Geleneksel Öğretime göre öğrenci başarısı üzerinde daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Araştırmacılar için öneriler:

Bu araştırma; Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda okutulan Batı Sanat Tarihi dersinin “Bizans Sanatı” konusuyla sınırlı olduğundan Web Tabanlı Bilgisayar Destekli eğitim materyalleri bu konuya uygun olarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla farklı konular ve farklı yazılımlar ile yapılacak çalışmalarda aynı sonuçlara ulaşmak mümkün olmayabilir. Bu nedenle, sanat eğitimi alanında farklı derslere yönelik web tabanlı bilgisayar destekli öğretim uygulamalarını içeren yeni araştırmalar yapılarak elde edilen bulguların sonuçları değerlendirilebilir.

Sanat eğitimi alan öğrencilerin sınıf ortamına bağlı kalmadan internet ortamında uzaktan eğitimine yönelik uygulamalı çalışmalar yapılarak, başarı üzerine etkileri incelenebilir.

Sanat eğitimcilerinin ve öğrencilerin web tabanlı bilgisayar destekli sanat eğitimine karşı tutum ve tavırlarını incelemek amacıyla yeni çalışmalar yapılabilir.

Web tabanlı bilgisayar destekli eğitime yönelik öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin görüşlerini öğrenmeye yönelik araştırmalar yapılabilir.

Web tabanlı eğitim sistemlerinde kullanılan çoklu ortamın (multimedya) özellikleri itibariyle amacına uygun olup olmadığına ve nasıl olması gerektiğine yönelik araştırmalar yapılabilir.

Uygulayıcılar için öneriler:

Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Öğretim, hiçbir zaman Geleneksel Öğretim’e rakip görülmemeli, onu destekleyen bir yaklaşım olarak ele alınmalıdır.

Derslerinde, bilgisayar teknolojilerinden faydalanacak eğitimciler, sanal ortamda kullanılan materyallere yabancı olmamalı, bilgisayar okur-yazarlığı bilgisine ve iletişim teknolojilerini etkili kullanabilme becerisine sahip olmalıdırlar. Bu bağlamda, sanat eğitimcileri üniversitelerin yardımıyla web tabanlı öğretim hakkında hizmet içi kurslar almalı, bilgisayarın sanat eğitimine sağladığı katkıların bilincine vararak bilgisayar-internet kullanım becerilerini geliştirmelidirler.

Eğitim fakültelerinin sanat eğitimcisi yetiştiren bölümlerinde teknolojik beceri ile donatılmış öğretmen adaylarının yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenci performansına doğrudan etki eden web sayfalarındaki ara yüz tasarımı, görsel ve işitsel yönden etkili olmalıdır. Bu nedenle, eğitimciler uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu tarafından hazırlanmış eğitim materyallerini tercih etmelidirler.

KAYNAKÇA

ABBOTT, J. and RYAN, T. (1999). **Constructing Knowledge, Reconstructing Schooling. Educational Leadership**, v57 n3 p66-69 Nov 1999.

<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ597085&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ597085> (2008, Haziran 21).

AĞIM, C. (1999). **Bilgisayar Destekli Problem Çözüm Teknikleri Eğitimi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ALAKENT, B. (1991). **İlkokullar İçin Bilgisayara Dayalı Öğrenme Ortamları**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

ALKAN, C. (1998a). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

----- (1988b). Bilgisayar Destekli Öğrenme Modüller. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. (cilt, 20, sayı, 1-2).

ALTINTAŞ, O. (2008). Kültür Uygarlığı Toplumsal Denge ve Sanat Eğitimi. **3. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu, Sanat Eğitimi ve Şiddet**. 19-21 Kasım 2007. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ARCH, L. (1992). **User Interface Designing Inter Active Multimedia**. New York: Multiscience Press Inc.

ARTUT, K. (2001). **Eğitim Fakülteleri ve İlköğretim Öğretmenleri İçin Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.

AŞKAR, P. (1991). Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamı. **Eğitimde Nitelik Geliştirme, Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri**. İstanbul: Kültür Koleji Müdürlüğü Organizasyonu.

ATAN, A. (2000). Bilgi Çağında Sanat Eğitimi. **Bilgi Çağı ve Sanat 6. Ulusal Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

AYKUT, A. (2006). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 21. Kayseri.

BAKİOĞLU, A. ve ŞENTUNA, T. (2001). İnternet ile Eğitimde Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görevleri. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı 9. Denizli.

BAKİOĞLU, A. ve HACİFAZLIOĞLU, Ö. (2004). Öğretimde Teknolojinin Kullanımı Konusunda Üniversite Yönetiminden Beklentiler: Öğretim Elemanlarının ve Öğrencilerin Görüşleri. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi, Bildiriler Kitabı**. Cilt II. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BALKI, E. (2006). Bilgisayar Destekli Eğitim ve Bilgisayar Destekli Eğitimin İlköğretim Öğrencileri Üzerindeki Psikolojik Etkileri.

<<http://www.ab.org.tr/ab02/program/53.html>> (2006, Mart 13)

BAŞKAYA, Y. (2008). Web Tabanlı Eğitim.

<<http://www.mmistanbul.com/makale/title/web-tabanli-egitim>> (2008.Haziran 06)

BAYRAKTAR, E. (1988). Bilgisayar Destekli Matematik Öğretimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BEKİROĞLU, N. (1995). Bilgisayar Destekli Öğretim için Bir Modül Tasarımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

BIGGS, S. (2001). **Kültür, Teknoloji ve Yaratıcılık**. Çeviren: Burcu KARABEY. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

BLOOM, B.(1979). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**. Çeviren: D. Ali ÖZÇELİK. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

BORÇA, G. (2003). **Reklamlardan Sonra**. İstanbul: Mediacat Yayınları.

BOYDAŞ, N. (1996). Sanat Kültürü Yansıtır. **Milli Eğitim Dergisi**. Ankara: S.131, s. 8.

----- (2004). **Sanat Eleştirisine Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

----- (2005). Gelenek ve Yeniden Yapılandırma. **Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu**. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları.

BOYDAŞ, N. ve BALCI, Y. B. (1997). Eğitim-Sanat İlişkisi: Sanat Eğitimi. **Eğitim Bilime Giriş**. Ankara: Gazi Kitabevi.

BÖLÜKOĞLU, H. (2003). Eğitim Fakültelerinde Grafik Tasarım Eğitiminde Bilgisayar Kullanımının Değerlendirilmesi. **Doğu Akdeniz Üniversitesi III. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı**. Gazimagusa: Bildiriler CD'si, İşman, A. (Ed.)

BUYURGAN, S. ve MERCİN, L. (2005). **Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları**. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

BÜLBÜL, H. İ. (2003). Öğretim Amaçlı Bilgisayar Yazılımlarında Ekran Tasarımı. **MEB Web Sitesi** <<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/144/bulbul.htm>>

BÜYÜKÖZER, S. (1998). Bilgisayar Destekli Eğitim Nedir? **Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferans ve Sergisi**. Bildiriler Kitabı. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kültür ve Kongre Merkezi.

CONSTANTINE, L. (2002). **Devilish Details: Best Practices in Web Design**. Rowley, MA: Ampersand Pres.

----- (2004). **Beyond User-Centered Design and User Experience: Designing for User Performance**. Preprint Cutter IT Journal, 17 (2), February, 2004.

----- (2006). **Designing Web Applications for Use**. New York: Constantine & Lackwood Ltd.

CONTI, F. (1985). **Roman Sanatını Tanıyalım**. Çeviren: Eren SOLEY. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, Ankara Ofset A.Ş.

COŞKUN, F. (1990). Anaokuluna Giden Çocukların 1-5'e Kadar Sayı Sembollerini Öğrenmelerinde Geleneksel Eğitim İle Bilgisayar Eğitiminin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

CÜEZ, T. (2006). İlköğretim 8. Sınıflarda Fen Bilgisi Dersinin Web Tabanlı Öğretim Desteğinin Öğrenci Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Enstitüsü.

ÇEKBAŞ, Y. ve başk. (2003). Bilgisayar Destekli Eğitimin Öğrenciler Üzerine Etkisi. **Doğu Akdeniz Üniversitesi III. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı**. Gazimagusa: Bildiriler CD'si, İşman, A. (Ed.)

ÇELİKÖZ, N. (1996). Bilgisayar Destekli Öğretim İçin Özel Ders Türünde Bir Ders Yazılımının Hazırlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇELLEK, T. (2004). Sanat Eğitimi ve Amaçları.
<<http://www.gorselsanatlar.org/index.php?topic=13588.0>> (2008, Mart 05)

DABAN, Ş. (2001). Coğrafya Öğretiminde Bilgisayar ve Programlarının Kullanımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

DEMİREL, A. (2006). Sanat Eğitiminde Bilgisayar ve Çokluortam Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİREL, Ö. (2000). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayınevi.

DEMİREL, Ö. ve ÜN, K. (1987). **Eğitim Terimleri**. Ankara: Şafak Matbaası.

DOĞANGÜN, K. M. (2007). Görsel Sanatlar Dersi İçin İnteraktif CD Tasarımı ve Uygulanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

DOĞDU, S. ve ARSLAN, Z. (1993). **Eğitim Teknolojisi Uygulamaları ve Eğitim Araç-Gereçleri**. Ankara: Tekışık Ofset Tesisleri.

DRISCOLL, M. (1999). **Web-Based Training in the Workplace**. Adult Learning, v10 n4 p21-25 Sum 1999.

<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ602844&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ602844> (2008, Mayıs 18).

DRUCKER, P. (1996). **Yeni Gerçekler**. Çeviren: Birtanem KARANAKÇI. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı.

EKER, M. (2002). Küresel Yeniden Yapılanmacı Çağdaş Eğitim Sistemleri İçinde Tasarlanabilir Bir Sanat Eğitimcisi Modeli. **Gazi Üniversitesi'nin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu**. Ankara : Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

ELLINGTON, H., PERCIVAL, F. and RACE, P. (1994). **Handbook of Educational Technology**. London: Kogan Page Ltd. Nichols Publishing Company, New Jersey.

ERDEN, O. (2004). Erken Çocukluk Eğitim Sürecinde Disiplinlerarası Sanat ve Teknoloji Eğitimi. **Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu**. Ankara: MORPİ Kültür Yayınları.

ERDOĞAN, F. (2004). Yeni Eğitim Teknolojilerinin Eğitim Programlarında Kullanılmasına İlişkin Bir Çalışma. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ERİNÇ, M. S. (1995). **Kültür Sanat, Sanat Kültür**. İstanbul: Çınar Yayınlar.

----- (1998). **Sanatın Boyutları**. İstanbul: Çınar Yayınları.

ERKAN, S. (2004). Okul Öncesi Öğretmenlerin Bilgisayara Yönelik Tutumları: Bireysel Özelliklerin Rolü. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi**, Bildiriler Kitabı. Cilt III. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

FLUCKINGER, F. (1995). **Understanding Networked Multimedia**. New York: Prentive Hall.

GATES, B. (1999). **Dijital Sinir Sistemiyle Düşünce Hızında Çalışmak**. Çeviren: Ali Cevat AKKOYUNLU. İstanbul: Doğan Kitapçılık.

GENÇAYDIN, Z. (1987). **Resim-İş Eğitiminin Amaç ve İlkeleri. Güzel Sanatlar Eğitimi**. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No:101

----- (1990). **Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri. Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Eğitimi ve Sorunları**. Ankara: TED Yayınları.

GRANT, M. (2000). **Roma'dan Bizans'a**. Çeviren: Z. Zühre İLKGELEN. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.

GÜNEŞ, N. (1991). Bilgisayarla Öğretimde Değişik Yaklaşımların Öğrenme Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HALIÇINARLI, E. (1988). Özel Öğretim Yöntemleri İçinde Sanat Eğitiminin Problematikliği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HALL, B. (1997). **Web-Based Training Cookbook**. New York: Published by John Wiley & Sons, Inc.

HORTON, W. (2000). **Designing Web Based Training: How to Teach Anyone Anywhere Anytime**. New York: Published by John Wiley& Sons. Inc.

İNCE, B. (2004). XX. Yüzyıl Sanat Hareketleri Perspektifinde Sanat Eğitiminde Teknolojiye Bağımlı Değişimler Üzerine Bir Deneme. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 2. Sanat Eğitimi Sempozyumu**. Ankara : Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

İPEK, İ. (2000). Uzaktan Eğitimde Gerçek Zamanlı İletişim Konferansının Bilgisayarın Bilişsel Araçları Olarak Kullanımı. **Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferans ve Sergisi**. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kültür ve Kongre Merkezi.

JONASSEN, D. H., PECK, K. L and WILSON, B. G. (1999). **Learning With Technology: A. Constructivist Perspective**. New Jersey: Prentice Hall. <<http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/444021>> (2008, Şubat 21).

JURY, D. (2006). **What is Typography?**. Switzerland: RotoVision SA

KAPLAN, M. (2001). **Bizans'ın Altınları**. Çeviren: İhsan BATUR. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları Genel Kültür Dizisi-1

KAPTAN, H. ve ÇAMURCU Y.. (2008). Yönlendirici Algoritmaları İçin Web Tabanlı Eğitim Simülatörü. <<http://ab.org.tr/ab02/tammetin/21.doc>>

KAPTAN, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye.

KARAMAN, M. K. (1996). Bilgisayar Destekli Öğretimde Kullanılan Yazılımların Taşınması Gereken Eğitsel Özellikler ve Bazı Eğitim Yazılımlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

KARAYAĞMURLAR, B. (2000). Bilgi Çağında Sanat-Bilim İlişkisi ve Yeni Sanatçı Kimliği. **VI. Ulusal Sanat Sempozyumu**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

KATIRANCI, M. (2003). Sanat Eğitimi Nasıl Olmalıdır? **Milli Eğitim Dergisi**. Ankara: Sayı 160.

KAYA, Z. (2002). **Uzaktan Eğitim**. Ankara : PEGEMA Yayıncılık.

KESER, H. (1989). **Bilgisayar Destekli Öğretim İçin Bir Model Önerisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

KIRIŞOĞLU, O. T. (1991). **Sanatta Eğitim**. Ankara: TED Yayınları.

KIRKPATRICK, H and CUBAN, L. (1998). **Computers Make Kids Smarter Right?** Technos Quarterly for Education and Technology, Val. 7 No: 2. London: Harvard University Pres.

KÖKDEMİR, D. (2007). Bilgiye Ulaşmanın ve Onu Kullanmanın Vazgeçilmez Ağırlığı: İnternet. <[http:// inet-tr.org.tr/inetconf5/bildiri/Dogan-kokdemir.html](http://inet-tr.org.tr/inetconf5/bildiri/Dogan-kokdemir.html)> (2007, Kasım 19)

KÖKSAL, M. (1988). The Effect of Computer Assisted Instruction On Students' Mathematics Achievement, Attitudes Toward Computer and Mathematics. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

KUL, İ. (1995). **2000'li Yılların İletişim Teknolojisi ve Multimedya**. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

KÜÇÜKAHMET, L. (2001). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

----- (2002). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MADEN, C. (1996). BDÖ İçin Hazırlanan Eğitim Yazılımlarında Bulunması Gereken Öğretim Tasarımı Ölçütleri İle Var Olan Eğitim Yazılımlarının Bu Ölçütler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

NAMLU, A. G. (1999). **Bilgisayar Destekli İşbirliğine Dayalı Öğrenme**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

NUMANOĞLU, M. (1992). Milli Eğitim Bakanlığı Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi Bilgisayar Destekli Öğretim Ders Yazılımlarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

ORHAN, F. (1995). Bilgisayar Ders Yazılımlarının Değerlendirilmesi İçin Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZBUDUN, Haldun. (2004). Resim-İş Eğitiminin Etkileşimli Çoklu Ortam Uygulamaları Eşliğinde Verilmesi ve Sanatsal Mesleki Yönlendirmede Bilgisayar Desteği. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 2. Sanat Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ÖZSOY, V. (2003). **Görsel Sanatlar Eğitimi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

----- (2004). Resim-İş Öğretmen Adaylarının Eğitim Teknolojisi Kullanımı Konusundaki Tutumları. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi**, Bildiriler Kitabı. Cilt IV. Ankara: Kadioğlu Matbaacılık.

ÖZTÜREL, L. (1987). Bilgisayarla Öğretimin Matematik Erişisine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

PATRICIA, L., FALCAO, C., RAYMOND P. F., and NUNO J. N. (2003). **Essential Use Cases for Multiplatform Service Design**. DSV-IS, Madeira, Portugal, 4-6 June 2003.

PEKÇAĞLAYAN, N. (1990). Anaokuluna Giden Altı Yaş Grubu Çocuklarda Klasik Eğitim Yöntemleri İle Bilgisayar Destekli Eğitim Yöntemlerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

PEKER, Ö. (1995). **Yönetimi Geliştirmenin Sürekliliği**. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Yayınları, No: 58.

PERKINS, D. N. (1999). **The Many Faces of Constructivism**. Educational Leadership, v57 n3 p6-11 Nov 1999.

<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ597073&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ597073> (2008, Mayıs 18)

PICCIANO, A.G. (2001). **Distance Learning. Making Connections Across Virtual Space and Time**. New Jersey: Prentice-Hall, Inc, USA.

POLAT, H. H. (2001). **Temel Tasarımın Bilgisayar Destekli Öğretimi İçin Bir Modül Tasarımı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

ROSENBERG, M. J. (2001). **E-Learning**. New York: McGraw-Hill, USA.

SAN, İ. (1983). **Sanat Eğitimi Kuramları**. Ankara: Tan Yayınları Eğitim Dizisi.

----- (1985). **Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık-Sanat Sorunları, Kuramları ve Eleştirisi-Eğitimle İlişkileri**. Ankara: Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

SAN, P. (1986). Anaokuluna Giden 5-6 Yaş Çocuklarında Sayı ve Miktar Korunumunun Kazandırılmasında Bilgisayarla Yapılan Eğitimin Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

SARI, S. (2003). Teknoloji Destekli Canlandırma Sanatlarıyla Renk Öğretimi. **Doğu Akdeniz Üniversitesi III. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı**. Gazimagusa: Bildiriler CD'si, İşman, A. (Ed.)

SAVAŞ, S. (2007). Web Tabanlı Uzaktan Eğitimde İki Farklı Öğretim Modelinin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü.

SAY, R. (1992). Bilgisayar Destekli Kimya Eğitimi Uygulamaları. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

SEFEROĞLU, S. S. (2003). Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı İle İlgili Görüşleri. Ankara: <www.hacettepe.edu.tr.> (2008, Nisan 26)

SEZER, N. (1989). Bilgisayarlı Öğretimin İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Erişisine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SOMUNCUOĞLU, D. (1997). Bilgisayar Destekli Öğretimde Farklı Geribildirim Stratejileri. **Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslar arası Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı**. Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi.

SÖYLEMEZ, S. (2008). Sanat Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. <<http://www.serpilsoylemez.com/resimler/yeniyaklasimlar1.htm>>

SULAR, M. K. (2005). Web Tabanlı Pedagojik Formasyon Eğitimi ve Örnek Sanal Ders Tasarımı ve Yönetimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞAHİN, İ. (2003). Küreselleşme, Dijital Teknoloji Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. Cilt 1 Sayı 4. Özdemir, M Ç. (Ed.) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

ŞAHİN, T. ve YILDIRIM, S. (1999). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ŞAHİNER, R. (2002). Yeni Bir Sanat Eğitimi Üzerine. **Gazi Üniversitesinin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

ŞAŞAN, H. H. (2002). Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı. <<http://www.etkinegitim.net/forums/index.php?topic=6110.0>> (2008, Ağustos 16).

ŞENGÜL, E. (2006). Teknolojinin Görsel Sanatlarda Kullanımı ve Sanat Eğitimine Katkısı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ŞİMŞEK, N. (1995). Yazılım Tasarım Standartlarının Bilgisayar Ortamında Öğrenmeye Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TEKİN, H. (1996). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Yargı Yayınları.

TELLİ, H. (1990). Türkiye’de Resim-İş Öğretimine Genel Bir Bakış. **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Bilim Dizisi, No:8

TEPECİK, A. (2002a). **Grafik Sanatlar–Tarih, Tasarım, Teknoloji.** Ankara: Detay Yayıncılık-Sistem Ofset.

----- (2002b). İlköğretim I ve II. Kademe, İş Teknik Eğitimi Dersinin, Öğrenciyi Yaratıcılığa Yönlendirme Açısından Değerlendirilmesi. Ankara: **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi** (Cilt 22, Sayı13).

----- (2003). Sanat Eğitimi ve Görsel Çevre. **7. Ulusal Sanat Sempozyumu “Sanat ve Çevre”** Bildiriler Kitabı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

----- (2008). Sanat Eğitimi ve Sanal Müze. **Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik Sempozyumu.** 21-22 Mayıs 2007. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM) Yayınları.

TEPECİK, A. ve TUNA, S. (2001). Plastik Sanatlar Eğitiminde Bir Araç Olarak Bilgisayar Kullanımı. **Çağdaş Eğitim Dergisi.** Ankara: 8-12 Haziran 2001

TOKALAK, İ. (2006). **Bizans-Osmanlı Sentezi. Bizans kültür ve Kurumlarının Osmanlı Üzerinde Etkisi.** İstanbul: Güler Boy Yayıncılık.

TOKMAN, L. Y. (1999). Eğitim ve Öğretimde Uzaktan Erişim. **5. Türkiye’de Internet Konferansı**, <[http:// inet-tr.org.tr/inetconf5/bildiri/Leyla-Tokman.html](http://inet-tr.org.tr/inetconf5/bildiri/Leyla-Tokman.html)> (2008,Haziran 05)

TOMAK, A. (2000). Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Görsel Sanat Eğitimi ve Arabirim Tasarımı. **Bilgi Çağı ve Sanat 6. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı.** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

TRACY, W. (1988). **The Typographic Scene**. London: Oxford University Press.

UŞUN, S. (2000). **Dünyada ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Öğretim**. Ankara: Pagem Yayıncılık.

ÜNALAN, H. T. (2005). Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Grafik Eğitim Dersinde Bilgisayar Destekli Eğitimin Etkililiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÜNSAL, H. (2007). Harmanlanmış Öğrenme Etkinliğinin Çoklu Düzeyde Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

VURAL, T., ÇORUH, E., ÇİVİTCİ, Ş., AĞAÇ, S., ÇİLEROĞLU, B. (2004). Bilişim Teknolojilerinin Moda Tasarımı Eğitiminde Kullanılmasına Yönelik Örnek Bir Çalışma. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi** Bildiriler Kitabı, Cilt IV. Ankara : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YAĞCI, A. (2002). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Dil Bilgisi Öğretiminde Bilgisayar Teknolojisinin Kullanımına Yönelik Uygulamalı Bir Yaklaşım. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YALIN, H. İ. (1997). Bilgisayar Destekli, Öğretim Hypermedya Sistemleri. **Türkiye Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu** Bildiriler Kitabı. Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi.

YALIN, H. İ. (1998). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YAVUZCAN, H. G. ve ERDEN, O. (2005). Çağdaş Teknoloji Eğitimi Modeli ve Bu Modele Uygun Bilgisayar Destekli Öğretim Materyalleri Geliştirilmesi. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi**, Bildiriler Kitabı. Cilt II. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YEŞİLYURT, N. (2006). İleri Kumanda Teknikleri Dersinin Web Tabanlı Eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

YİĞİT, Y. ve ÖZDEN, M. Y. (2008). Web Tabanlı Eğitim Materyali İçerisinde İnternet Üzerinden Görüntü Aktarımı.
<http://inet-tr.org.tr/inetconf5/bildiri/Y_yasemin_Y_Ozden.html>(2008, Haziran 21)

EKLER

Ek-1: Bizans Sanatı Ders Notları

BATI SANAT TARİHİ

BİZANS TARİHİ ve COĞRAFYASI

- 1-Roma İmparatorluğu
- 2-Bölünen İmparatorluk
- 3-Bizans'ın (Doğu Roma) Oluşumu

BİZANS MİMARİSİ

- 1-Geçiş Devri Bizans Mimarisi (IV-V. yy.)
 - a.Bazilika
 - b.Merkezi Plan
 - c.Serbest Yunan Haçı Plan Tipi
 - d.Yonca Planlı Kiliseler
- 2-İlk Devir Bizans Mimarisi (527-726)
 - a.Kubbeli Bazilika
 - b.İkonoklazma (Aradevir) (726-842)
- 3-Orta Devir Bizans Mimarisi
 - a.Kapalı Yunan Haçı Plan Tipi
 - b.Latin İstilasası (1204-1261)
- 4-Son Devir Bizans Mimarisi
 - a.Dehlizli Kiliseler
 - b.Tek Mekanlı Kiliseler

BİZANS RESİM SANATI

1- Bizans İnanç Sistemi

a.Hıristiyan İkonografisi

2-Bizans Resminin Genel Özellikleri

a.Mozaik

b.Fresk

c.İkona

BİZANS TARİHİ ve COĞRAFYASI

Batı Sanat Tarihi ortaçağ ile başlar.

Ortaçağda Avrupa’da yaşanan sanat tarzı için kullanılan ‘Roman’ deyimini, ilk kez 1824’de Fransız arkeolog De Caumont tarafından teklif edildi ve benimsendi.

Başlangıçta Roman terimi 8. ve 13. yüzyıllar arasında batı Avrupa’da ortaya çıkan tüm sanat etkinliklerini içeriyordu. Sonraları böylesine geniş bir zaman dilimine ait bunca yapıtı tek bir adda toplamamanın güçlüğü belirdi (Conti, 1985:3).

a-Roma İmparatorluğu

Roma’nın ortaya çıkışı İÖ. 753 yılı olarak kabul edilir. Bu tarihten itibaren İÖ. 509 yılına kadar bir nevi krallık şeklinde idare edilmiştir. Bu tarihe kadar Roma devleti demokratik değildi, siyasi partiler yoktu, toplum hürler ve köleler olmak üzere iki ayrı sınıfa bölünmüştü. İÖ. 509’dan sonra Roma Cumhuriyet döneminde devlet genellikle, doğuştan (aileden) ve zenginliğe bağlı olarak atanan senatörler tarafından yönetildi (Tokalak, 2006:59).

Roma İmparatorluğu'nun temellerini aslında ünlü Julius Sezar İÖ. 48 yıllarında atmıştır. Bu tarih Sezar'ın senatonun haklarını kullanarak Roma senatosu üzerinde hâkimiyet kurmaya başladığı tarihtir (Tokalak, 2006:59).

b-Bölünen İmparatorluk

Roma İmparatorluğu merkezde oturan tek kişinin idare edemeyeceği kadar genişlemiş ve yönetilemez duruma gelmişti. Üstelik sınır bölgeleri de tehlike altındaydı (Grant, 200:17).

3. yüzyılda Alman kabileleri Vizigotlar, Ostrogotlar ve Lombardların istilasına uğrayan Roma İmparatorluk sınırlarında çözümler ve imparatorluk için kriz dönemi başladı (Tokalak, 2006:62).

Bu büyük coğrafi sahanın yönetimini, imparatorluğu ancak belli bölgelere bölerek yönetme zorunlu hale gelmişti. 305 yılında imparatorluk yönetimi, Batı ve Doğu olarak başlıca iki bölüme ayrılmıştı (Tokalak, 2006:60).

Batı Bölgesi Maxsimianus yönetiminde merkezi Milano şehri olan İtalya, Afrika ve İspanyayı içeriyordu. Doğu bölgesi ise, Diocletianus yönetiminde merkezi İzmit olan Anadolu, Suriye ve Mısır bölgesini içeriyordu (Tokalak, 2006:61).

Böylece Roma'nın ortak iki hükümdarı oluyordu. O dönemde İstanbul henüz kurulmamıştı. İstanbul'da bugünkü Topkapı Sarayı'nın bulunduğu yerde, Yunanistan'dan göç etmiş ufak bir Yunan kolonisi bulunuyordu.

c-Bizans'ın (Doğu Roma) Oluşumu

Doğu Roma (Bizans), köken itibariyle Roma'ydı yani Latin kimliği ve uygarlığının doğudaki bir uzantısıydı. Bugünkü İstanbul şehri ilk defa İÖ. 650 yıllarında Yunanistan'dan göç eden Megaralı Dorlar tarafından kurulmuştur. O

dönemde ufak bir köy şeklinde olan bu yerleşim bölgesinin Megaralı Yunan komutan Byzans'ın kurduğuna inanılır.

Bizans İmparatorluğu'nun temelleri, Roma İmparatoru Konstantinous'un İstanbul'u, o dönemdeki adıyla Konstantinopolis şehrini 330 yılında Romanın yeni başkenti olarak yeniden inşa ettirmesiyle atıldı.

Şehir boğaz kıyılarında Avrupa'yla Asya'nın kesiştiği ve önemli ticaret yollarının geçtiği bir noktada yer alıyordu. Konstantinopolis'in inşası Roma İmparatorluğu'nun kurtuluşunu doğuda aramaya dayanan köklü politika değişiminin bir ürünüdür. En zengin eyaletler, Suriye, Filistin ve Mısır, hep doğudadır. Filistin'de doğan ve imparatorluğa yeni bir soluk getiren Hristiyanlık doğuda gelişmiştir. 312 yılında Konstantinus Hristiyanlara ibadet özgürlüğü tanımıştır (Kaplan, 2001:14).

Konstantinus'un Hristiyanlara ibadet özgürlüğü tanımadaki amacı yalnızca dinsel değildir. her şeyden önce sınırları savunmak Got ve Pers tehdidini kendi kültürü içinde eriterek batıya doğru sürmektir. Bunda da başarılı olmuş oysa yönetimde zafiyetler yaşayan Batı Roma bu akınlara fazla dayanamamış ve 476 yılında düşmüştür. Batı Romanın yıkılması ile Konstantinopolis çok kısa sürede eski başkent Roma'nın yerini almış ve tam anlamıyla kent, yani Polis olmuştur (Kaplan, 2001:15).

Bizans İmparatorluğu, Roma İmparatorluğu'nun uzantısı ve devamı olup Roma devlet geleneği üzerine kurulmuştur. 4. yüzyıl başlarında Roma İmparatorluğu merkezini doğuya kaydırıp Byzantion şehrini Yeni Roma/ Konstantinopolis olarak büyütüp başkent yapınca Latin dil ve kültürü Roma'dan taşınıp, merkezini Yunan kültürünün coğrafi alanına yerleştiriyordu.

Romalılar hem batılı hem doğuluydu. 4. yüzyıldan sonra bu eğilim gittikçe doğuya kaydı. Konstantinopolis'te pagan (çoktanrılı) dinî inanışın bırakılıp 4. yüzyılda resmen Hristiyanlığın benimsenmesiyle Roma kültüründen Bizans

kültürüne geçiş yaşandı ve sosyal hayat kilise öğretilerine göre şekillenmeye başladı (Tokalak, 2006:66).

Böylece Doğu Roma İmparatorluğu, Roma hukuk ve siyasi geleneği, Helenistik dönemden süzülerek gelen Yunan kültürü ve Hristiyanlığın yanı sıra kısmen Sasanî ve diğer Doğu unsurlarını da içine alarak kendine özgü bir yapı kazanmıştı. Bu nedenle batılı araştırmacılar genellikle İstanbul'un başkent ilan edildiği 330 tarihinden 1453'te Fatih Sultan Mehmet tarafından fethine kadar bin yıldan fazla devam eden, Doğu Roma İmparatorluğu'na Bizantin'dan yola çıkarak Bizans İmparatorluğu, halkına da Bizanslılar adını verdiler.

Kısaca kronolojik açıdan baktığımızda Klasik Roma İmparatorluk dönemi İÖ. 30 yılında başlamış İS. 476 yılında tarih sahnesinden silinmiştir. Fakat Doğu Roma olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında akademisyenlerin verdiği 'Bizans' adıyla 1453 yılına kadar devam etmiştir (Tokalak, 2006:59).

Bizanslılar özellikle Hristiyanlığın da etkisiyle mimaride ve resim sanatında önemli eserler meydana getirmişlerdir.

BİZANS MİMARİSİ

Bizans sanatı M.S. 4. ve 5. yüzyıllarda Hellen ve Roma kültürünün yeni bir yorumu olarak Anadolu'da doğmuş ve Konstantinopolis'te gelişmiştir. Selçuk uygarlığı (1071-1299) sağlam ve bakımlı yolları, taş köprüleri, kervansarayları, su kemerleri, camileri, medreseleri, rasathaneleri, kütüphaneleri, hamamları ve sarayları ile Avrupa dahil Ortaçağ dünyasının en ileri düzeydeki temsilcilerinden biri idi. Haçlı Seferleri sırasında Anadolu'ya gelen Avrupalılar Selçuklular'dan bir çok konuda etkilendiler. Başlangıçta ilk olarak Şam mimarisinden faydalanmış ve bunları yeni amaçlarına uydurmasını bilmiştir. Esası bir toplantı yeri olan bazilikayla, ufak ticari anlaşmazlıkları halleden hakimın yerine İsa mefhumunun alınması ile Hristiyanlaştırarak bir kilise haline getirmişlerdir. Bazilika şeklindeki kilise, uzun

bir yapıdır. Doğu ucunda yarım yuvarlak bir şekilde dışarı taşan bir apsis, batı ucunda ise, narteks adı verilen bir hol bulunur. Narteksin iki yanındaki merdivenlerden yan neflerin üzerinde uzanan ve kadınlara ait olan galerilere çıkılır. Bir bazilikanın üstü çift meyilli ve kiremit kaplı ahşap bir çatı ile örtülü olurdu. Bu basit ve sade kilise tipi; Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında ve Bizans Sanatının özellikle ilk devrinde hayret verici bir derecede tutulmuş ve sayısız denecek kadar çok örnek meydana getirilmiştir.

Bu tipin karakteristik örneklerinden biri de başkent İstanbul'dadır. 461'de kurulan Studios Manastırı'nın Aziz Ioannes Prodromos'a ithaf edilen kilisesi olan bu bina, önce İmrahor Anıtı sonra İlyas Bey Camii adını alarak zamanımıza kadar gelmiştir. Yıkık bir halde olan bu binada bazilika tipi en yalın biçimde uygulanmıştır. Yapının iç mekanı bütün normal bazilikalarda olduğu gibi iki sütun dizisi ile üç nefe ayrılmıştır. 18. yüzyıldaki yangından sonra sağ taraftaki sütunlar kaldırılmış, ahşap çatıdan da hiçbir iz kalmamıştır. Henüz ayakta duran soldaki sütun dizisinin, yangın nedeniyle süslemelerini tümüyle yitirmiş başlıkları üzerinde zengin bir biçimde işlenmiş mermer bloklardan oluşan bir aritrav bulunmaktadır.

Dışarı taşkın apsis dıştan üç cepheli, içerden ise yarım yuvarlaktır. Kaynağını ilkçağ sanatının türbe ve hamamlarından alan ve Hristiyan mimarisi tarafından özellikle anı yapılarında kullanılmak üzere benimsenen bu tipin güzel bir örneği, İstanbul'da bugün Küçük Ayasofya Camii adını taşıyan eski Sergios ve Bakkhos Kilisesi'dir. İmparator İmparator I. Jüstinyen tarafından 526-530 yıllarında yaptırılan bu yapının dış duvarları, pek düzgün olmayan bir kare oluştururlar. Batıya bakan cephe önündeki sütunlu son cemaat yeri, bir Türk dönemi eklentisidir. İçerde sekiz güçlü paye ile oluşturulan sekizgen bölümü basık, dilimli bir kubbe örtmektedir. Bu orta mekan doğu yönünde ileri doğru uzanan ve dışarı taşan bir apsisle sahiptir. Payeler ve bunların arasındaki sütunlar ile dış duvarlar arasında kalan dehliz, orta kısmı bir atnalı gibi sarmakta, üst kısımda ise bir galeri bulunmaktadır.

Bizans mimarisi bu iki ayrı tipi, bazilika ve merkezi planı birleştirerek yeni bir mekan yaratmaktan da geri kalmamış, bunun sonucunda 5. yüzyılın sonlarına

doğru kubbeli bazilika denen tip doğmuştur. Yuvarlak bir mekan esas oluşturacak şekilde kurulan bu binalarda, mekanın üstü yapının bütününe kaplayan bir kubbe ile belirtilmiştir. İlk örnekleri Anadolu'da yapılan kubbeli bazilikaların en görkemlisi ise, İstanbul'daki Ayasofya'dır. Burayı Anadolulu iki mimar İmparator I. Jüstinyen'in emri ile 532-537 yıllarında, yanmış olan eski bir kilisenin yerine yapmışlardır.

Bizans Sanatının ilk devresi siyasi ve askeri gerilemelerle beraber 726'da ortaya çıkan ve kiliselerin dini resimlerle süslenmesini yasak eden bir cereyan ile sarsıntı geçirmiş ve bu durum, kısa bir ara ile 842 tarihine kadar sürmüştür. Bu döneme ikonaklasma denir. İkonaklasmanın 842'de ortadan kalkması ile gerçek anlamı ile başlayan Orta Bizans devri sanatı, 1204'de Bizans'a karşı yapılan Haçlı seferlerinin sonunda İstanbul'u ele geçiren Latinlerin burada bir Latin İmparatorluğu kurmalarına değin sürmüştür. Bu devirde Bizans Sanatı, kilisenin İkonaklasmaya karşı kazandığı zaferle yeni bir yön almış ve sanat, önceki devrindeki özgünlüğünü yitirerek, kilisenin günden güne kuvvetlenerek hakimiyeti altında belki de sert ölçülere bağlanmak zorunda kalmıştır.

Orta Bizans devrinde ufak ölçüler hakim olmakla beraber dış çizgilerin zarif, ölçülerin ise uyumlu olmasına önem verilmiştir. Yunan Haçı plan bu devirde mimari tiplerin başında gelmekte, hatta uzun süre tek mimari tipi teşkil etmektedir. Bu tipte binanın orta kısmının bir Yunan haçı biçimindedir ve tam ortada bir kubbe bulunmaktadır. Başlangıçta hayli kaba ve ağır bir görünüşe sahip olan Yunan haçı planı sonradan geliştirilerek iç çizgilerin incilmesi ile daha hafif bir görünüş almıştır.

Bu ikinci safhada kubbe Kalenderhane Caminde olduğu gibi ağır masif köşe duvarlarına değil, paye ve sütunlara bindirilmiş. Bu tip yapılardan biri olan Bodrum Cami yüksek bir kriptonun üzerinde kurulmuştur. Dört sütunlu Yunan haçı planı bütün özelliklerini burada gayet açık bir biçimde görmek mümkündür. Bir narteksi takip eden naos dört ince payenin yardımı ile taksim edilen bir Yunan haçı şeklindedir. Binanın dış cephelerine konulan birtakım yan yuvarlak payeler ve bunların arasına yerleştirilen kor kemerlerle hareket ve plastik bir ifade kazandığı görülmektedir.

10. yüzyılda inşa edilen Lips Manastırı kilisesi olan Fenari İsa Cami'nin kuzey kanadı da aynı tipin gayet karakteristik bir örneğidir. Yalnız burada 17. yüzyıldaki bir tamir esnasında dört sütun kaldırılarak yerlerine iki büyük kemer inşa edilmiş ve 13. yüzyılda güney tarafına ikinci bir kilise eklenmiştir . Eski adı bilinmeyen ve 10. veya 11. yüzyılda. Yapıldığı tahmin edilen Vefa Kilise Cami adıyla da bilinen Molla Gürani Cami ise, 14. yüzyılda eklenen büyük Theotokos Ton Diakonissa Kilisesi (Akataleptos) = Kalenderhane Cami ve anıtsal dış narteksi bir tarafa bırakacak olursa dört sütunlu Yunan haçı planı veren bir Orta Bizans devri kilisesidir.

Komnenos sülalesi zamanında 1081-1118 yılları arasında yapılan ve Pantepoptes Manastırının kilisesi olan Eski imaret Cami ise. aynı tipin en güzel örneğidir. Komnenos sülalesi tarafından kurulan ve esası 1136.da yapılan Pantakrator Manastırının kilisesi olan Zeyrek Kilise Cami, bu devirde büyük kiliselerin ancak ufak kiliselerin birleşmesiyle meydana getirildiğini gösteren karakteristik bir örnek olarak dikkati çeker.

Yunan haçı planlı kiliselerin en büyük örneklerinden biri olan Zeyrek Cami güney kanadı ancak 16 m. uzunluğundadır. Orta Bizans devrinde daha az uygulama alanı bulmuş plan tipine sahip yapılara da rastlanmaktadır. Bu yapılardan biri, Kariye Cami olarak tanınan Khora Manastırının kiborium planlı naos kısmıdır. Son Bizans devrinde, İstanbul'da yeni bir mimari tipin doğduğunu ve bunun 1284-1294 yılları arasında yapıldıkları bilinen üç kilisede uygulandığını görüyoruz. Bunlar, fetihten sonraki isimleri ile Koca Mustafa paşa Cami, Fenari İsa Cami ve Fethiye Cami esas binasıdır.

Bu tip binalarda görülen plan şemasının, Orta Bizans devrinde görülen Yunan haçı planıyla hiç bir suretle ilgisi yoktur. Zira, bu plan şemasında naos kısmında dört kemer üstünde yükselen bir kubbe bulunmakta ve orta mekan bu kare alanın altında kalmaktadır. Bu orta kısmın etrafında, üç taraftan onu bir at nalı gibi saran basık

tonozlu dehlizler uzanmakta ve bu yüzden de bu plan tipine kısaca Dehlizli tip adı verilmektedir.

Su tesisleri: İstanbul'da Roma devrinden beri su tesisleri yapılmış, bunlar Bizans devrinin başında da yapılmaya devam edilmiştir. Fakat bu tesislerin Bizans devrinde ne zamana kadar kullanıldığı belli değildir. İstanbul'a gelen su, özel tesislerle şehre iner, baş havuzlara gider ve yer altı kanallarıyla şehre yayılırdı. Romalılar tarafından yapılan isale hatları ve şehir içi şebekesinin Bizanslılar tarafından korunamadığı ve devamlılığının sağlanamadığı söylenebilir. 10. yy' dan sonra şehir şebekesi harab olmuş ve 1204 yılındaki Latin istilas sırasında ise hem sur dışındaki hemde sur içindeki su şebekesi hemen hemen tamamen tahrip edilmiştir. 4.yy'dan itibaren şehrin su ihtiyacının karşılanabilmesi ve kuşatmalara direnebilmek için çok sayıda açık ve kapalı sarnıçlar yapıldığı bilinmektedir. Kare veya dikdörtgen planlı, üzeri, taş sütunlar ve tuğla kemerlerle taşınan bir tonozla örtülmüş olan su tesisleridir. Bu yapıların görevi, suyu muhafaza etmektir .

Anıtlar: Bizans döneminde, kentin çeşitli yerlerinde dikilmiş anıtlar da vardır. Bunların en önemlilerinin bulunduğu Hipodrom, şehrin eğlence ve siyaset merkezi, yarışların ve politik mücadelelerin yapıldığı yerdir. Burası, Sultanahmet ile Adliye Sarayı arasındaki düzlükte uzanan U şeklinde bir saha idi. Anıtlar, ortada bulunan ve Spina adı verilen bir eksenin üzerinde sıralanırdı.

Yılanlı sütun; Bu eski bir sütundur, 4. yüzyılda İstanbul'a getirilmiştir. Bu sütun, birleşmiş çeşitli Yunan sitelerinin İranlılara galip gelmesi üzerine, elde edilen ganimetlerin eritilmesi suretiyle meydana gelmiştir. Orijinal durumunda atın üzerinde altın bir kazan vardı ve bu kazanı tutan burmaların her biri bir yılan şeklinde son buluyordu.

Dikilitaş; Aslı bir Mısır eseri olan, 1600 yılında Firavun Tutmosis adına Karnak'da dikilmiştir. Pembe granitten yekpare olarak yapılan Dikilitaş 390 yılında İstanbul'a getirilmiş. Mermer bir kaide üzerinde, 4 bronz ayak tarafından taşınan anıtın kaide kısmının 4 yüzü de mermer kabartmalarla kaplıdır. Bu kabartmalarda, I.

Theodosius, oğulları, karısı ve yardımcıları ile Hipodrom sahneleri ve atın dikilişini gösteren tasvirler görülür. Anıtın kaidesinde, biri Latince, biri Grekçe olmak üzere 2 kitabe vardır. Latince de Anıtın kendi ağzından konuşur, dikiliş sebebini ve kaç günde dikildiğini anlatır. Grekçe kitabede ifade daha sadedir; Obelisklerin dikilme gayeleri tamamen Roma imparatorlarının bunları, ne kadar zorluk ve fedakarlıklarla getirtip diktirdiklerini göstermek istemelerine dayanmaktadır. Bu şekilde, halk üzerinde imparatorun ihtişam ve kudretinin artması sağlanmıştır.

Örme Obelisk; Bu anıt, İmparator Konstantin Porphyrgennetos zamanında dikilmiştir. Üzerinin zamanında madeni plakalarla kaplı olduğu bilinir.

Gotlar sütunu; Gülhane Parkındadır. Tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 4. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Bir kaide üzerinde monolit olarak yükselen gövde en tepede korint üslubunda bir başlıkla son bulmaktadır.

Çemberlitaş sütunu; Meydan ortasında hala ayakta duran bu taş anıt, daha Bizans devrinde çatlamış ve demir çemberle takviye edilmiştir. Bu yüzden Çemberlitaş olarak tanınan bu anıt, aslında mermer kaide üzerinde üst üste oturtulan yuvarlak porfir taşlardan meydana gelmiştir. Her bir okun üst tarafında kabarık taş kısımlar vardır. Ek yerlerini buralarda yer alan çelenk şeklindeki süslemeler gizler. Anıtın üzerinde, kendini tanrı Apollon Helios şeklinde tasvir ettirmiş imparator Konstantin'in heykeli bulunmaktadır.

Theodosius Zafer Takı Anıtı; Bugün Beyazıt meydanında, eski adı ile Theodosius formunda, I.Theodosius'a ait bir Zafer Takı bir de sütun bulunmaktadır. Bunlardan, Zafer Takının parçalarının bir kısmı bugün yerinde durmaktadır. Sütun ise, 557 yılında yer sarsıntısında yıkılmış, 16. yüzyıl başlarında ise, tamamen kaybolup gitmiştir.

Arkadius Anıtı; Bugün Cerrahpaşa semtinde, Arkadius adına yapılmış olan formun ortasında yer alan bu anıt, bir kaide üzerinde helezoni olarak yükselen bir

sütundur. Bu helezoni kısım bir kabartma ile süslüdür. Bu anıtın bugün sadece kaide kısmı ayaktaadır.

Kız Taşı; Fatih semtinde, 452 yılında Markianos adına dikilmiş, ufak ölçüde bir anıttır. Kaidesinde çelenk taşıyan iki zafer tanrıçası vardır. Kaideadaki bu figürlerden dolayı Türk devrinde Kız Taşı olarak anılmıştır.

Askeri Mimari Surlar: İstanbul'un esasını teşkil eden Byzantion'un antik çağdaki durumu hakkında pek bilgi yoktur. İmparator Konstantin'in, 330'da İstanbul'u kara tarafından sızarak fethettiği bilinmektedir. İstanbul surları, zamanla genişleyen şehre uygun olarak batıya doğru genişletilmiştir.

Surlar, 408 - 450 yılları arasında İmparator olan Theodosius zamanında batıya doğru iyice genişletilmiştir. Theodosius surları veya kara tarafı surları adı verilen bu Surların 96 kulesivardır. Marmara' dan mermer kule ile başlar, Haliç e uzanır, Edirne Kapının biraz ilerisinde ise, kesilir. Buradan ilerdekiler daha sonraki devirlere aittir.Surların yer yer dışarıya bağlantı sağlayan kapıları vardır. Bu kapılara Türk devrinde çeşitli isimler verilmiştir.

Sur kapılarının bir kısmının eski isimleri bilinmemekle beraber, sadece 3 tanesinin tam ve kesin olarak isimleri, üzerlerindeki kitabelere dayanılarak tespit edilmiştir. Bunlar, Porta Aerea (Altın Kapı), Pege (Silivrikapı), ve Rhegium (Mevlevihane kapısı)'dır. Surlar, üç bölümden meydana gelmekteydi, 1- Anasur, 2- İçsur, 3- Hendek. Surların, Ayvansaray tarafındaki ucu Theodosius zamanından sonra şehrin genişlemesine uyarak yenilenmiştir. Özellikle Komnenoslar devrinde, burada İmparatorluk sarayı olduğu için bu bölge (Blakhemae) özel olarak genişletilmiştir.

Kara surlarının devamlı olarak tamir edildiği, Bizans kaynaklarından ve kulelerdeki kitabelerden belirlenmektedir. Marmara ve Haliç surları, kara surları kadar önemli değildir. Özellikle Haliçtekiler iyice zayıf tutulmuş, Marmara surları da çok kuvvetli yapılmamıştır. Haliç surlarının zayıf olmasının sebebi, Haliç'in devamlı

olarak kapalı tutulması, Marmara surlarının kuvvetli olmamasının sebebi ise, denizin bu bölgede çok akıntılı olması yüzünden gemilerin buraya yanaşmasının güç olmasıdır.

Altınkapı; Kara surlarının en önemli kapısı olarak bilinir. Altınkapının özel bir durumu vardır, o da Via Egnēia adı verilen İstanbul Roma ana yolunun buradan başlamasından kaynaklanmaktadır. Kendine özgü bir cephe mimarisine sahiptir. Normal kapılarda görülen bir açıklık yerine burada 3 açıklık vardır. Esas giriş imparatora mahsustur, halk yan kapılardan geçer. Cephe mermer bloklarla kaplıdır.

Bizans Sarayları

Büyüksaray; İstanbul'un ilk büyük imparatorluk sarayıdır. Topkapı Sarayı gibi geniş bir saha içinde kurulmuş ve çok sayıda yapıdan meydana gelmiş olan saray, Sultanahmet'ten K. Ayasofya'ya kadar olan sahayı kaplıyor ve denize uzanıyordu. Saray, 4. yüzyıldan 10. yüzyıla kadar devamlı olarak inşa ve tadil edilmiş olan irili, ufaklı binalarla adeta küçük bir şehir görünüşünde idi. Tamamen harap olmuş bu Kompleks'den zamanımıza yalnızca bazı cephe kalıntıları ulaşmıştır.

Tekfur Sarayı; Bizans İmparatorlarının ikinci saray kompleksi Edirnekapı yakınlarında bulunan Blakhernai Saray kompleksidir. Bu yapı grubundan günümüze sadece bir pavyon ulaşmıştır. Tekfur Sarayı adı ile tanınan bu yapı, Bizans sarayları hakkında fikir veren bir örnektir. Eski adı ve yapılışı tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 12. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğu düşünülebilir. Yapı, Bizans Latinlerden geri alındıktan sonra onarım görmüş ve bu esnada yapıya bazı kısımlar da eklenmiştir. On kısmında bir avlu bulunan yapı, bir bodrum katı ve iki tam kattan meydana gelmiştir. Bodrum kat kemerlidir ve bu kemerler vasıtasıyla avluya asılmaktadır. Son derece zengin bir cephe mimarisi ve süslemelerin görüldüğü yapıda özel olarak imal edilen süs tuğlaları kullanılmıştır. Pencere kemerleri ise, renkli ve beyaz bir taş ile iki veya üç tuğlanın alternatif olarak dizilmesiyle oluşturulmuştur. Yapı, fetihten sonra çini fabrikası ve cam atölyesi olarak da kullanılmıştır.

BİZANS RESİM SANATI

Bizans Sanatı başlangıçta Roma sanatının devamcısı olmuş, fakat daha sonra gerek çeşitli kültürlerin izlerine sahip ülke ve toplulukları içine alan coğrafi durum, gerekse resmi din olan Hristiyanlığın kuvvetli etkisi ile tamamen yeni orijinal bir sanat karakterine sahip olmuştur.

Bizans sanatının ilk dönemi siyasal ve askeri gerilemelerle birlikte, 726'da ortaya çıkan ve kiliselerin dini resimlerle süslenmesini yasak eden bir akım ile sarsıntı geçirmiş, bu durum kısa bir ara ile 842'ye kadar sürmüştür. Bu akıma ikonoklasma adı verilir. İkonoklasma'nın 842'de ortadan kalkması ile başlayan Orta Dönem Bizans sanatı, 1204'de IV. Haçlı seferinin Bizans'a yönelmesi ve İstanbul'u ele geçiren Latinlerin bir Latin İmparatorluğu kurmalarına kadar sürmüştür. Makedonyalılar ve Komnenoslar sülaleleri zamanına rastlayan bu dönemde Bizans sanatı, kilisenin ikonoklasma'ya karşı kazandığı zaferle yeni bir yön tutmuştur. Ancak ilk dönemdeki özgürlüğünü yitirerek kilisenin artan egemenliği altında sert kurallara bağlanmak zorunda kalmıştır. Orta dönemde küçük boyutlar kullanılmış ama dış çizgilerin zarif, ölçülerin uyumlu olmasına önem verilmiştir.

İlk Bizans döneminde (330-726) yapılmış olan duvar mozaiklerinden İstanbul'da hiçbir örnek kalmamıştır. Bunun başlıca nedeni de mozaiklerin 726-842 yıllarındaki ikonoklast (Resim kıran) akım sırasında tahrip edilmiş olmasıdır. Yine de ilk Bizans dönemine ait İstanbul dışındaki bazı mozaik ve minyatürlerin yardımı ile bu dönemin resim sanatının karakterini saptayabiliriz. İlkçağın Helenistik resim sanatı üslubu kendini, ilk dönem sanatı içinde kuvvetle belli eder. Ama bu arada, Doğu'dan gelen daha farklı etkilerin de sanata yansıdığı görülür.

İstanbul'da bu döneme ait figürlü duvar mozaiği yoksa da çok dikkat çekici bir döşeme mozaiği yakın zamana kadar duruyordu. Bu mozaik, Sultan Ahmed Camii'nin Marmara yönünde Arasta denen eski çarşının yerindeki Bizans sarayının yıkıntıları arasında bulunmuştur. 5. yüzyıl başlarına ait olduğu sanılan bu mozaik döşeme saf bir Bizans yapıtı sayılmaz. Çünkü her bakımdan, ilk Bizans döneminin

başındaki geçiş aşamasının özelliklerine sahiptir. Mozaiklerde zemin beyaz küplerden oluşturulmuştur. Çevrelerini ise geniş ve çok zengin dal kıvrımlarını içeren bir bordür dolaşır. Beyaz zemin üstündeki figürler birbirlerine bağlı olmadıklarından, bu mozaiklerde belli bir kompozisyona rastlanmaz. Zemin üstüne adeta serpiştirilmiş gibi bir takım insan, hayvan, ağaç, kaya hatta mimari tasvirleri yerleştirilmiştir. Bu yapıtta süslemeci bir amaç ön plandadır. Bu dağınık figürlerin arasında bir sepetle tavşan avlayan çocuk, bir eşeğin önünde yem torbasını tutan bir başka çocuk, otlayan beygirler, mandolin çalan bir adam, bir ırmak perisi, aslanla mücadele eden bir fil, elinde mızrağı ve kalkarıyla bir savaşçı, ağacın üzerinde bal arayan bir ayı, bir ceylanı parçalayan iki pars gibi tasvirlerle rastlanır. Hristiyanlıkla bir ilgisi olmayan bu mozaikler, gerek konuları gerek renkleri ve gerek çizgileriyle ilköğren Helenistik resim beğenisinin izlerini taşımaktadır.

İkonoklast akım resim sanatına büyük bir darbe indirmişti. Kiliselerdeki dini resimler tahrip edilmiş, ancak bir haç resminin yapılmasına izin verilmiştir. Aya İrini Kilisesi'nin apsis yarım kubbesindeki mozaik haç, bu dönemden (8.yüzyıl) kalmadır. Aslında ikonoklastlar sanat düşmanı değillerdi. Yaptıkları binaların duvarlarını da desenlerle süslemekten geri kalmıyorlardı. Ama 842'de kilise ikonoklastlara karşı galip gelince sanat büyük bir kontrol altına alındı. Her şeyde Hristiyanlığın özünü ve anlamını belirtecek sembollerin yer alması isteniyordu. Nitekim mimaride de Yunan Haçı planı denilen tip, bu amacı en iyi yanıtlayan biçim olduğundan büyük taraftar bulmuş ve adeta dönemin değişmez mimari tipi olmuştur.

Bu dönemde kilise başlıca üç bölüme ayrılıyordu. Bunların en önemlisi kubbe, gökyüzünü temsil ediyordu. Bu kubbenin altındaki mekan (naos) ise yeryüzüdür. Kubbeyi taşıyan kemerler ve pandantifler yalnız mimari unsurlar değil, aynı zamanda yeryüzü ile gökyüzü arasındaki bağıntıyı sağlayan sembolik bölgelerdir. Kilisenin bema kısmı ise Hristiyanlığın özünün sembolüdür. Zaten ibadet sırasında da bu esrarı ifade eden merasim burada yapılmaktadır. Apsis yeryüzü kilisesinin sembolüdür. Yapının girişindeki narteks ise, daha dünyasal karaktere sahip bir hazırlık mekanıdır. Mimarideki bu sembolik öz, saydığımız yerlerin her birinin aynı ilkelere uygun resimlerle süslenmesi yoluyla daha da

belirgin bir hale getiriliyordu. Orta Bizans döneminde büyük bir ciddilikle uygulanan bu resim programının tam bir örneğine İstanbul'daki yapılarda rastlanmaz. Buna karşılık, Ayasofya'da 842'den sonra yapılmış olan bir takım tek mozaikler bulunmaktadır. Bunlar, dönemin resim programına bağlı olmamakla birlikte, üslup açısından zamanın kalite ve beğenisini çok iyi yansıtır.

Son Bizans döneminde sanatta bir "Rönesans" niteliğinin belirdiği görülür. Bu dönemde sanat kilisenin sert kurallarından sıyrılmış ve dini konuları daha özgür bir biçimde dile getirmiştir. Bu arada, ilkçağın Helenistik üslubunun temel ilkeleri de yeniden canlanmak olanağı bulmuştur. Son Bizans döneminin en görkemli resim koleksiyonu, bugün Kariye Camii olarak bilinen Khora Manastırı kilisesindedir. Çok eski tarihlerden beri var olan bu yapı, Komnenoslar zamanında ciddi bir biçimde tamir görmüş, bugünkü naos kısmı da o dönemde yapılmıştır. Latin istilas sırasında harap olan bina, İstanbul'un yeniden imparatorluğun başkenti olmasından kısa bir süre sonra, 1305 yılına doğru devlet ileri gelenlerinden Theodoros Metokhites tarafından tamir ettirilmiştir. Bu sırada kilisenin kuzey ve güneyine birer kanat eklenmiş, batı yönünde de bir narteks daha yapılmıştır. Güney yönündeki kanadın içi ise fresklerle süslenmiştir. Narteksten ana mekana açılan kapının üzerindeki mozaik panoda bu resimleri yaptıran Metokhites, İsa'ya kilisenin bir modelini sunar vaziyettedir. Kariye Camii mozaiklerinde İsa ve Meryem'in hayatı ile İsa'nın mucizeleri tasvir olunmuştur. Kariye mozaikleri ifade açısından canlı ve hareketli tablolarıdır. Bu kompozisyonlarda Orta Bizans döneminin sert ve korkunç ifadesini bulamayız. Orta Bizans dönemi mozaiklerinde olmayan ve Avrupa'da da ancak Rönesans ile ortaya çıkan önemli bir özellik, bu kompozisyonlarda açıkça görülür. Bu da derinliği belirten bir takım unsurların kompozisyon içinde yer almış olmasıdır. Sahnelerin hepsinde zemin dekoru olarak mimari ve Helenistik peyzaj motifleri kullanılmıştır. Kademeli kayalardan oluşan bu peyzajlarda yer yer, üst kısımları budanmış ve yanlarından yeni bir dal fışkırmış olan ağaç gövdeleri görülür. <<http://www.bigglook.com/biggtravel/bizans/mimari.asp>>

Bizans devrinde, 330-726 yılları arasında yapılan duvar mozaiklerinden İstanbul'da hiç bir örnek kalmamıştır. Bunun da başlıca sebebi, 726-842 yılları

arasında görülen Resim Kıran hareket ile bunların tahrip edilmiş olmasıdır. Fakat, Bizans devrine ait İstanbul dışındaki bazı mozaiklerin ve minyatürlerin yardımı ile bu devrin resim sanatının karakterini tespit edebiliriz. İlk çağın Helenistik resim sanatı üslubu, ilk Bizans devri sanatında gayet kuvvetli bir şekilde kendisini belli eder.

Fakat, bu arada doğudan gelen daha farklı tesirlerde, sanata yerleşmeye başladıkları görülür. İstanbul'da bu devreye ait duvar mozaïği yoksa da, çok dikkat çekici bir mozaik döşeme yakın zamana kadar duruyordu. Bu mozaik, Sultanahmet Cami'nin Marmara yönünde bulunan, Arasta adı verilen eski çarşının yerindeki Bizans sarayının harabelerinin arasında bulunmuştur. 5. yüzyılı başlarına ait olduğu sanılan bu mozaik döşeme, saf bir Bizans eseri sayılamaz. Zira, her bakımdan ilk Bizans devrinin başındaki intikal safhasının özelliklerine sahiptir. Beyaz zemin üzerindeki figürler birbirlerine bağlı olmadıklarından burada belirli bir kompozisyon yoktur, birtakım insan, hayvan, ağaç, kaya ve hatta mimari tasvirler zemin üzerine adeta serpiştirilmiş gibi yerleştirilmiştir. Burada, tezyini bir gaye ile hareket edilmiştir. Bu dağınık figürlerin arasında, bir sepetle tavşan avlayan bir çocuk, bir eşeğin önünde yem torbası tutan başka bir çocuk. Otlayan beygirler, mandolin çalan bir adam, bir Irmak perisi, aslanla mücadele eden bir fil, elinde mızrağı ve kalkanı olan bir savaşçı, bir ağacın üzerinde bal arayan bir ayı, bir ceylan parçalayan iki pars v.s gibi tasvirlerle rastlanır. Hristiyanlıkla ilgisi olmayan bu mozaikler, ilk çağın Helenistik resim zevkinin izlerini gerek konuları gerek renkleri ve gerekse çizgileriyle taşımışlardır.

İkonaklast cereyan, Resim Sanatına büyük bir darbe indirmiştir. Kiliselerdeki dini resimler tahrip edilmiş, yalnızca haç resminin yapılmasına izin verilmiştir. Hagia Eirene Kilisesi'nin apsis yarım kubbesindeki mozaik haç 8. yüzyıldan kalmadır. Bu dönemde, kilise başlıca 3 tipe ayrılıyordu. Bunların en önemlisi kubbedir. Burası gökyüzünü temsil ederdi. Bu kubbenin altındaki mekan, yani naos ise yeryüzüdür. Kubbeyi taşları kemerler ve pendentifler yalnız mimari unsurlar değil, aynı zamanda yeryüzü ile gökyüzü arasındaki bağlantıyı sağlayan sembolik yerlerdir. Kilisenin bema kısmı, Hristiyanlığın oluşum esasının sembolüdür ve zaten ibadet sırasında bu

esrarı ifade edecek olan merasim burada cereyan etmektedir. Apsis ise, yeryüzü kilisesinin sembolüdür.

Yanlardaki hücreler, bema ve apsise bağlı yardımcı mekanlar, binanın girişindeki narteks ise, daha dünyasal bir karaktere sahip bir mekandı. Mimarideki bu sembolik öz, bu saydığımız aksamı her birinin ayrı esaslara uygun resimlerle süslenmesi sayesinde daha da belirli bir hale getiriyordu. Orta Bizans devrinde büyük bir ciddiyetle tatbik edilen bu resim programının tam bir örneğine İstanbul'daki eserlerde rastlanmaz. Buna karşılık, Ayasofya'da 842'den sonra yapılmış olan birtakım tek mozaikler ile karşılaştı; bunlar o devrin resim programına bağlı olmamakla beraber, üslup bakımından o devrin zevk ve kalitesini çok iyi gösteren eserlerdir .

Son Bizans devrinde Bizans Sanatında bir , 'Rönesans" karakterinin belirlediği görülmüştür. Bu devirde sanat, kilisenin sert kurallarından sıyrılmış, bunun sonucunda ciddi konular daha serbest bir şekilde işlenir hale gelmiş ve bu arada ilk çağın Helenistik üslubunun esasları da tekrar canlanmak imkanını bulmuştur.

Son Bizans devrinin en görkemli resim koleksiyonu; evvelce Khora Manastırının kilisesi olan Kariye Cami'nde görülebilir. Latin istilas esnasında harap olan bu bina; İstanbul'un tekrar İmparatorluğun başkenti olmasından bir müddet sonra, Devletin ileri gelenlerinden Theodoros Metokhites tarafından 1305 yılına doğru tamir ettirilmiştir. Bu esnada, kilisenin kuzey ve güney tarafına birer kanat, batı yönüne bir dış narteks eklenmiş, güney tarafındaki kanadın içi ise, freskolarla süslenmiştir. Son zamanlarda bu freskolar meydana çıkartılmıştı. Narteks'den esas mekana açılan kapının üstündeki panoda, bu mozaikleri yaptıran Metokhites, İsa'ya kilisenin bir modelini takdim eder vaziyette tasvir olunmuştur. Yapıdaki mozaiklerde bunun dışında hep İsa ve Meryem'in hayatı ile İsa'nın mucizelerinin canlandırıldığı sahneler yer verilmiştir. Kariye mozaikleri, ifadeleri bakımından canlı ve hareketli tablolar, bunlarda Orta Bizans devrinin sert ve korkulu ifadesini göremeyiz. Orta Bizans devri mozaiklerinde var olmayan ve Avrupa'da ancak Rönesans ile ortaya çıkan çok önemli bir husus, bu mozaiklerde aşıkarak görülür ki, bu da derinliği

belirten birtakım unsurların kompozisyon içinde yer almış olmasıdır. İsa'nın veya Meryem'in hayatı ile İsanın mucizelerini gösteren sahnelerin hepsinde zemin dekoru olarak mimar ve Helenistik peyzaj motifleri kullanılmıştır .Bu peyzajlar, kademeli kayalardan, yer yer de üst kısımları budanmış ve yanlarından yeni bir dal fişkırmış ağaç gövdelerinden ibarettir . <<http://www.bisanat.com/?sg=yazi&no=131>>

Bizans (doğu roma imparatorluğu) resmi başkenti İstanbul olmak üzere kurulmuş olan Bizans İmparatorluğu, tek tanrılı din toplumdur. Ortodoksluğu temsil eden bu uygarlık, öncesinde Erken dönem Hristiyan resim sanatı vardı. Bu resim sanatının ilk örnekleri katakomplarda bulunmuştur. Başta Roma olmak üzere birçok yerde katakompa rastlamak mümkündür. Katakompalar, kat kat oyulmuş mezar şehirleridir. Yolları, ana caddeleri, aralıkları vardır. İçlerinde çeşitli tipte mezarlar bulunmaktadır. Buralarda da Hristiyanların duvar resimleri yaptıkları anlaşıyor. Bu resimlerde hem dekoratif, hem de dini motifler göze çarpmaktadır. Hatta Hristiyanlığın bazı sembolleri de yer almaktadır. Katakompalarda görülen konulara gelince; Adem ve Havva, Nuh ve Gemisi, İbrahim'in oğlunu kurban etmesi, Musa ile ilgili hikayeler, Kızgın fırına atılmış üç genç (Tanrı heykeline tapmadıklarından fırına atılan ve tek tanrıya inandıkları için yanmayan üç genç), Yunus Peygamber, İsa ile ilgili sahneler-mucizeleri v.d. Bu ve benzeri konular, "Petrus ve Marcelinius Katakompu", "S.Sebastiano Katakompu", "Callixtus Katakompu"nda yer almaktadır. Ayrıca bazı erken resim örneklerin bulunduğu tarihi yapılara gelince; bunlar Roma'da bulunan "Santa Costanza", "Santa Pudenzia "ve "Santa Maria Maggiore" yapılarıdır.

Öncelikle Bizans resminin, üç ana kolda ve evrede geliştiğini söylemek sanırım yerinde olur. Bizans resmi, Abidevi Resim (Mozaik ve Freskolar), Kitap Resimleri (Minyatür) ve Levha Resimleri (İkonalar) olmak üzere bölümlere ayrılır. Yanı sıra Bizans resmi üç tarihi bölümde incelenir. Bunlar; İlk Bizans Devri Resim Sanatı, Orta Bizans Resim Sanatı ve Son Bizans Resim Sanatı'dır.

Erken Devir Bizans Resmi'nin hemen ardından gelen İlk Bizans Resim Devri'nin örnekleri olarak; İtalya'da Ravenna'da bulunan Galla Placidia Türbe

binasının resimleri, yine Ravenna’da bulunan “Ortodokslar ve Arienler” gibi Vaftizhaneler’de yer alan resimler, Ravenna’da bulunan “Sant’Apollinare Nuovo” ile “Sant’Apollinare in Classe” kilise binalarının duvar resimleri, Ravenna San “Vitale Kilisesi” nin duvar resimleridir. Söz konusu döneme ait Selanik’te bulunan; “Hagios Georgios” Türbe binası, “Ahiropitos Kilisesi” ve “Hagios Demetrios” Kilisesi’sine ait duvar resimleri önemlidir.

İlk Bizans Devri Resim sanatının hemen ardından, bir ara devir olan olan “İkonaklazma “ gelmektedir. Bu devirde Bizans’ta bir resim yasağı uygulanmıştır. Bu devrede yalnız haç formunun kullanımına izin veriliyordu. İkonaklasistler, kiliselerdeki bütün Meryem ve İsa resimlerini tahrip ediyorlardı. Bu devirde sanat daha hellenistik ve dindışı idi. Aynı zamanda dekoratiftir de. Kudüs’te “Kubbetüs Sahrâ” da, Şam’da “Emeviye Camisi” nde, bir Emevi Sarayı olan “Kuseyr-Amra” da, yer alan bazı resimler bu devirden kalmadır.

İkonaklazma Devri’nin hemen ardından gelen Orta Bizans Devri’nin resim sanatına geçmeden önce, Orta Bizans Devri Sanatı’nın ana özelliklerinin neler olduğuna bir göz atalım isterseniz. Söz konusu devir sanatı içinde, bir yüzyıldan beri süregelen kanlı mücadeleler sonucunda, kilisenin mücadeleden galip çıkmasıyla kilise, sanatı artık kendi egemenliği altına alıyordu. Öyleki bir Orta Bizans Kilisesi’nde hangi resmin nereye asılacağı belli hale geliyordu. İlkçağ’ın kurallarını sonraki yüzyıllara aktarmakla görevli bir devir Orta Bizans Devri... Burada yeri gelmişken söylemek gerekirse; “Başkent Üslubu” dediğimiz tarz, hellenistik ve ilkçağdan alınma bilgileri kullanıyordu.Yanı sıra “Taşra Üslubu” diye nitelendirilen bir diğer resim üslubu ise; doğrudan doğruya dini konuları kullanarak seyirci üzerinde etki bırakmayı amaçlıyordu. Bu üslup daha çok bazı eyaletlerde görülürdü.

İlki resmi, büyük bir sanattır. İkincisi ise; manastır sanatıdır, daha dar bir çerçeveye sahiptir. Orta Bizans Kiliseleri’nin plan tipi haç tipi olarak saptanmıştır. Haç planlı bir yapıda, her bölüm bir bir semboldür. Orta Bizans Devri’ne uygun en net örnekler olarak; Atina’daki “Daphni Manastır Kilisesi”, Yunanistan’daki “Hosios Lukas Manastır Kilisesi”, Sakız Adası’ndaki “Nea Moni Manastır Kilsesi” dir. Orta

Bizans devri resimleri içinde tek tek panolar halinde resimlerin yer aldığı kiliselere örnek olarak; İstanbul'daki "Ayasofya", İznik'teki "Koimesis Kilisesi" mozaikleri verilebilir. Yanı sıra, Orta Bizans Devri'ne ait fresko resimler de vardır. Bunlar ise; Selanik'teki "Panaghia Kalkeon Kilisesi", Rusya'daki "Nerediça Kilisesi", Orta Anadolu'da bulunan "Kapadokya" bölgesindeki fresko resimlerdir.

Son Bizans Devri Resim Sanatı örneklerine gelince; bu devirde resim sanatında bir yenilik başlar. İlkçağ gelenekleri birdenbire üste çıkar. Mozaik sanatı pek yaygın değildir. İstanbul'da birkaç yapıda (Ayasofya ve Kariye Müzeleri'nde, Fethiye, Vefa Kilise Camileri'nde) dikkati çekmiştir sadece. Bizans maddi çöküntü içinde bulunduğundan, mozaik yerine freskoya yönelinmiştir. Fresko resimler ise; İstanbul'da "Kariye Müzesi" nde, Sultanahmet'te bulunan "Eufemia Martyrionu" nda bulunmaktadır.

Bizans'ta bir de döşeme mozaik resimler bulunmaktadır. Erken örnekler olarak; Filistin'de bulunmuş olan "Orpheus Mozayı", 1890'lara doğru ortaya çıkarılmış olan "Madaba Haritası " isimli mozaik, "Kemgöz" Mozayı, Paris Louvre Müzesi'nde bulunan "Mevsimler" Mozayı ve "İstanbul Büyük Saray Mozaikleri" dir. Orta Bizans Devri'ne ait döşeme mozaikleri ise; en zengin örnek olarak İstanbul "Zeyrek Kilise Camisi" nde dikkat çeker. Demre'de bulunan "Noel Baba Kilisesi" döşemesi, "İznik Ayasofyası " döşemesi de ayrıca verilebilecek örneklerdir. Son Bizans Devri Döşeme Mozaikleri'ne örnek olarak da, "Trabzon Ayasofyası "nın döşeme mozaikleri verilebilir.

Bizans sanatının bir önemli kolu da minyatürlerdir. Bu minyatürlerde, İlkçağ'ın yaşanması sağlanıyor. Minyatürler, el yazmalarında karşımıza çıkıyor. İki tür el yazması var. Biri tomar şeklinde olanlar, bunlara "Rotulus" deniliyor. Diğeri ise; kitap şeklinde olanlar ki bunlara "codex" ismi veriliyor. Rotuluslarda, minyatür kenarlarda, Codexlerde ise; ya tam sayfa olarak, ya da kenarlarda, satır aralarında, ufak yüzeylerde veya sayfaların altında çerçevesiz olarak yer alıyor. Dini kitaplar; mezmurlar, menologionlar (ortodoks kilise takvimleri), synaksarionlar (menkıbeler,

aziz yaşamları), inciller olarak dikkati çekerlerken, dini olmayan kitaplar ise; Tarihler, bilim kitapları, özellikle tıp kitapları, fermanlardır.

Bizans İnanç Sistemi

Bizans İmparatorluğu'nda dinin ve dolayısıyla kilisenin önemi çok büyüktü. Hristiyanlığın resmen kabulünden sonra kiliseye karşı zaman zaman imparatorların önlem almasına rağmen kilise her zaman saygınlığını korumuştur. Patrik imparator tarafından seçiliyordu ve patrik imparatora taç giydiriyordu.

Kiliseye bağlı olarak geniş bir manastır ağı kurulmuştu. Halkın manastırlara olan ilgisi oldukça fazlaydı. Kimileri hayatı boyunca buraya kapanırken kimileri de maddi destek sağlıyordu. Bizans İmparatorluğu'nda manastırların böyle önemli olmasını nedeni; çeşitlilik gösteren, esnek ve akışkan bir kurum olması, toplumun ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olması, her sınıftan insana açık olmasıydı. İnsanlar buraya gelip, Tanrı'ya olan borçlarını ödemekte ve aynı zamanda huzur, mutluluk ve güven dolu bir hayat yaşamaktaydılar.

Bizans İkonaları

İlk Bizans döneminde (330-726) yapılmış olan duvar mozaiklerinden İstanbul'da hiçbir örnek kalmamıştır. Bunun başlıca nedeni de mozaiklerin 726-842 yıllarındaki ikonoklast (Resim kıran) akım sırasında tahrip edilmiş olmasıdır.

Khora manastırı (Kariye Camii): Eksiksiz ve olağanüstü mozaikleriyle fresklerinin, bir Paleologos Rönesansı sorusunun ortaya atılmasında tüm diğer yapıtlardan daha fazla payı vardır. Konstantinapolis' te bugün hayranlıkla seyredilen en eksiksiz ikonografi dizisi olan Hora Manastırı'ndaki tasvirler ve eşsiz mozaikler, Bizans sanatının son altın çağını en görkemli bir şekilde canlandırmakta; altın, toprak, mor, leylak ve gece mavisi renkleri, günbatımı gibi parıldamaktadır. Üç

kurucu Osmanlı döneminde Kariye' ye (köy) dönüştürülmeden önce, manastıra adını veren hora teriminin (en geniş anlamıyla 'ülke') kökeni bilinmemektedir. Belki de simgesel bir gönderme olabilir.

Kilisenin dört ayrı yerinde İsa ve Meryem Ana tasvirlerinde yaşayanların ülkesi, hiçbir yerlere sığmayanların ülkesi olarak nitelendirilmiştir. İlk manastırın Iustinianos' un yada Fokas' ın (602-610) hükümdarlık döneminde inşa edildiği sanılmaktadır ve 8. yüzyılın başlangıcından itibaren başrahiplerin adları verilmiştir. Bununla birlikte kesin arkeolojik ve tarihsel bulgulara sahip ilk kilise, Kommenoslar döneminin hemen başına aittir ve 1077 ile 1081 arasında I.Aleksios' un kayınvaldesi Maria Dukiana tarafından inşa ettirildiği sanılmaktadır. Bu yapının planı, tümü şimdiki ana mekanın içinde yer alan bir yunan haçı biçimindeydi. Yaklaşık elli yıl sonra I.Aleksios'un oğlu Isaakios Komnenos tarafından yeniden inşa edildi. Üçüncü kurucu Theodoros Metohitis'dir. 1315 ile 1320 arasında kilisenin ana kubbesini yeniden yaptırdı ve bir dış narteks ekletti. Narteksin bir uzantısı olan şapel, Hora ve Pammakaristos'da mezar işlevi görür.

Kilise İsa'ya adanmıştır, ama bağışçı aynı zamanda Meryem Ana'yı onurlandırmak istemiş ve iki narteks ile ana mekanda mozaik, parekklesion'da ise fresk şeklindeki başlangıçta üç yüz kadar sahne ve ayrı figür yer alıyordu. İkonografi ikili bir yüceltimi öngörmüştür. Narteksin ince dilimlere bölünmüş olan iki kubbesi, güney kubbede dilim sayısı yirmi dörde ulaşır. İsa'nın soyağacını temsil etmeye ayrılmış, yassıtılmış kubbe şeklindeki diğer dokuz tonoz, sivri köşelerin araya girmesine meydan vermeden Meryem Ana'yla oğlunun hayatını canlandırmak için bu şekilde tasarlanmıştır.

Freskler mozaiklerle bezenmiş kilisenin ve nartekslerin aksine, parekklesion tamamen fresklerle donatılmıştır. Fetihten sonra herhalde boş kalan Hora Kilisesi , 1501-1503 ve 1506- 1511 arasında sadrazamlık yapan Atik Ali Paşa tarafından camiye dönüştürülmüştür. Bizans ikonaları, günümüze kadar korunmuş en ünlü örnekleri Fayum mezar portreleri olan Roma portre sanatına dayanır. Bizans çöktükten sonra da bütün Ortodoks dünyasında varlığını sürdürmüştür.

Kariye pareklesion kubbesi, Meryem ve etrafında melekler. Bazı portre türlerinin, özellikle de İsa ve Meryem Ana portrelerinin Konstantinopolis modellerinden kaynaklandığı bilinmektedir. Bunu ötesinde ikonalar sadece Bizans sanatının değil, Ortodoks dindarlığının da simgesidir. Şefaatçi ve koruyucu nitelikleri, onları kültür temel nesneleri haline getirmiştir. Onların aracılığıyla, üçüncü bir kişiye ya da herhangi bir entelektüel çabaya gerek kalmadan, inananla Tanrı arasında derhal doğrudan bir iletişim kurulur. Bu nedenle ikonalar, Bizans döneminde halk kesiminde olduğu gibi aristokratik kesimde de ibadete damgalarını vurmuşlardır. <<http://www.msxlab.org/forum/sanat/17922-bizans-sanati.html>>

Mozaik Tekniği

Süsleme yada figürlü yüzey dekorasyonu için yan yana renkli taş yada cam parçaları ile yapılan resim tekniğine mozaik adı verilir.

Zemin, duvar ve kubbeler için çok kullanılan bir tekniktir. Mozaik yapılacak zemine sıva yapıp bunun üzerine yan yana mozaik malzemesi olan cam yada taş parçaları bir yüzü dışarıda kalmak üzere gömülür.

Duvar ve tavan mozaikleri konusunda uzmanlaşan Bizanslılar parçacık olarak kalın, renkli camdan oluşan plakalar kullanmışlardır.. Bu dönemde, camlar, ışığı daha iyi yönlendirebilmek için farklı açılarda yerleştirilmiştir. Bazı desenlerde, camların arkasına gümüş yada altın yapraklar yapıştırılarak gösterişli mozaikler üretmişlerdir. Halka yönetimin ve kilisenin gücünü göstermeyi amaçlamışlardır. Arka planda altın yaldız kullanımı Bizans mozaiklerini diğer devirlerde yapılan mozaiklerden farklı kılmış olan en önemli özelliktir. Daha çok dini görüntüler betimleyen Roma mozaiklerinin aksine Bizanslılar aristokrasinin de mozaiklerini yapmışlardır.

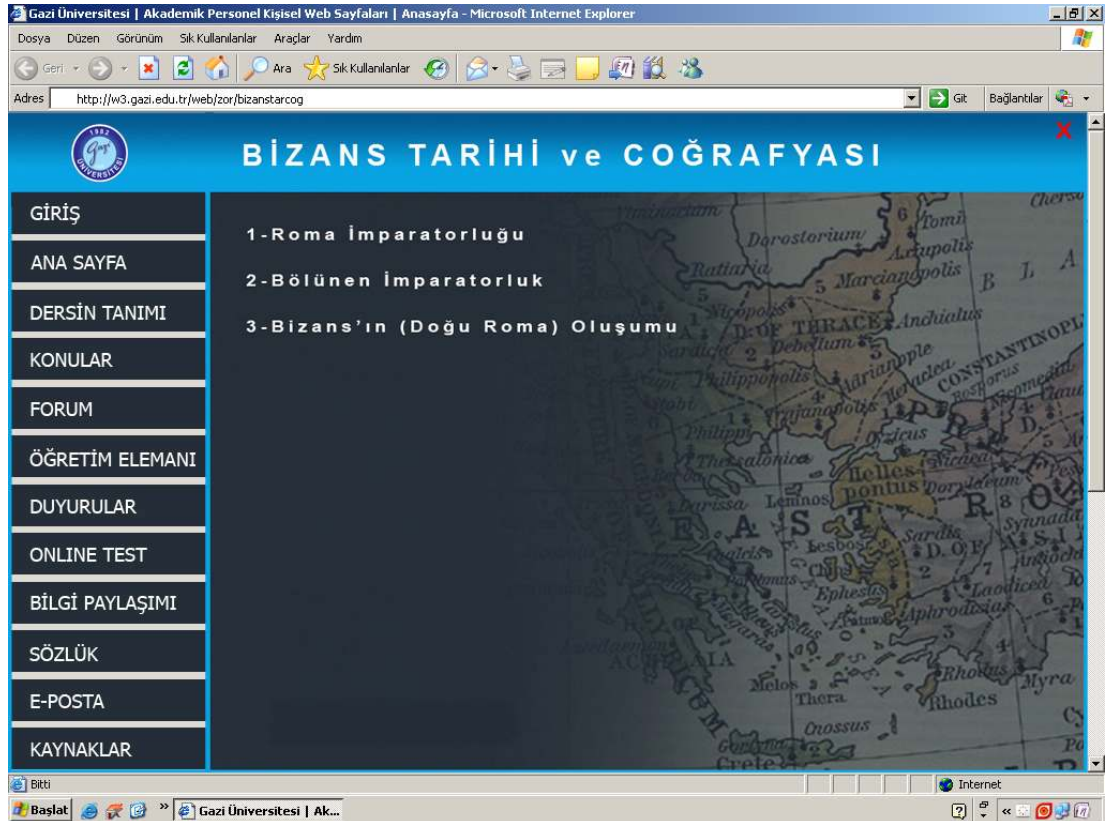
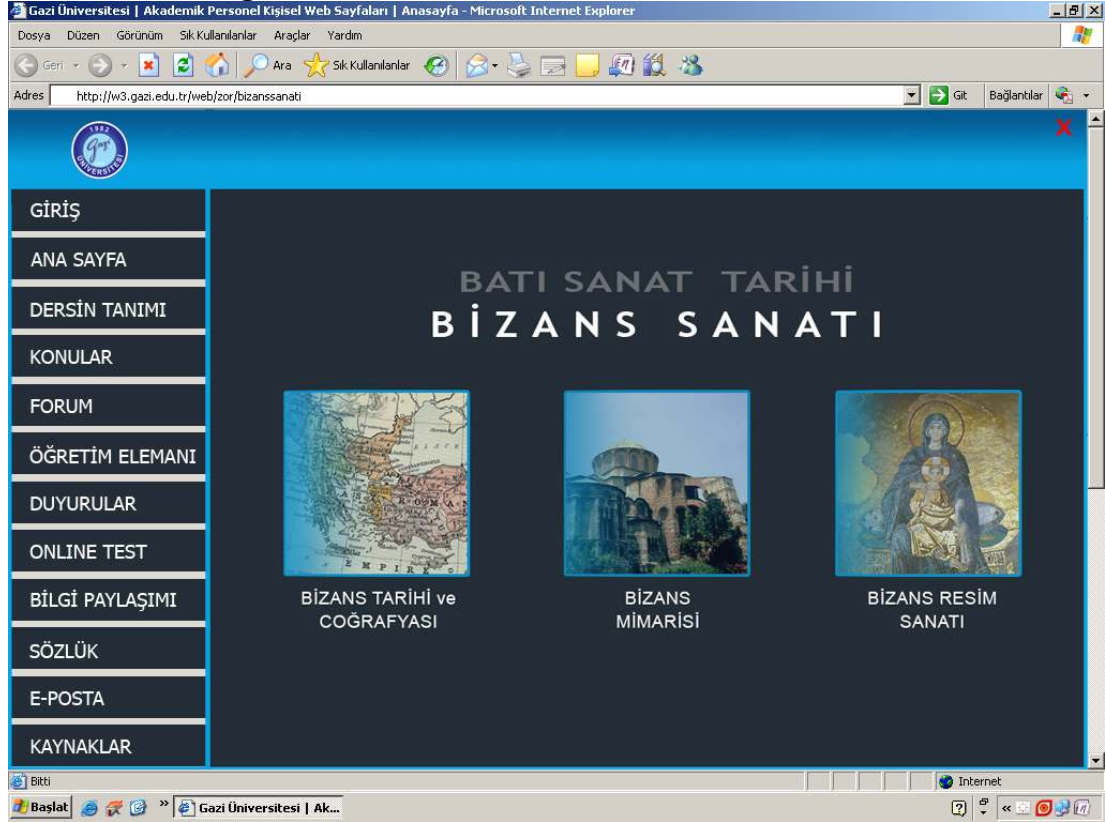
Fersk Tekniği

Islak Kireç sıva üstüne, ezildikten sonra su yada su ve kireç bileşimi bir bağlayıcı ile karıştırılan pigmentlerle yapılan resim. Yüzey kurudukça kireç, pigmentin sıvaya yapışmasını sağlar.

Bu usulde boyalar sıvanın içine geçerek kalınca bir renkli sıva tabakası oluşturduğundan resim çok sağlam olur. Eski zamanlarda binaların duvarlarına hep bu yolla suluboya resimler yapılarak tezyin edilirdi. Gayet basit görünen bu usulde resim yapmak epeyce g bir iştir. Resmi çok dikkatle ve kararlı yapmak gerekir. zerine resim yapılacak duvar ister taş, ister tuğladan olsun önemi yoktur. Resim yapılacak duvar evvela ıslatılır ve kalınca harç tabakasından bir astar çekilir. Bu astar iyice kuruyunca ikinci bir astar harç vurulur. Boyalar bu ikinci harç tabakası daha yaşken sürülür.

Bunun için ressam bir günde ne kadar yer işleyebilecekse duvarı o kadar kısımlara ayırarak yalnız her gün işleyebileceği kadar yeri astarlamakla yetinir. Bu yönüyle Fresk tekniği titiz ve çabuk bir çalışmayı gerektiren zor bir duvar resmi tekniğidir. Bizans fresklerinde en önemli özellik arka planın ‘mavi’ olmasıdır.

Ek-2: Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Sanat Öğretime yönelik hazırlanan web sitesinden örnek görüntüler.

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/romaimp

BİZANS TARİHİ ve COĞRAFYASI

1- Roma İmparatorluğu

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Roma İmparatorluğu, M.Ö. 753'te kurulan ve M.Ö. 27'de Roma Cumhuriyeti'ne dönüşen, M.Ö. 27 ile M.S. 476 arasında varlığını sürdüren bir imparatorluktur. Roma İmparatorluğu, batı ve doğu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Batı Roma İmparatorluğu, M.S. 476'da sona ermiştir. Doğu Roma İmparatorluğu, M.S. 476'dan M.S. 1453'e kadar varlığını sürdürmüştür.

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/doguroma

BİZANS TARİHİ ve COĞRAFYASI

3- Bizans'ın (Doğu Roma) Oluşumu

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Romalılar hem batılı hem doğuluydu. 4. yüzyıldan sonra bu eğilim gittikçe doğuya kaydı. Konstantinopolis'te pagan (çoktanrılı) dinin inancının bırakılıp 4. yüzyılda resmen Hristiyanlığın benimsenmesiyle Roma kültüründen Bizans kültürüne geçiş yaşandı ve sosyal hayat kilise öğretilerine göre şekillenmeye başladı.

Böylece Doğu Roma İmparatorluğu, Roma hukuk ve siyasi geleneği, Hellenistik dönemden süzülerek gelen Yunan kültürü ve Hristiyanlığın yanı sıra kısmen Sasanî ve diğer Doğu unsurlarını da içine alarak kendine özgü bir yapı kazanmıştı. Bu nedenle batılı araştırmacılar genellikle İstanbul'un başkent ilan edildiği 330 tarihinden 1453'te Fatih Sultan Mehmet tarafından fethine kadar bin yıldan fazla devam eden, Doğu Roma İmparatorluğu'na Bizantîn'dan yola çıkarak Bizans İmparatorluğu, halkına da Bizanslılar adını verdiler.

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/mimari

BİZANS MİMARİSİ

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

1-Geçiş Devri Bizans Mimarisi

a. Bazilika

b. Merkezi Plan

c. Serbest Yunan Haçı Plan Tipi

d. Yonca Planlı Kiliseler

2-İlk Devir Bizans Mimarisi

a. Kubbeli Bazilika

b. İkonoklazma

3-Orta Devir Bizans Mimarisi

a. Kapalı Yunan Haçı Plan Tipi

b. Latin İstilas

4-Son Devir Bizans Mimarisi

a. Dehlizli Kiliseler

b. Tek Mekanlı Kiliseler

İnternet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/gecisdevri

1- Geçiş Devri Bizans Mimarisi

a- Bazilika

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Bazilika: IV. yüzyıla kadar toplantı salonu, pazar yeri, mahkeme salonu olarak kullanılmış, en az 2 destek sütun dizisiyle, 3 nefte ayrılmış uzunlamasına dikdörtgen mekanlardır. Orta nef yan neflere göre daha geniştir. Neflerin arasında bulunan sıralara ibadet için gelen kişiler otururlar. Pencere duvarların üstünde ve küçüktür. Bunun nedeni teknik bilginin yetersiz olmasıdır. Yön belirtilici apsis yarım daire şeklinde büyük bir çıkıntıya dışa doğrudur. Tavan örtüsü hafif olduğu için ve duvarlara fazla yük binmesin diye ahşaptan yapılmıştır.

Nef: Birbirinden paye ve sütunlarla ayrılmış koridor şeklindeki mekanlara verilen isimdir.

Apsis: Yön belirtilici büyük bir yarım daire şeklinde dışa doğrudu uzanan çıkıntı, niş.

Niş: Duvarlarda yapılan çeşitli hücre veya yuva biçimindeki duvar oyuklarıdır.

Yön: İbadet yönü olan Doğudur. Giriş yönü Batıdır.

Kor: Apsis'in önünde yer alan sunak masasında bulunduğu kısımdır. Bu alanda kilise korusu yer alır ve asıl ibadet burada gerçekleşir.

Narteks: Hazırlık evresini geçirdiği, giriş bölümüne verilen isimdir.

Atrium: Kiliselerin avlularına verilen isimdir.

Naos: Asıl ibadet mekanına denir.

Bazilika Planı

İnternet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/bazilika

1- Geçiş Devri Bizans Mimarisi

a- Bazilika

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

St. Apollinare in Classe Bazilikası

549 yılında piskopos Maximian tarafından yaptırılmıştır.

Ravenna ve Classe'nin ilk piskoposu Aziz Apollonaris'e adanır.

Erken Hristiyan kilise mimarisinin önemli bir örneğidir.

İç ölçüleri 55x30 metre dikdörtgen planlı bir yapıdır.

İki sırada toplam 24 mermer sütununun oluşturduğu 3 koridorlu bir plana sahiptir.

Internet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/bazilika2

1- Geçiş Devri Bizans Mimarisi

a- Bazilika

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

St. Apollinare in Classe Bazilikası

549 yılında piskopos Maximian tarafından yaptırılmıştır.

Ravenna ve Classe'nin ilk piskoposu Aziz Apollonaris'e adanır.

Erken Hristiyan kilise mimarisinin önemli bir örneğidir.

İç ölçüleri 55x30 metre dikdörtgen planlı bir yapıdır.

İki sırada toplam 24 mermer sütununun oluşturduğu 3 koridorlu bir plana sahiptir.

Videoyu izleyebilmek için bilgisayarınızda QuickTime programının yüklü olması gerekmektedir.

Görüntüyü izlemek için yukarıdaki Play tuşuna basınız.

Internet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/merkeziplan

1- Geçiş Devri Bizans Mimarisi

b- Merkezi Plan

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Geçiş Döneminde başka plan tiplerinde denenmiştir. Bunlardan bir tanesi 'Merkezi Plan'dır. Merkezi planlı yapıların şekli, kare, silindirik veya çokken olmalıdır. Merkezi planlı yapıların üzeri genelde kubbeye örtülür.

Merkezi plan tipi fonksiyonel açıdan çok kullanışlı olmamasına rağmen uzun yıllar boyunca dini yapılarda kullanılmıştır.

Bu yapılar ilk olarak vartizhane olarak inşa edilmiş ilerleyen zamanlarda kiliseye çevrilmişlerdir.

St. Vitale Kilisesi bu yapılara örnek gösterilebilir.

St. Vitale Kilisesi

KONU BAŞI

Bititi

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kubbemizilika

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

a- Kubbeli Bazilika Plan Tipi

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

İlk Devir Bizans Mimarisi 527-726 yılları arasında kapsar. İmparator Justinianus'dur Bizans'ın en güçlü olduğu devridir. Bu devirde imparatorluk sınırları en geniş halini almış, bölgesinde bir otonte halinde gelmiş ve kiliseleri çoğalmıştır.

Bu devire özgü bir yapı tipi geliştirilmiştir. Bu yapı tipi yüzyıllarca kullanılacaktır. Bu Bizans mimarisinin icadı olan 'Kubbeli Bazilika'dır.

Kubbeli Bazilika plan tipi Merkezi Plan ve Bazilika Planının kaynaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Kubbeli bazilikaya en mükemmel örnek Ayasofya'dır. Yüksekliği 65 metredir. Narteks'i 2 kısımdan oluşur. 2 destekli ve 3 neflidir. Orta nef daha geniş yan nefler daha dar ve alçaktır.

Ayasofya'nın yerinde ilk olarak dördüncü yüzyılda inşa edilen Theodosian kilisesi yapıldı ve 360'ta törenle açıldı. 404'te bir yangında büyük bir kısmı yok olan Theodosian kilisesinin yerine bugünkü Ayasofya inşaa edildi. 537 yılında ibadete açıldı fakat 557 yılındaki depremde kubbesi yıkıldı. Kubbenin yıkılma sebebi çok basık olmasıydı. Mimarlar kubbeyi dahada yükselterek son şeklini verdiler.

Ayasofya birçok kez onanım geçirerek günümüze kadar gelmiştir.

Sağdaki yapı Theodosian kilisesi, ortadaki Ayasofya'nın ilk kubbe biçimi, sondaki ise yenilenen kubbe biçimini göstermektedir.

KONU BAŞI

Bititi

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kubbelibazilika2

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

a- Kubbeli Bazilika Plan Tipi

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

İlk Devir Bizans Mimarisi 527-726 yılları arasında kapsar. İmparator Justinianus'dur Bizans'ın en güçlü olduğu devridir. Bu devirde imparatorluk sınırları en geniş halini almış, bölgesinde bir otorite halinde gelmiş ve kiliseleri çoğalmıştır.

Bu devire özgü bir yapı tipi geliştirilmiştir. Bu yapı tipi yüzyıllarca kullanılacaktır. Bu Bizans mimarisinin icadı olan 'Kubbeli Bazilika'dır.

Kubbeli Bazilika plan tipi Merkezi Plan ve Bazilika Planının kaynaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Kubbeli bazilikaya en mükemmel örnek Ayasofya'dır. Yüksekliği 65 metredir Narteksl 2 kısımdan oluşur. 2 destekli ve 3 neflidir. Orta nef daha geniş yan nefler daha dar ve alçaktır.

Ayasofya'nın yerinde ilk olarak dördüncü yüzyılda inşa edilen Theodosian kilisesi yapıldı ve 360'ta törenle açıldı. 404'te bir yangında büyük bir kısmı yok olan Theodosian kilisesinin yerine bugünkü Ayasofya inşaa edildi. 537 yılında ibadete açıldı fakat 557 yılındaki depremde kubbesi yıkıldı. Kubbenin yıkılma sebebi çok basık olmasıydı. Mimarlar kubbeyi dahada yükselterek son şeklini verdiler.

Ayasofya birçok kez onarım geçirerek günümüze kadar gelmiştir.

Bitti

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kubbelibazilika3

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

a- Kubbeli Bazilika Plan Tipi

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

İlk Devir Bizans Mimarisi 527-726 yılları arasında kapsar. İmparator Justinianus'dur Bizans'ın en güçlü olduğu devridir. Bu devirde imparatorluk sınırları en geniş halini almış, bölgesinde bir otorite halinde gelmiş ve kiliseleri çoğalmıştır.

Bu devire özgü bir yapı tipi geliştirilmiştir. Bu yapı tipi yüzyıllarca kullanılacaktır. Bu Bizans mimarisinin icadı olan 'Kubbeli Bazilika'dır.

Kubbeli Bazilika plan tipi Merkezi Plan ve Bazilika Planının kaynaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Kubbeli bazilikaya en mükemmel örnek Ayasofya'dır. Yüksekliği 65 metredir Narteksl 2 kısımdan oluşur. 2 destekli ve 3 neflidir. Orta nef daha geniş yan nefler daha dar ve alçaktır.

Ayasofya'nın yerinde ilk olarak dördüncü yüzyılda inşa edilen Theodosian kilisesi yapıldı ve 360'ta törenle açıldı. 404'te bir yangında büyük bir kısmı yok olan Theodosian kilisesinin yerine bugünkü Ayasofya inşaa edildi. 537 yılında ibadete açıldı fakat 557 yılındaki depremde kubbesi yıkıldı. Kubbenin yıkılma sebebi çok basık olmasıydı. Mimarlar kubbeyi dahada yükselterek son şeklini verdiler.

Ayasofya birçok kez onarım geçirerek günümüze kadar gelmiştir.

Bitti

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kubbelivideo

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

a- Kubbeli Bazilika Plan Tipi

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Videoyu izleyebilmek için bilgisayarınızda QuickTime programının yüklü olması gerekmektedir.

Ayasofya'dan Görüntüler

Görüntüyü izlemek için yukarıdaki Play tuşuna basınız.

İnternet

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kubbelivideo2

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

a- Kubbeli Bazilika Plan Tipi

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Videoyu izleyebilmek için bilgisayarınızda QuickTime programının yüklü olması gerekmektedir.

1453 SULTANLAR AŞKINA - Müzik Kılıbı'Can Atilla'

Görüntüyü izlemek için yukarıdaki Play tuşuna basınız.

İnternet

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kubbelivideo2

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

a- Kubbeli Bazilika Plan Tipi

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

1453 SULTANLAR AŞKINA - Müzik Klibi'Can Atilla'

Videoyu izleyebilmek için bilgisayarınızda QuickTime programının yüklü olması gerekmektedir.

Görüntüyü izlemek için yukarıdaki Play tuşuna basınız.

İnternet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/ikonoz

2- İlk Devir Bizans Mimarisi

b- İkonoklazma (Ara Devir)

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

İkona: Ortaçağda ahşap levhalar üzerine boyanın bal mumu ile karıştırılmasıyla yapılan Hz. İsa, Meryem veya azizleri beinleyen taşınabilir levhalardır.

İkonaların sıradan insanlar evleri için yaptırılırdı. Dini konuların işlendiği bu levhalarda genellikle azizlerin portreleri işlenmiştir. İnsanlar ikonalara çok bağlanmışlardı. Tek tanrıyı bir tarafa bırakıp ikonalarla medet ummaya başlamışlardı.

Gerçek Hristiyanlar din elden gidiyor diyerek ikona karşıtı ayaklanmalara başlamışlardır. Kiliseler ve evlere girerek insan figürlü ikonaları parçaladılar. Geometrik, bitkisel ve hayvan figürlü ikonalar dokunmadılar. İkonaların kırılmasına karşı çıkanları öldürdüler. İkonoklazma (Resim Kırma) hareketi diye adlandırılan bu dönem 726 - 842 yılları arasında kapsar. Bu dönem Bizans'ın gerileme dönemidir.

İkonoklast cereyan, Resim Sanatına büyük bir darbe indirmiştir. Bu dönemde yalnızca haç resminin yapılmasına izin verilmiştir.

842 yıllarında resme gerek duyulmaya başlanmış ve çok katı kuralları çerçevesinde resim yapmaya izin verilmesi gündeme gelmiştir.

İnternet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/kapaliyunan

3- Orta Devir Bizans Mimarisi

a- Kapalı Yunan Haçı Plan Tipi

GİRİŞ

Bizans'ın son zirve devridir. 842 yılından sonra resim yaşağının kaldırılmasıyla başlar. Bizans sanatının klasikleştiği bu dönem 842 - 1204 yılları arasında kapsar.

Bu dönemde, Geçiş Devri mimarisinde olduğu gibi bazilika, yonca planlı ve haç planlı kiliseler yapılmıştır.

Buna rağmen bu dönemde, kendine özgü ve çok tutulan bir plan tipi ortaya çıkmıştır. Bu Kapalı Yunan Haçı Plan tipidir. Çoğu yerde bu plan tipi 'Bizans Kilisesi' olarak adlandırılmaktadır.

Kapalı Yunan Haçı ilk bakıldığında normal bir Bazilika görünümüne sahiptir. Orta nefin orta kısmına bir kubbe getirilmiştir. Bu kubbe sınırları zorlamaz orta ölçeklidir.

Kubbenin örtü sisteminde haç vari bir görüntü vardır. Bu haç 'Beşik Tonuzlar'ı yapılmıştır. Böyle yapılmada amaçları dini sembollerini göstermektir. En çok kullanılan, en çok sevilen kilise tipi olmuştur. Bu kilise tipinin sadece örtü sistemi değişiktir. Köşelerde çapraz tonuzlar kullanılmıştır. Bu da haçin vurgulanmasını sağlar.

Kapalı Yunan Haçı Plan tipine örnek olarak İstanbul'daki Kalenderhane Camii gösterilebilir.

Kalenderhane Camii

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

KONU BAŞI

İnternet

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/latinsyn

3- Orta Devir Bizans Mimarisi

b- Latin İstilasası (Ara Devir)

GİRİŞ

Türklerin 1204 yılında İznik'i almaya çalışmaları karşısında Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensup olan Bizans Katolik Papa'dan yardım ister. Roma'dan gelen Katolik Latinler Bizans ordusuyla birleşerek Türkleri yenerler.

Daha sonra Katolik Latinler Roma'ya geri dönmeler ve Bizans'ın zenginliklerine göz dikerler. Bizanslılar Ortodoks oldukları için onlara zulmetmeye ve kiliselerini yağmalamaya başlarlar. 1204 - 1261 yılları kapsayan bu dönemde Bizans toprakları daralmıştır. Bizanslılar çok zor duruma düşerler ve halk arasında "Kardinal kulağı görmektense, Türk sanğı görmeyi tercih ederiz" diyenlerin sayısı artmaya başlamıştır. İstanbul'un ihmal edildiği, kötü kullanıldığı, kiliselere atlarla girilip çıktığı ve ahır olarak kullanıldığı bir dönemdir.

Latin Ordusu İstanbul'u işgal etmiş ve Bizans İmparatorluğu yerine bir Latin İmparatorluğu kurmuşlardır. Fakat bu imparatorluk fazla yaşamaz, 1261 yılında Bulgarların ve İznik'e kaçan Bizanslıların hücumları sonucu yıkılmıştır.

Bu dönemde Bizans'ın yeni bir sanat ürünü vermesi beklenemez. Fakat Bizanstan kaçan insanlar gittikleri yerlerde sanat ürünlerini geliştirmişlerdir.

Latin istilasını temsil eden yapılmış bir resim. Hağlıların Konstantinopolise Girişi, Delacroix 1840

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

KONU BAŞI

İnternet

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/dehlizli

4- Son Devir Bizans Mimarisi

a- Dehlizli Kiliseler

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Fakirleşen, elindeki toprakları kaybeden sadece İstanbul ve çevresine hâkim olan Bizans'ın ayakta kalmasının en önemli sebebi yaptıkları entrika planlardır.

Bizans ekonomisi zayıflamış siyasi gücünü yitirmiştir. 1261-1453 yıllarını kapsayan bu dönemde uyduruk bir plan tipi karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Dehlizli Kiliselerdir.

Dehlizli Kiliseler, eskiden inşa edilmiş kiliselerin planı nasıl olursa olsun bir tarafındaki duvanı yıkarak yapıyı genişletmek amacıyla koridor şeklinde eklemelerin yapılmasıyla oluşmuştur. Dehlizli olarak adlandırılmasının sebebi eklemelerin koridor şeklinde olmasındandır.

Yapıdaki pencere boyları uzar ve sayıları artar. Duvarlarda taş ve tuğlaların birlikte kullanılmasıyla dış cephede renklenme ve geometrik süslemeler söz konusudur.

Dehlizli kiliseler örnek olarak Feneri İsa Camii ve Kariye Camii gösterilebilir.

Feneri İsa Camii

Bitki

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/dehlizli2

4- Son Devir Bizans Mimarisi

a- Dehlizli Kiliseler

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Fakirleşen, elindeki toprakları kaybeden sadece İstanbul ve çevresine hâkim olan Bizans'ın ayakta kalmasının en önemli sebebi yaptıkları entrika planlardır.

Bizans ekonomisi zayıflamış siyasi gücünü yitirmiştir. 1261-1453 yıllarını kapsayan bu dönemde uyduruk bir plan tipi karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Dehlizli Kiliselerdir.

Dehlizli Kiliseler, eskiden inşa edilmiş kiliselerin planı nasıl olursa olsun bir tarafındaki duvanı yıkarak yapıyı genişletmek amacıyla koridor şeklinde eklemelerin yapılmasıyla oluşmuştur. Dehlizli olarak adlandırılmasının sebebi eklemelerin koridor şeklinde olmasındandır.

Yapıdaki pencere boyları uzar ve sayıları artar. Duvarlarda taş ve tuğlaların birlikte kullanılmasıyla dış cephede renklenme ve geometrik süslemeler söz konusudur.

Dehlizli kiliseler örnek olarak Feneri İsa Camii ve Kariye Camii gösterilebilir.

Kariye Camii

Bitki

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/bizansresim

BİZANS RESİM SANATI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

1-Bizans İnanç Sistemi
a.Ortodoks Hristiyan

2-Bizans Resminin Genel Özellikleri
a.Mozaik
b.Fresk
c.İkona

Bitti

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/ortodoks

1- Bizans İnanç Sistemi

a- Ortodoks Hristiyan

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Bizans İmparatorluğu, tek tanrılı din toplumuydu. Ortodoksluğu temsil eden bir uygarlık konumundaydı.

Bizans İmparatorluğu'nda dinin ve dolayısıyla kilisenin önemi çok büyüktü. Hristiyanlığın resmen kabulünden sonra kiliseye karşı zaman zaman imparatorların önem almasına rağmen kilise her zaman saygınlığını korumuştur.

Patrik imparator tarafından seçiliyordu ve patrik imparatora taç giydiniyordu.

KONU BAŞI

Bitti

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/resimozellik

2- Bizans Resminin Genel Özellikleri

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Kubbeyi taşıyan kemerler ve sütunlar yalnız mimari unsurlar değil, aynı zamanda yeryüzü ile gökyüzü arasındaki bağıntıyı sağlayan sembolik bölgelerdir. Eğer buralara resim yapılacaksa melek resimleri veya İncil'in yazarlarının resimleri yapılabilir.

Kiliseyi inşa ettiren kişi kendi resminin kilise duvarında yer almasını isterse İsa'nın resimlerinden daha aşağı seviyede bir hiyerarşik sıralamayı göz önüne alarak yaptırmak zorundaydı.

Mimarideki bu sembolik öz, saydığımız yerlerin her birinin aynı ilkelere uygun resimlerle süslenmesi yoluyla daha da belirgin bir hale getiriliyordu.

İncil Yazarı Aziz

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/mozaik

2- Bizans Resminin Genel Özellikleri

a- Mozaik

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Süsleme ya da figürlü yüzey dekorasyonu için yan yana renkli taş ya da cam parçaları ile yapılan resim tekniğine **mozaik** adı verilir.

Zemin, duvar ve kubbeler için çok kullanışlı bir tekniktir. Mozaik yapılacak zemine sıva yapıp bunun üzerine yan yana mozaik malzemesi olan cam ya da taş parçaları bir yüzü dışarda kalmak üzere gömülür. Figürün çizimini ve kompozisyonunu yapan usta bir kişidir fakat uygulamasını çok sayıdaki işçiler gerçekleştirirler.

Duvar ve tavan mozaiklerini konusunda uzmanlaşan Bizanslılar parçacık olarak kalın, renkli camdan oluşan plakalar kullanmışlardır. Bazı desenlerde, camların arkasına gümüş ya da altın yapraklar yapıştırılarak gösterişli mozaikler üretmişlerdir. Bunu yaparak halka yönetimin ve kilisenin gücünü göstermeyi amaçlamışlardır.

Arka planda altın yıldız kullanımı Bizans mozaiklerini diğer devirlerde yapılan mozaiklerden farklı kılmış olan en önemli özelliktir.

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/mozak3

2- Bizans Resminin Genel Özellikleri

a- Mozaik

GİRİŞ

İmparator Justinian'a ait bu mozaik Bizans Döneminde yapılmıştır ve Aziz Vitale Kilisesinin duvarında yer almaktadır.

Justinian'ın Aziz Vitale Kilisesine yaptığı para bağışını konu almaktadır.

Figürler arasında hiyerarşik bir dizilim söz konusudur. Justinian grubun merkezinde yer almaktadır ve başında hare bulunmaktadır. Figürlerin bakışları çok durağandır. Anlatım ve perspektiften söz edilemez. Kıyafetler ve aksesuarlar dönemin niteliklerini gerçekçi bir üslupla yansıtmaktadır.

Bizans Dönemine ait Justinian Mozağı

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Bitki

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/fresk

2- Bizans Resminin Genel Özellikleri

b- Fresk

GİRİŞ

Yan tarafta görünen fotoğraftaki fresk Bizans Dönemine ait 'Vakıfçı İmparator ve İmparatoriçe Freski'dir. Yapıtdıktan kilisenin maketini taşır bir vaziyette resmedilmişlerdir.

Bizans fresklerinin genel özelliğini çok iyi yansıtmaktadır. Figürlerin bakışlarında herhangi bir ifade yoktur, durağan bir bakış söz konusudur. Freskte kişilerin tanıtılması amacıyla yazı ve sembollere yer verilmiştir. Perspektif kullanılmamıştır ve anatomi bozuktur.

Kıyafetlerdeki motifler büyük bir incelikte gerçeğine uygun bir şekilde işlenmiştir. Takı ve aksesuarlarda gerçekçi ve detaylı bir biçimde işlenmiştir. Figürler arasında hiyerarşik söz konusudur. İmparatorun boyu imparatoriçeden daha uzun resmedilmiştir.

Figürlerin dar-uzun bir şekilde resmedilmesi dikkat çekicidir. Bu tip resimler Son Devir Bizans Resminin genel özelliğidir. Figürlerin boylarındaki uzama sanki Rönesans'ın habercisi gibidir. Anatomi biraz biraz gösterilmeye başlanmış olmasına rağmen yine bozukluklar söz konusudur. Arka planda mavi renk kullanılmıştır.

Bizans Fresklerinin en önemli özelliği arka planda 'mavi' rengin kullanılmasıdır.

Son Dönem Bizans'a ait Vakıfçı İmparator ve İmparatoriçe Freski

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Bitki

Başlat

Gazi Üniversitesi | Ak...

Internet

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/freskvideo

2- Bizans Resminin Genel Özellikleri

b- Fresk

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

Videoyu izleyebilmek için bilgisayarınızda QuickTime programının yüklü olması gerekmektedir.

Kariye Camii Freskleri

www.istanbulkariye.com

Görüntüyü izlemek için yukarıdaki Play tuşuna basınız.

İnternet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Gazi Üniversitesi | Akademik Personel Kişisel Web Sayfaları | Anasayfa - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Adres http://w3.gazi.edu.tr/web/zor/ikona2

2- Bizans Resminin Genel Özellikleri

c- İkona

KONU BAŞI

GİRİŞ

ANA SAYFA

DERSİN TANIMI

KONULAR

FORUM

ÖĞRETİM ELEMANI

DUYURULAR

ONLINE TEST

BİLGİ PAYLAŞIMI

SÖZLÜK

E-POSTA

KAYNAKLAR

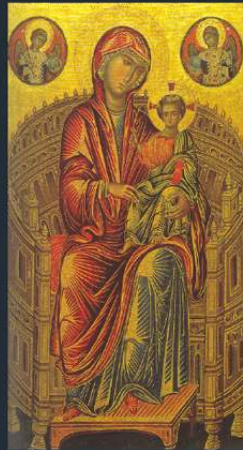
Yan taraftaki fotoğrafta 'Meryem ve Bebek İsa' ikonası görülmektedir.

Son Dönem Bizans resminin genel özelliklerini taşımaktadır. Figürlerin boylarında uzama sözkonusudur. Bakışlar yine durağan ve ifadesiz bir biçimdedir. Perspektif yoktur. Meryem figürü önden resmedilmişken ayaklarını koyduğu tabure üstten ve diyagonal bir duruşla resmedilmiştir. Anatomi bozuktur kumaşların kıvrımları ve vücut hatları kontürlerle verilmiştir. İkonalarda zengin bir hava oluşturmak için arka plan sarı rengine boyanmıştır.

Bizans resimlerinde anatomi bilinçli olarak gerçekçi bir şekilde **işlenmemiştir**. Bunun nedeni kilisenin gerçekçi resimler yapmasını yasaklamış olmasıdır. Eğer resimlerde anatomi çok inandırıcı ve gerçekçiyne yakın yapılsa halkın o resimlere tapacağı endişesi vardı.

Kiliseye göre resimler Anlatımcı Kuram çerçevesinde işlenmeli ve okuma yazma bilmeyen halka dini öğretmeliydi.

Bu nedenle Bizans Sanatını dini bir sanat olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

Son Dönem Bizans'a ait Meryem ve Bebek İsa ikonası

İnternet

Başlat Gazi Üniversitesi | Ak...

Ek-3: Ölçme Aracı

BATI SANAT TARİHİ DERSİ ÖN TEST

Bu test; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapılmakta olan doktora tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Aşağıdaki sorularda verilen seçeneklerden size göre doğru olanını işaretleyiniz.

1-Doğu Roma'ya ne zaman Bizans adı verilmiştir?

- a) XV. yy b) XVI. yy c) XVII. yy d) XVIII. yy

2-Bizans adı nereden gelmektedir?

- a) Bir şahıs b) Bir şehir c) Bir bölge d) Bir dağ

3-Bizans devletinde hakim olan unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Çok tanrılı din b) Yahudilik c) Ortodoks Hristiyanlık d) Katolik Hristiyanlık

4-Bizans sanatının kökeni aşağıdakilerden hangisine dayanır?

- a) Hristiyanlık inancı b) Roma Sanatı c) Yunan Sanatı d) Hepsi

5-Ayasofya aşağıdakilerden hangi yapı tipine örnektir?

- a) Merkezi Plan b) Bazilika c) Kubbeli Bazilika d) Kapalı Yunan Haçı

6-Bazilika aşağıdakilerden hangisini ifade eder?

- a) Toplantı salonu b) Pazar yeri c) Mahkeme salonu d) Hepsi

7-Narteks nedir?

- a) Bir yapı çeşidi b) Yapıya ait bir bölüm c) Resim tekniği d) Aziz heykelleri

8-Bizans resim sanatında aşağıdaki unsurlardan hangisine yer verilir?

- a) Portre anlayışı b) Oran-orantı c) Perspektif d) Hiyerarşik düzen

9-Kiliselerde giriş mekanlarına verilen isim nedir?

- a) Nef b) Naos c) Apsis d) Narteks

10-Bizans mozaiğinin en belirgin özelliği nedir?

- a) Arka panda mavi renk b) Arka planda haç
c) Arka planda altın d) Arka planda sarı renk

11-Son Devir Bizans resminde figürler;

- a) Kısalmıştır b) Uzamıştır c) İrileşmiştir d) Azalmıştır

12-Naos nedir?

- a) İbadet yönünü gösteren girinti b) Yan duvarlardaki girintiler
c) Asıl ibadet mekanı d) Koronun şarkı söylediği bölüm

13-İkonaklazma aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Resim yapma b) Resim yasaklama c) Heykelleri parçalama d) Binaları yıkma

14-Aşağıdakilerden hangisi Merkezi Plan tipinin şekillerinden değildir?

- a) Kare b) Çokgen c) Üçgen d) Silindirik

15-Bizans resim sanatında kiliselerde narteks bölümünde hangi konulara yer verilebilir?

- a) Melek resimleri b) Meryemin hayatıyla ilgili resimler
c) Pantokrator tiplmesi d) Kucağında İsa olan Meryem resmi

16-Bizans resim sanatında yer alan genç İsa tiplmesi aşağıdaki özelliklerden hangisine sahiptir?

- a) Sakallı ve bıyıklıdır. Saçları ortadan ayrılmıştır.
b) Başında hare bulunur.
c) Sakalsız ve bıyıksızdır.
d) Meryem'in kucağında, yetişkin görünümlüdür.

17-Bizans Mimarisinin özgün yapı tipi olarak adlandırılan plan tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Bazilika b) Kubbeli Bazilika c) Yonca Plan d) Yunan Haçı Plan Tipi

18-Başkent üslubu hangi il ve çevresi için geçerlidir?

- a) Edirne b) Ankara c) İstanbul d) İzmir

19-Bizans Fresk'lerinde arka planda ağırlıklı olarak kullanılan renk aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Mavi b) Yeşil c) Turuncu d) Mor

20-Bizans Resim Sanatı'nda ağırlıklı olarak hangi konular işlenmiştir?

- a) Doğa-Manzara b) Sosyal Hayat c) Dini İnanış d) Savaş-Av

Katkınız için teşekkür ederim.

Ek-4: Bizans Sanatı Etkileşimli Eğitim CD'si